

Pirsus katliamı, büyük bedellere düşünsel ve ruhsal hazırlık

kadar, partinin, deneylerinin ve gelişiminin bilincini kuşanarak, politik iddialarına uygun bir çalışma tarzı ve işleyiş için yenilenme zorunluluğunu ortaya koyan bir dönemeçtir. Bunu anlamak, kavramak, gereğini yapmak dışında bir seçenek yoktur.

Kendimizi aldatmayacaksak, eylem biçimimizin düşman için çok avantajlı bir durum yarattığını kabul etmek zorundayız. Kapsamından, biçiminden, yerinden bağımsız olarak bedel ödemeyi peşinen göze almışsınız. Silahsız, askeri olmayan bir topluluksunuz. Açık bir kampanya yürütüyorsunuz, herhangi bir örgütlü bağınız bulunmayan, tanımadığınız insanları çalışma içinde yer almaya çağırıyorsunuz, tek tek kentlerden uğurlamalar örgütlüyorsunuz, otobüslerle uzun yolculuklar yapıyorsunuz, Pirsus bir tarafta dursun, uğurlamalarda, otobüslerde, otobüslerden inişte bombalı veya silahlı saldırıya uğramanız tümüyle mümkün.

Demek ki, Pirsus gerçeğini kavramak, verili durumumuza o ay-nadan bakmak, partinin politik mücadele içinde tuttuğu yer ve yürütülen kampanyanın politik anlamı ön bilinciyle, uğurlamalardan otobüslere, mola yerlerinden Pirsus ve Kobane'ye değin kampanya güvenliği konusunda bütünlüklü bir görüş açısı ve pratiğinden hareket etmeyi gerektirir. Pirsus son noktadır.

marksist teori

Sayı: 17 ❖ Eylül-Ekim 2015 ❖ 7.50 TL

marksist teori

Sayı 16 ❖ Eylül-Ekim 2015

**demokratik
özerklik
demokratik
özyönetim**

Marksist Teori

17

Eylül/Ekim
2015

Marksist Teori - Yaygın Süreli Yayın
Varyos Yay. San ve Tic. Ltd. Şti. Adına
İmtiyaz Sahibi: Alper Kaba
Sorumlu Yazışleri Müdürü: Alper Kaba
Yönetim Yeri: Çakırağa Mah. Çakırağa Cami Sokak Birlik Apt. No: 8/10 Aksaray/İstanbul
Tel: (0212) 529 15 94 **Faks:** (0212)529 06 75
Baskı: Ceylan Matbaacılık Tel: (0212) 613 10 79
Abonelik: Yıllık 40 TL (Posta çekini yatırdıktan sonra bilgilerinizi e-posta veya faksla iletiniz.)
Posta Çeki: Songül Akbay 1600206
ISSN: 978 – 975 – 81 – 3421 – 2

İçindekiler

- 5** | GÜNDEM
Pirsus Katliamı Düşmanı Vurmalıdır
- 13** | Demokratik Özerklik Demokratik Özyönetim
Demokratik Özsavunma
Arif Çelebi
- 29** | 21. Yüzyılda Parti Gerçeğini Kavramak
Ve Birey Olarak Bunu Yanıtlamak
Toprak Akarsu
- 41** | Suruç Sonrası Siyasal Gelişmeler
ESP MYK'sının Parti Meclisi'ne Raporu
- 47** | 7 Haziran Zaferinde HDP Ve ESP
Serkan Gündoğdu
- 59** | Emperyalist Küreselleşme Koşullarında
İşçi Sınıfı Ve Ezilenler
Sema Duru Boran
- 71** | Emperyalist Küreselleşme Döneminde
Ulusal Sorun
Ziya Ulusoy
- 81** | Varoluşçuluk Mu Marksizm Mi?
Georg Lukács
Çeviren: Alp Altınörs

Gündem

Pirsus Katliamı Düşmanı Vurmalıdır

Şüphe yok ki, devrimin örgütlenmesi ve zaferi büyük bedeller gerektiriyor. Burjuvazi, tek tek ülkelerde iktidarını korumak, emperyalist hegemonyayı büyütmek, sosyalist Sovyetler Birliği'ni işgal edip yıkmak, ulusal özgürlük mücadelelerini boğmak için yalnızca geçtiğimiz yüzyılda onmilyonlarca işçiyi, köylüyü, kadını, genci, emekçiyi yok etmekte duraksamadı. İnsanlığa karşı en ağır suçları işlemekte tereddüt etmedi. Bunlarla soydaş olan inkarcı sömürgeci faşist rejim de aynı yoldan yürüdü, aynı yoldan yürüyor. Diktatörlük, resmi kuvvetlerinin yanı sıra, kimi siyasi koşullarda faşist mhp-ülkü ocaklarıyla, kimi koşullarda hizbulkontrayla işbirliği içinde veya onların kimliğini taşıyan kontrgerilla tetikçile-

riyle yürüttü katliamcı saldırılarını. Günümüz koşullarında bunlara, katliam, işkence ve tecavüz makinası, politik islamcı faşist daiş eklendi. Akp-daiş işbirliği, Suriye ve Rojava dışında, kendini, Reyhanlı katliamında, HDP'nin Mersin ve Adana il binalarında patlatılan bombalarda ve yine HDP Amed mitingindeki kitle kıyımını amaçlayan bombalı saldırıda açığa vurdu.

Son örnek Pirsus oldu. Faşist diktatörlük daiş'le işbirliği içinde, Pirsus'ta, asla unutulmayacak, asla hesapsız kalmayacak kitle katliamlarına bir yenisini ekledi. Genç komünistlere odaklanmış yok etme planıyla 33 özgürlük neferini katletti, onlarcasını ağır biçimde yaraladı.

Pirsus kıyımı, devrimci ve antifaşist gençliğe yönelik faşist katliamcı

saldırıların en büyüğüdü. 1 Mayıs 77, Maraş, Sivas, Gazi, Lice, Diğor, Roboski katliamlarında güdülen, kitleleri yıldırım, sempatizan güçlerin geri çekilmesini sağlamak, öncülerin iradesini kırmak, Pirsus kıyımının da genel hedefleriydi. Faşist düşman bu türden bir katliam planını 19 Temmuz'da, Rojava devriminin yıldönümünde Pirsus'ta

Pirsus katliamı, büyük bedellere düşünsel ve ruhsal hazırlık kadar, partinin, deneylerinin ve gelişiminin bilincini kuşanarak, politik iddialarına uygun bir çalışma tarzı ve işleyiş için yenilenme zorunluluğunu ortaya koyan bir dönemeçtir.

yapılan halk kutlamasında da uygulayabilirdi. Hiçbir özel zorluğu yoktu. Çok daha fazla sayıda insanı katledebilirdi. Öyle yapmadı. Çünkü özel bir hedefi vardı.

Tayyip Erdoğan ve AKP hükümeti tarafından oluşturulan, halk düşmanı bölgesel işbirliği politikasının bir parçası olan bu katliamla Türkiye'de faşist devlet terörü, Kürdistan'da ise faşist inkarcı sömürgeci savaş dönemi başlatıldı. Rojava devrimi ve Türkiye'de patlak veren devrimci durumla yönetememe krizi şiddetlenen faşist inkarcı sömürgeci devlet, bir kez daha "ez ve çöz" hayaline sa-

rıldı. Oluk oluk kan akıtma pahasına bu hayalini gerçekleştirmek için tüm askeri, teknik, mali imkanlarını ve medyayı seferber etti. Şovenizmi alabildiğine körükledi. Kirli savaş yöntemlerini canlandırdı. Uluslararası bağlarını harekete geçirdi. Yalana dayalı faşist psikolojik savaşı tırmandırabildiği kadar tırmandırdı.

Aradan geçen iki aylık dönemde, PKK gerillalarının indirdiği darbeler ve Kuzey Kürdistan'daki kimi ilçelerde, kimi mahallerde özyönetim-özsavunma iradesinin ete kemiğe bürünmesi başta olmak üzere, sergilenen mücadele, Tayyip Erdoğan'ı, akp'yi, polisi ve orduyu moral bozukluğuna itti. Beş bin yeni özel tim polisi, beş bin korucu alınacağı açıklamaları, duydukları endişenin, korkunun son dışavurumu oldu. Savaştan, ölümlerden Erdoğan ve akp'yi sorumlu tutan kitle genişlerken, diktatörlüğün savaşla sonuç alma politikasına karşı sorular ve kuşular gözle görülür biçimde arttı. Tabutları kapılarında bulan veya bu korkuyla tetikte bekleyen asker ve polis aileleri, sarayın ve akp hükümetinin görüşmelerin sonlandırması ve savaş kararına öfkelerini sergilediler. Hakaret, tehdit ve tutuklamalar bu durumu değiştiremedi.

Tek ve çift taraflı ateşkes dönemlerinde yaptığı çok yönlü savaş hazırlıklarına, güçlenen silah ve hava istihbaratı imkanlarına, kimbilir kaç kez üzerinde çalışılan "b ve c planları"na, yeni faşist yasalara, abd-nato desteğine ve Barzani yardımlarına karşın inkarcı sömürgeci

faşist diktatörlüğün içine düştüğü durum, Pirsus ölümsüzlerinin ve gazilerinin amaçlarının dipdiri ayakta olduğunu gösteriyor.

Pirsus Katliamının Özel Hedefi

Faşist diktatörlük, sarayın faşist politik islamcı şefi Erdoğan ve akp, Rojava devrimiyle kurulan devrimci ilişkiye, Rojava devrimine Türkiye cephesinden örgütlenen katkıya düşmandır.

Devrimci partilerle ulusal demokratik hareket arasındaki işbirliğine, ittifaka düşmandır.

Kitlelerdeki politik uyanışa, artan mücadele ve örgütlenme cesaretine düşmandır.

Halklarımızın birleşik özgürlük savaşımına düşmandır.

Fiili meşru mücadeleye düşmandır.

Pirsus'ta, daiş'le birlikte örgütlediği saldırıyla bütün bu konularda düşmanlığını çeken komünistlere ve onların genç komünist bölüğüne çok ağır bir bedel ödeterek, tüm devrimcilere, tüm tutarlı anti-faşistlere gözdağı vermek istedi. Mücadeleye yönelen yeni güçlerin, özellikle de gençliğin önüne dev bir korku barikatı dikmeyi, bir yılgınlık salgını geliştirmeyi amaçladı. Fakat mesele bunların ötesindedir. Çünkü, nasıl ki, 7 Haziran seçimleri öncesi Mersin, Adana ve Amed'de girişilen akp-daiş koordineli, kitle kıyımlarına ayarlı saldırılarla 7 Haziran seçimlerinde HDP'yi baraj altında bırakmak, kitlelerdeki uyanış ve harekete geçişi engellemek özel hedefi

güdülmüşse, Pirsus katliamının da özel bir hedefi vardı.

Türkiye'de faşist devlet terörü, Kürdistan'da inkarcı sömürgeci savaş ilanı olan Pirsus katliamının özel hedefi, ideolojik, politik, örgütsel gelişimleri sıçramalarla ilerleme eşiğine varmış genç komünistleri katliamla durdurmak, örgütsel omurgalarını parçalamak, fiziki tasfiyeyle yüzyüze getirmektir. Bu faşist planın uygulanmasından doğacak şokla, Haziran ayaklanmasında, 6-8 Ekim serhildanında, Kobane direnişinde, Rojava devriminde, Şengal direnişinde, birleşik demokratik cephenin kurulup geliştirilmesinde, 7 Haziran seçim çalışmalarında, fiili meşru mücadelenin yaygınlaştırılıp yükseltilmesinde, şovenizm ve sosyalşovenizme karşı kazanılan başarılarla kendini ortaya koymuş komünist öncünün politik iradesinin kırılması, daha büyük hedeflere yönelmeye cesaret edemez hale getirilmesi, saflarına akan yeni güçlerle dinamizm kazanması, devrim kadrosu adayları rezervini genişletmesi engellenmek istendi.

Bu gerçekler doğru ve güçlü kavranmazsa, öncelikli görevler doğru saptanamaz, düşmana doğru cevaplar verilemez.

Pirsus Katliamı Düşmanı Vurmalıdır

Pirsus katliamı, büyük bedellere düşünsel ve ruhsal hazırlık kadar, partinin, deneylerinin ve gelişiminin bilincini kuşanarak, politik iddialarına uygun bir çalışma tarzı

ve işleyiş için yenilenme zorunluluğunu ortaya koyan bir dönemeçtir. Bunu anlamak, kavramak, gereğini yapmak dışında bir seçenek yoktur.

Kendimizi aldatmayacaksak, eylem biçimimizin düşman için çok avantajlı bir durum yarattığını kabul etmek zorundayız. Kapsamından, biçiminden, yerinden bağımsız olarak bedel ödemeyi peşinen göze almışsınız. Silahsız, askeri olmayan bir topluluksunuz. Açık bir kampanya yürütüyorsunuz, herhangi bir örgütlü bağınız bulunmayan, tanımadığınız insanları çalışma içinde yer almaya çağırıyorsunuz, tek tek kentlerden uğurlamalar örgütleyorsunuz, otobüslerle uzun yolculuklar yapıyorsunuz, Pirsus bir tarafta dursun, uğurlamalarda, otobüslerde, otobüslerden inişte bombalı veya silahlı saldırıya uğramanız tümüyle mümkün.

Demek ki, Pirsus gerçeğini kavramak, verili durumumuza o aynadan bakmak, partinin politik mücadele içinde tuttuğu yer ve yürütülen kampanyanın politik anlamı ön bilinciyile, uğurlamalardan otobüslere, mola yerlerinden Pirsus ve Kobane'ye değin kampanya güvenliği konusunda bütünlüklü bir görüş açısı ve pratiğinden hareket etmeyi gerektirir. Pirsus son noktadır.

Bilinç, dolayısıyla eylem zayıflığının özü budur. Kendini düşmanın seni ciddiye aldığı kadar ciddiye almıyor, düşmanlık ilişkisinin güncel düzeyini gözetmiyor, düşmanın yaptığı ölçüde hazırlık yapmıyorsa, dolayısıyla zayıf bir olasılık

da olsa, hiç değilse belirli bir saldırı biçimini boşa çıkarma tedbiri geliştiremiyorsun.

O nedenle de, Pirsus katliamını ele alışı en kötü, mücadelemizle ve ölümsüzlerimizin idealleriyle en zayıf ilişkili biçimi meseleyi Pirsus'a sıkıştırmak, adeta teknik bir tartışmaya dönüştürmektir. Kayıplarımızın büyüklüğünün yarattığı şoka teslim olup, *parti gerçeğine bakış açısında, kendini örgütlemekte, devrimci ciddiyette genel bir silkinme ihtiyacının bilinci yerine, yetersizliği şu ya da bu cephenin sorunu görmek, "savaş", "savaş bölgesi" gibi sözcüklerle kurulu, iri fakat çok zayıf içerikli cümleleri tekrarlamakla varılabilecek bir yer yoktur. Bunlar, hiçbir gerçek gelişmeye, başarıya yol açamaz. Yüzü geleceğe dönük bir görüş açısından, daha büyük bir mücadele örgütleme, Pirsus'u devrimci atılımlarla cevaplama kararlılığı ve ruhuyla hareket etmemek, güçlü devrimci duygularla dolup taşmak yerine, geri çekici bir küçük burjuva duygusallığın esiri olmak, ölümsüzlerimizi, yol açıcılar, kılavuzlar, engel tanımaz öncüler değil de, adeta yürüyüşün kesintisizliğinin, temponun yükseltilmesinin, politik ve örgütsel cesaret ve iddianın yeni bir düzeye yükseltilmesinin engelleri haline getirmek tırnak ucu kadar bir meşruiyete sahip olamaz. Düşman nasıl bir düşmandır, hangi karakteristik özelliklere sahiptir, yürütülen mücadele nasıl bir mücadeledir, neleri gerektirir, öncü müfreze ve tek tek komünistler eğitimlerini,*

hazırlıklarını, ciddiyetlerini hangi ölçülere vurmalı, hangi sınırlara taşınmalıdırlar sorularına cevap aramayan yaklaşımların Pirsus'la devrimci bir bağ kurması mümkün değildir.

Gerçeğe doğru yaklaşmak ve anlamlı bir gelişme sağlamak için, tüm parti örgütleri ve genç komünistler kendilerine sormalıdırlar: 20 Temmuz'dan sonra, örneğin, örgütsel güvenlik pratiğinde hangi gerçek değişimler örgütledik? Diktatörlüğe, akp'ye, daiş'e, mahalle çetesi biçimleri dahil sivil faşistlere, yani yükselttiğimiz politik mücadele nedeniyle kanımızı dökmek, kolumuzu kanadımızı kırmak, dilimizi kesmek isteyenlere karşı nasıl bir duruş ciddiyeti geliştirdik? Kendiliğindenciliğin, yüzeysel düşümenin, politik iddiasızlık tarzının, keyfi yaklaşımların, örgütlü disiplin karşı kendini dayatmanın, karar ve talimatları kendine göre uygulamanın etkilerini tartışıp aşmak için ilk adımları attık, kopuş gerektiren gerçeklerimizle kopuşmaya yöneldik mi?

Bu sorulara, "evet" cevabı vermiyorsanız, Pirsus'la ilişkilenişinizin içeriğini yeniden düşünmek, kendinize çeki düzen vermek, törensel, duygusal yaklaşımla, savaşımcı, duygulu yaklaşım arasındaki farkı neden anlayamadığınızı, neden doğru bir yönde ilerleyemediğinizi kendinize sormak zorundasınız.

Komünist basında on ay önce şöyle deniyordu:

"Parti tarihimiz bize, politik mücadeleye düzeyini yükselttiyseniz ör-

gütsel güvenlik düzeyini de muhakkak yükselttin diyor. Çünkü düşman böylesi dönemlerde, imkanlarını, yeteneklerini, deneylerini, güçlerini, durumu tersine çevirmeye, partiyi siyasi bakımdan durdurmaya, sınırlamaya, geriletmeye ve siyasi iddiasızlığa sürüklemeye odakla-

Kayıplarımızın büyüklüğünün yarattığı şoka teslim olup, parti gerçeğine bakış açısında, kendini örgütlemekte, devrimci ciddiyette genel bir silkinme ihtiyacının bilinci yerine, yetersizliği şu ya da bu cephenin sorunu görmek, "savaş", "savaş bölgesi" gibi sözcüklerle kurulu, iri fakat çok zayıf içerikli cümleleri tekrarlamakla varılabilecek bir yer yoktur.

yacaktır. Bunu, örgütsel niteliği zayıflatmak, örgütsel sürekliliği engellemek, umut kırılmasını, politik kötümserliği besleyecek bir içe dönme hali yaratmak yolundan başarmak isteyeceği hiçbir partili için sır olmasa gerek.

Partimiz siyasi mücadele düzeyini yükseltmeye devam edeceğine göre örgütsel güvenlik konusundaki başarı çitımızı hızla yükseltmek zorundayız."

Uyarı ve direktifleri çeşitli yönlerden somutlayan metinde, şunlara da dikkat çekiliyordu:

“Atılmış ve atılacak çeşitli tipte yeni adımlarımız, devrimci ilerleyle birlikte, adını ölümsüzlerin adlarına ekleyenlerimizin çoğalmasını koşullayacaktır. Bu, nicelik ve sıklık açısından partinin geride kalan döneminin tanımadığı boyutlara da ulaşabilir. Tüm örgütlerimiz belki ilk defa yüzyüze gelecekleri bu durumu göğüsleme, güçlü uğurlama

Gerçeğe doğru yaklaşmak ve anlamlı bir gelişme sağlamak için, tüm parti örgütleri ve genç komünistler kendilerine sormalıdır: 20 Temmuz’dan sonra, örneğin, örgütsel güvenlik pratiğinde hangi gerçek değişimler örgütledik?

törenleri, nöbet yerlerinin doldurulması, illerde ölümsüzlerimiz için anıtlık yerleri alınması, anne-baba, kardeş ve sevgililerden başlayarak ölümsüzlerimizin yakınlarının birer kavga yoldaşı olarak kazanılması için düşünsel, ruhsal ve pratik hazırlığa sahip olmalıdırlar. Büyük savaşımın büyük bedeller gerektirdiği bilinci parti kültüründe daha somut bir anlam kazanmalı, devrim-

ci iddia, feda ruhu ve devrimci meşruiyet bilinci yeni koşullara uygun bir içeriğe, ölçüye kavuşmalıdır. Bütün bunlar devrimci eğitim konuları arasına alınmalıdır.”

Bir durumdan başka bir duruma geçişe hazır olmak, kendi gerçeğine, eylemine bu temelde yaklaşmak, dönem boyunca çalışma alanında siyasi mücadeleye, ideolojik ve örgütsel çalışmalara önderlik ederken bütün bu konular üzerine güçlü biçimde kafa yormak, görevleri faaliyet cephelerine ya da alanlarına özgünleştirmek yolundan ilerlemediyseniz, “Pirsus katliamı ve önleme olanağı” üzerine söz tüketmeyin. Çünkü, buna uygun bir ciddiyetiniz, görüş açınız, çalışma tarzınız, işleyişiniz ve geniş anlamda eyleminiz yok! Bu gerçeği değiştirebildiğiniz ölçüde Pirsus katliamı düşmanı vuracaktır, aksi halde sızlanmaktan ve diktatörlüğün yalana dayalı faşist psikolojik savaşına zemin sunmaktan öteye geçilemez.

Sınıf Mücadelesi Ve Parti

Sınıf savaşımının sertliği, burjuvazinin gaddarlığı, faşist rejimin kendini yaşatmak için hiçbir kural tanımayacağı, devrimci parti ve örgütlerin politik mücadele düzeylerini yükselttikleri ölçüde daha büyük bir hedef haline gelecekleri teorik soyutlamaların ve pratik deneylerin dersi olarak bilinir, kabul edilir. Bunların somut gerçekleşme anları ve biçimlerinin öngörülmesi

ise güçtür. Bunu bir kısmı yukarıda sıralanan kitle katliamlardan da anlayabiliriz.

Bu durum bizi sınıf mücadelesinin tüm anlarında kendimizi ve düşmanı ciddiye almak, gelişmelere bu açılardan sorular sormak, büyüyen politik mücadeleyle uyumlu biçimde profesyonellik, kurallılık ve disiplin düzeyini yükseltmekten sorumlu kılar. Başarmak çizgisinin koşuludur bu.

Faşist rejim, baştan itibaren komünist öncüyü hazır ve potansiyel nitelikleri nedeniyle, gözden kaçırılmaması, engellenmesi, yok edilmesi gereken bir düşman irade olarak gördü. Faşist terörün her biçimini kullanarak örgütsel omurgayı nitelik kaybına uğratmaya yöneldi. Stratejik başarılar için önderlik düzeyinde darbeler vurmayı esas aldı. Güç ve imkanlarını bu doğrultuda seferber etti.

Partinin sınıf mücadelesi içindeki işlevini, inkarcı sömürgeci faşist diktatörlük için yarattığı ve yaratabileceği tehlikeyi sezme, görmek, kavramak konusunda düşmanın adeta bir adım önde olması, partinin ve kadrolarının bu konudaki pasifize edici alçakgönüllüğü diktatörlüğün önemli bir avantajına dönüştü. Başlangıç yıllarında, parti önderliğinin düşünüş tarzı ve eyleminde gruplar döneminin yapılanma ve tarzına çakılıp kalması, parti düzeyine yükselememesi düşmana başarı imkanı verdi. Sonraki yıllarda, bu konuda parti tarihinin ve eyleminin derslerini sindirme temelinde sağladığı dü-

şünsel ve pratik gelişmelere karşın, kendini politik mücadele düzeyine göre örgütleyip kurumlaştıramamanın ağır sonuçlarını yaşadı. Parti tarihi boyunca, yerel parti örgütleri ve alt birimler de çoğunlukla ilkelik ve amatörlüğün yol açtığı önemli kayıplara uğradılar. Tutsaklıklarda, düşmana materyal ve malzeme ele geçirme fırsatı verilmesinde başarıya odaklanma, bunu gerektirdiği örgütlenmeyi, kurallılığı ve disiplini geliştirme konusundaki gerilikler, yüzeysellikler belirleyici oldu.

Tüm bunlara karşın, Parti boyun eğmedi. Yenilgi ruh haliyle hareket etmedi. Varlığını sürdürmeyi kendine yeter bir amaç haline getirmedi. Öğrenmeyi, devrimci iddialarına uygun bir yenilenmeyi, başarıya azmini çizgileştirmeyi esas aldı. Tüm ağır düşman darbelerine rağmen politik kararlılığını zayıflatmadı, güçlendirdi. Daha ileri siyasi ve örgütsel hedeflerle donandı, onun pratiğine girişti.

Komünist öncü Pirsus katliamıyla da aynı zihniyetle ilişkilenererek düşmanın amaçlarını boşa çıkaracak, başarıya, zaferlere kilitlenmiş bir çalışma, kadro ve örgüt yapısı için görüş açısını yenileyecek, bunun iradesini oluşturacaktır. Pirsus ölümsüzlerinin hesabının sorulması hem güncel, hem de devrimin örgütlenmesi ve zaferinin gerektirdiği görevler yönleriyle komünist öncünün gündeminde kalacak, daha da önemlisi, partinin yeni siyasi ve örgütsel hamlelerinin gerekçesi ve emri olacaktır.

12 ❖ *Marksist Teori 17*

Ölümsüzlerimizin uğurlanma eylemleri, acının öfkeye dönüştürülmesi, ileriye yürüme, daha büyük bir mücadele örgütlenme istek, bilinç ve kararlılığı, kolektif ve bireysel yenilenme yönelimi inkarcı sömürgeci faşist diktatörlüğe, sarayın faşist politik islamcı şefine ve akp'ye

verilmiş ilk cevaplardır ve daha temel görevlerin yerine getirilmesiyle tamamlanacaklardır.

Ölümsüzlerimize söz olsun ki, Pirsus katliamı faşist, inkarcı sömürgeci düşmanı vuracak. Bunu başarmak için tüm varlığımızı ortaya koyacağız.

Demokratik Özerklik Demokratik Özyönetim Demokratik Özsavunma

Arif Çelebi

Komünistlerin devletsizliğe karşı çıkmaları düşünülemez. Aksine onların sonal amaçları sınıf egemenliği ile birlikte devleti ortadan kaldırmaktır. Kaldı ki daha bugünden halk inisiyatifleri ile Türkiye'nin her tarafında halk meclislerine dayanan öz yönetimlerin kurulması ve kurumlaşması devrimci demokratik bir hamledir, bu komünistlerin strateji ve taktiğinin içinde var. KÖH'le ayrıştığı yer burası değil. KÖH Kürtlere devletsizliği öneriyor ama Kürtleri egemenlik altında tutan ulusların devletsel varlığına ilişmiyor. Çelişki buradadır. Bu çelişki ile yaşamak ancak egemen ulusun devletsel hegemonyası altında yaşamayı kabul etmekle mümkün.

Demokratik özerklik, demokratik özyönetim ve demokratik öz savunma teorik bir tartışma olmaktan çıktı, Bakûr'un pek çok ilçesi ve onlarca mahallesinde pratikleşti. Dolayısıyla mesele yalnızca teorik tartışma sınırı içinde ele alınamaz, öncelikle açık ve net bir politik tutum ortaya konulmalı. Marksist Leninist komünistler bu konudaki tutumunu açık ve net biçimde ortaya koydu.

“Kürt halkının kendini yönetme tavır ve iradesini sahiplenmek, Türkiye cephesinde mücadeleyi yükselterek, onunla omuz omuza durmak günün temel politik görevidir. İlerici, devrimci, antifaşist grup ve partileri bu

sorumlulukla hareket etmeye, birleşik demokratik cepheyi güçlendirmeye çağırıyoruz.

Kürt halkının cesur özyönetim adımını ve onu kararlılıkla savunma tavrını selamlıyoruz. Partimiz, Bakurê Kürdistan'daki güçleriyle bu öncü çıkışın içinde yer alır ve yaygınlaşması için çalışırken, Türkiye cephesinde özgürlük ve adil, onurlu, demokratik barış mücadelesinin geliştirilmesi, birleşik demokratik cephenin güçlendirilmesi için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirecektir.”^[1]

Bu yeni bir tutum değil. Komünistler demokratik özerkliği yetersiz

[1] MLKP Merkez Komitesi açıklaması, Yıl: 2015, No: 12, <http://www.mlkp.info/index>

bulsa da Kürt ulusunun demokratik bir talebi olarak daha en baştan sahiplendi ve destekledi.

Marksist Leninistlerin Kürt sorununun çözümüne ilişkin programı farklıdır: Türkiye’deki sömürgeci faşist rejimin yıkılması ile birlikte iki ayrı konsey cumhuriyeti olarak örgütlenmiş, ayrılma hakkının kesinkes garanti altına alındığı Türkiye ve Kuzey Kürdistan’ın federatif birliği. Buradan Kürdistan’ın kurtuluşu için mücadelenin ve Kürt sorununun çözümünün devrim sonrasında ertelendiği sonucu çıkarılamaz. Aksine Kürdistan’ın kurtuluşu için mücadele ve çözüm yolu “hemen şimdi”nin konusudur. Çözümü devrim sonrasında tartışma tavrı sosyal şovenizmin ta kendisidir. Kuzey Kürdistan’ın kendi kaderini tayin etmesinin önündeki başlıca engel sömürgeci faşist burjuva Türk devletidir. Kendi kaderini özgürce tayin edebilmek için sömürgeci faşist rejimin yıkılması gerekir. Bu nedenle Kürt ulusal kurtuluş mücadelesiyle Türkiye demokratik devrim mücadelesinin cephesel birliği zorunludur.

Kürt sorunu yalnızca Kuzey Kürdistan’la sınırlı değil.

Kürt sorununun özü vatanları dört parçaya bölünmüş, dört devletin sömürgeci boyunduruğuna vurulmuş Kürtlerin ulusal varlık ve kendi kaderini tayin hakkının inkâr edilmesidir. Kürtlerin tercihlerini hangi yönde kullanacaklarından bağımsız olarak dört parçanın birliği kendi kaderini tayin hakkının vazgeçilmez unsurlarından biridir.

Elbette kendi kaderini hangi yönde tayin edeceğine o parçadaki Kürt ulusunun kendisi karar verecektir. Ama bunun için politik özgürlük koşullarının, özgür birleşme koşullarının yaratılmış olması gerekir. Bu da dört parçada sömürgeci boyunduruğun parçalanması ile mümkün olabilir. Kaçınılmaz olarak bu, her parçadaki ayrı ulusal örgütlenmenin o parçadaki sömürgeci boyunduruğu yıkmayı önüne hedef koymasını zorunlu kılıyor. Yine kaçınılmaz olarak bu Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin her parçada o ülkedeki egemen ulusun devrimci demokratik kuvvetleriyle cephesel birliği gerekli kılar.

Ortadoğu coğrafyasındaki devrimci sürecin bir halkası olarak Suriye’de meydana gelen gelişmeler ve buna bağlı olarak Rojava Kürdistanı’nda gerçekleşen devrim Kürt sorununu çözümünde yeni kapılar açtı. Bölünmüş Kürdistan’ın birleşme koşulları her zamankinden daha mümkün hale geldi. Bu aynı koşullar birleşik Kürdistanı olanaklı kıldığı kadar, Kürdistan’ı egemenlik altında tutan devletlerin de yıkımını birbirine bağlantılı olarak yakınlaştırmakta-

dır. Böyle olduğu için de Kürdistan devrimi Ortadoğu devrimi ile iç içe geçmiştir. Bölgesel devrim, Kürdistan ve onu boyunduruk altında tutan devletlerdeki bütün ezilenler için bir ihtiyaçtır. Dolayısıyla her ülkedeki Kürdistan parçasının o ülkedeki egemen ulusla kuracağı demokratik-sosyalist federasyon çözüm için bir ilk adım olsa da yeterli olmaz. Birleşik Kürdistan'ın da dâhil olduğu Ortadoğu demokratik federasyon ya da konfederasyonu çözümü gündeme gelmiş bir sorundur.

PKK, kuruluşuyla birlikte ortaya attığı “bağımsız birleşik sosyalist Kürdistan” şiarını ve stratejisini değiştirdi. Dört devletin varlık ve egemenlik hakkını reddetmeden, sınırlara dokunmadan, bu devletlerin demokratikleştirilmesi ve oluşturulacak demokratik özerk birimlerin konfedere birliği ekseninde Kürt sorunun “devletsiz” çözümünü öngören yeni bir strateji ortaya koydu. Dahası bu stratejiyi uygulamaya da soktu. Başta Gever ve Cizre olmak üzere Kuzey Kürdistan'ın pek çok biriminde ilan edilen demokratik özerklikler silahlı öz savunma birliklerinin koruması altında yaşatılmaya çalışılıyor. Sömürgeci rejimin vahşi saldırı ve katliamlarına karşı halk geri adım atmıyor. Komünistler var güçleriyle demokratik özerkliği savunuyor ve sahipleniyor.

Yine de stratejinin ne ölçüde başarılı olacağı, soruna gerçekçi bir çözüm getirip getirmeyeceği tartışmaya açık.

Tartışmaya açık, çünkü ulusal sorunlara demokratik özerklik ve öz-

yönetimin güçlendirilmesi yoluyla çözüm önerisi ya da stratejisi yeni değil. Komünist parti programlarında ve bu partilerin önderlik ettiği devrimler sonrasında demokratik özerklik federatif birliklerin yanı sıra ulusal sorunlara bir çözüm biçimi olarak yer bulmuş bir konu. Keza kimi burjuva devletlerde de demokratik özerklik bir çözüm biçimi olarak uygulanıyor, İspanya, İtalya, Rusya, İngiltere bunlardan sadece birkaçı. Yine uzun yıllar süren ulusal kurtuluş mücadelesi sonrasında demokratik özerklik üzerinden uzlaşma ile çözüme kavuşturulduğu ileri sürülen Endonezya'daki Açe, Filipinler'deki Mindano, İngiltere'deki Kuzey İrlanda ulusal sorunları örnekleri var.

Demokratik özerklik ve özyönetim yalnızca ulusal sorunlara çözüm çerçevesinde tartışılmaz. Nihayet Öcalan'ın ve DTK'nın önerisi 7'si Kürt 18'i Türk olmak üzere bugünkü Türkiye'nin 25 özerk eyalete bölünmesidir. Türkiye ulusu üst kimliği altında Kürt ulusal varlığının kabulü ve teminat altına alınması (demokratik ulus) ve Türkiye'nin demokratikleşmesi (demokratik cumhuriyet) yolundan Kürt sorununun çözümünün ana halkasını bu özerk eyaletler sistemi oluşturmaktadır.

“Kürdistan içinse kendi kaderini tayin etme hakkı, milliyetçi temelde devlet kurmak değil, siyasi sınırları sorun yapmadan ve sınırları esas almadan kendi demokrasisini kurma hareketidir. İran'da, Türkiye'de, Suriye'de ve hatta Irak'ta oluşacak bir Kürt yapılanmasında tüm Kürtler bir araya gelerek kendi federasyon-

larını, birleşerek de üst konfederalizmi oluştururlar. Kürdistan Demokratik Konfederalizminde asıl karar yetkisi köy, mahalle ve şehir meclis ve delegelerindedir. Dolayısıyla halkın ve tabanın kararı geçerlidir.”^[2]

Bir başka yerde demokratik özerklikliği şöyle tarif ediyor Öcalan

“Bizim ortaya koyduğumuz demokratik özerklik projesi etnisiteye ve coğrafi sınırlara dayanmıyor. Bi-

da demokratik özerklik yönetiminde önemli olan toplumun yönetim iradesidir. Toplum devletin belli yetkilerini ele geçirip kendi yönetim anlayışını geliştirir. Devletin elinde kalan yetkiler sınırlı bazı yetkiler olacaktır. Toplum, merkezi devleti sınırlayarak kendi yetkileriyle kendini yönetecektir. Önemli olan devletin sınırlandırılmasıdır. Ben buna merkezin yetkilerini topluma devretmek diyorum. Burada sadece halk da demiyorum, toplum diyorum”^[3]

Bakûr’da başlayan özyönetim girişimlerini tam da bu yeni gelişmeler ışığında ele almakta fayda var. Halk burjuva hegemonyaya karşı kendi iradesini dayatıyor. Meseleye dar ulusalcı bir bakışla yaklaşmak yanılgıya neden olur. Ortada bir ulusalcı refleks olduğu açık ama hareket yalnızca bununla sınırlı değil, bir yeni toplumsal – siyasal inşaa girişimi aynı zamanda.

zim demokratik özerklik anlayışımızda tek etnisite anlayışı, tek coğrafya anlayışı yok... Bahsettiğimiz demokratik özerklik sadece Kürdistan’a ilişkin değil, Ege, Karadeniz, Orta Anadolu’ya da ilişkindir. Burada önemli olan kapitalist moderniteyle ortaya çıkan ulus devlet anlayışının sorgulanması ve aşılmasıdır. Bura-

Özerkliğin Kavramsal Çerçevesi

Özerklikten kastedilen kuşkusuz ki siyasal özerkliktir. Kültürel ya da yerel özerklik farklıdır. Kültürel özerklik dil, eğitim ve kültürel başka konularda bir ulusal topluluğa verilen kendini geliştirme hakkıdır. Belirli bir coğrafyada yoğunlaşmayan halkların siyasal ve kültürel asimilasyonuna karşı bir önlemdir. Yerel özerklik ise idari mekanizmaların yöredeki halkın seçtiği meclis ya da kurullarca yürütülmesidir. Siyasal özerkliğin farkı halkın kendi kendini yönetmesinin yansırı seçtiği meclislerin sorumlu olduğu alanlarda yasama yetkisini de kullanmasıdır. Bu yetki yalnızca politik çerçevede de değerlendirilemez. Siyasal özerkliğin aynı zamanda sorumluluk alanında vergilerden pay alma ve yeni vergiler koyma, ticareti düzenleme, yeraltı ve yerüstü zenginliklerden yararlanma gibi ekonomik fonksiyonları da vardır. Zaten bunların olmadığı koşullarda siyasal özerkliğin ayakları havada kalır.

[2] Demokratik Konfederalizm, Abdullah Öcalan, Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi Yayınları

[3] http://www.pkkonline.net/tr/files/books/demokratik_ozerklik.pdf

Kültürel ya da yerel özerklikte egemenlik devri ya da paylaşımı söz konusu değildir. İdarenin yerel halk tarafından yürütülmesi kendi başına egemenlik kullanımı değildir, çünkü egemenlik yasa çıkarma yetkisi ile gerçekleşebilir. Örneğin valilerin halk tarafından seçilmesi demokratik bir adımdır ama siyasal özerklik için yeterli değildir. Eğer valileri halk seçiyor ama yasama yalnızca merkezden gerçekleşiyorsa burada siyasal özerklikten söz edilemez. Söz edilebilmesi için yerel meclisin kendi alanıyla ilgili yasama yetkisinin de bulunması gerekir. Açıktır ki burada sınırlı da olsa bir egemenlik devri vardır. Siyasal özerkliğin federasyondan farkı da egemenliğin bu “sınırlı” devridir. Federatif birliklerde birliği oluşturan her federasyon diğeri ile eşittir, egemenlik kullanımı eşittir. Biri merkez diğeri yerel ya da bölgesel değildir. Yerel ya da bölgesel özerklikte belirleyici olan merkezdir, diğeri bir alt egemenlik biçimidir. Bugün dünyada adı federal devlet olan pek çok ülke bulunuyor. Bu ülkeleri oluşturan federal devletlerin ayrılma hakkı yok. Rusya, Almanya ilk akla gelen örnekler. Hindistan ve ABD’yi de bunlara ekleyebiliriz. Bu burjuva ikiyüzlülüğünün bir tezahürüdür. Komünistler federatif birliklerde ayrılma hakkını garanti altına alır. Buradan bakınca siyasal özerklikle federasyon arasındaki farklardan biri de ayrılma hakkına dairdir. Siyasal özerklikte ayrılma hakkı yoktur oysa federatif birlikte bu mümkündür.

Marksist Leninistlerin önerdiği federasyon çözümü egemenliğin eşit

paylaşımı ve garanti altına alınmış ayrılma hakkıyla siyasal özerklikten çok daha ileri bir çözümdür.

Öcalan ise çözümü demokratik özerklikte görüyor

“Demokratik özerlikle birlikte Kürtler ulus olma hakkını, tarihsel haklarını, diğer kimlikler de kendi demokratik haklarını, azınlık haklarını elde ederler. Kürtler sosyal, siyasal, kültürel konuları gereği demokratik özerliğe en yakın toplumsal kesimdir. Kürtler bu özelliğiyle demokratik özerliğin ve Türkiye demokrasisinin öncülüğünü yapabilirler. Kürtlerin demokratik özerliği, kademe kademe Türkiye’nin her tarafına yayılır. Sadece Kürtlere ait bir proje değil. Çözümün gelişmesi durumunda Kürdistan’da ikili iktidar durumu ortaya çıkar. Bir taraftan KCK iktidarı diğer taraftan devlet iktidarı olur. Bu şekliyle yürür. İşte Kosova, Kuzey Kıbrıs gibi bağımsızlığını ilan eder. Devletle ilişkilerini de tümünden keser ve bir beklenti içine girmez. Demokratik özerlikte devlet karşıtlığı yoktur. Kürtler güvenlikten spora kadar tüm alanlarda devlete ihtiyaç duymadan kendi toplumsal örgütünü geliştirmelidir. Sosyal, ekonomik, kültürel örgütlenmelerini gerçekleştirmelidir. Kürtler kendi iç güvenliklerini sağlamalıdır. Bunun için devletin bunları kabul etmesini beklememeliler

Demokratik özerliği şöyle izah edebiliriz; Demokratik ulus bir ruh ise demokratik özerklik ise bedendir. Demokratik özerklik demokratik ulus inşasının ete kemiğe bürünmüş halidir. Onun somutlaşmış, bedenleşmiş

halidir. Demokratik özerkliğin bir-kaç unsuru veya boyutu vardır:

1 - Siyasi Boyut: Bu boyutta bir meclis olur. Ya da halkın bir kongresi olur. Bu kongre demokratik toplum kongresidir. Bu kongrenin bir de küçük bir yürütme kurulu olur.

2 - Hukuki Boyut: Demokratik özerklik projesinin hukuki statüsünü ifade eder. Biz buna statü diyelim. Katalanlar da bunu 'status' olarak ifade ediyorlar. Bu çok önemli. Hukuki olarak Kürtlerin statüsü ne olacak? Siz hukuku biliyorsunuz. Anayasa ve yasalara yansıtılır. Yasalar demokratik özerkliğin çerçevesinin içeriğini belirler.

3 - Ekonomik Boyut: İnşa edilen demokratik ulusun bir de ekonomik politikası olur. Nasıl bir ekonomi olmalıdır, bu belirlenir. Barajlar, yeraltı yerüstü kaynakların bir politikası olur. Vergiler alınacak ise nasıl ve ne kadar alınır? Ekonomik boyutla bunlar belirlenir. Ekonomik sistem olarak kapitalizmi kabul edemeyiz. Belki kapitalizmi tam olarak ortadan kaldıramayız ama önemli oranda kapitalist ekonomik sistemi değiştirebilir, onu aşındırabilir, kendi ekonomik sistemimizi kurabiliriz. Bu sistemde halkın ekonomisi olur. Bir kısmında özel ekonomi oluşturur. Yani özel şirketler olur. Bütün bunlar tartışılmalıdır.

4 - Kültürel Boyut: Kültürel boyut daha çok dil, anadilde eğitimi, tarih ve sanatı kapsar. Kürtçenin Türkçe ile ilişkisi nasıl olmalıdır, anadilde eğitim nasıl yapılabilir, demokratik ulusun dil politikası nasıl olacak,

bunlar tartışılmalıdır. Bir eğitim politikası oluşturulmalıdır. Kürtler kültürel soykırımı da tam olarak nasıl aşabilir? Kültürel soykırım bu konuda yapılacak tartışmalarla aşılmalıdır.

5 - Özsavunma Boyutu: Biz buna güvenlik boyutu da diyebiliriz. Burada soykırımı ele alıyoruz. Kürtler soykırımdan nasıl kurtulabilir? Bu durum somutlaştırılmalıdır.^[4]

Bu kavramsal çerçeveden bakınca Öcalan, PKK ya da DTK'nın önerisinin bölgesel-siyasal özerklik kapsamı içinde ele alınması mümkündür. Kürt ulusal varlık hakkının anayasal teminat altına alınması, demokratik özerkliğin bir statü olarak kabulü, farklı eyaletlere bölünmüş Kürt özerk bölgelerinin Demokratik Toplum Kongresi çatısı altında bölgede yetkili bir halk meclisinde birleşmesi ile bölgede yürütme kadar sınırlı yasama yetkisi de olan bir siyasal özerklik isteniyor.

Buradan biraz daha derinleşmeye ihtiyaç var. Siyasal özerklik, genellikle azınlıklar için önerilen ulusal sorunlara çözüm metodudur. Kendini azınlık kabul etmeyenlerin de itiraz ettikleri bir biçimdir. Kürtler azınlık bir ulus değil. Kaldı ki dört parçanın birliği halinde azımsanmayacak bir nüfus ve toprak genişliğine sahip olacak. Siyasal özerklik sınırlı egemenlik devrini içerdiği ve ulusların eşitliğini içermediği için Kürt sorununa çözüm getiremez. Fakat bu yetersiz de olsa demokratik ve ilerici bir taleptir. Tam da burada iki noktaya dikkat çekmekte fayda var. Birincisi

[4] age

Öcalan'ın reel durumu esas aldığı siyasi hedeflerine bağlı olarak teori oluşturduğunu, reel siyasi hedeflerin teorisini yaptığını unutmamaktır; ikincisi pratikte yapılanın doğurduğu ya da doğurması muhtemel siyasi sonuçları esas almak gerekir.

Aslında Kürt ulusal özgürlük hareketinin programı Kürtler için siyasal özerklikten öte 25 eyalet bölünmüş Türkiye'de her eyaletin özyönetim hakkına kavuşmasıdır. Öz yönetimle ulusal sorunların çözümü için demokratik siyasal özerklik bir ve aynı şey değildir. Aynı ulusal birim özyönetim birimlerine ayrılabilir ama bunun ulusal siyasal özerklik haline gelebilmesi için aynı ulusu oluşturan bu özyönetimlerin kendi iç birliğinin, siyasi ve iktisadi iç birliğinin oluşması gerekir. Şöyle de diyebiliriz her ulusal demokratik özerklik, demokratik özyönetim de kapsar ama her özyönetim ulusal demokratik özerklik anlamına gelmez. İstanbul ya da Marmara bölgesinin özyönetimi kendi başına ona ulusal karakter vermeyeceği gibi Dersim ya da Botan eyaletinin öz yönetimi de onlara kendi başına ulusal demokratik özerklik karakteri vermez. Böyle olması için Dersim, Botan ve diğer Kürt eyaletlerinin politik birliğinin, ulusal meclisinin kurulması gerekir.

Demek ki ulusal sorun bağlamında demokratik özyönetimle ulusal demokratik özerkliği birbiryle aynılaştırmamakta fayda var.

Tam da burada Rosa Luxemburg'a kulak verelim:

“Komün, bölge ve eyaletteki öz-yönetim örneğinin her milliyete yerel temsilcilik organlarındaki çoğunluk

kararları yolu üzerinden, sayısal açıdan çoğunlukta oldukları bölge ve komünlerde kendi eğitim ve kültürel kurumlarını kurma olanağını verecektir. Aynı zamanda azınlık çıkarlarını koruyan özyönetim, kısıtlı tanımlansa da, belirli yerel yasama yetkileri olmaksızın özyönetim olanaksız olacağından, [bir yasama olarak] yasama merkezîliğine de sınırlar koyar. Salt merkezî yasama kurumlarınca karar altına alınan yasaların uygulanmasını kontrol etmekle sınırlı kalmamak için, belirli

Burada Rojava bir karşı örnek sayılabilir mi? Kesinlikle hayır. Rojava'da bir devrim yaşandı. Rojava, Suriye merkezi devletinin yönetimi altında değil. Türkiye'yle birinci fark budur. İkincisi Rojava'nın her kantonu ulusal meclis niteliğinde olduğu gibi kantonlar arasında da ulusal birlik vardır.

bir alan içerisinde ve kendi takdirine göre halkın uyması gereken yasaları çıkartmak, özyönetimin modern, demokratik anlamda ruhu ve çekirdeği olmakta, kente ve komün meclisleri ile vilâyet ve departman meclisleri, sadece danışman olarak görüşünü açıklamak yerine, son mercii de kendi meselelerinden kendi kararlarını verme hakkına kavuştuklarında, ama bilhassa kendi bütçelerini oluşturma hakkına kavuştuklarında, departmanlardaki asıl özyönetim o zaman

ve bununla bağlantılı olarak devletin vergilerine ek vergileri kendilerinin belirleme ve yeni yerel vergilerin (her ne kadar devletin koyduğu hukuksal çerçeveye içerisinde olsa da) uygulamaya sokulmasına karar verme hakkı, yerel özyönetimin temelini oluşturmaktadır.

Burjuva gericiliğinin teorisi, yerel özyönetimin özü itibarıyla, kendi mülkiyetlerini idare etme görevi olan komünlerin, ilçelerin ve vilâyetlerin karakteri çerçevesinde sadece devlet idaresinin yerelleşmesi olduğunu iddia ederken, sosyal demokrasi komün, ilçe veya vilâyetin – yerel alanda – sadece mülkiyet sorunları değil, birçok toplumsal görevleri olan toplumsal organlar olduğu görüşünü savunuyor. Her iki teorisinin pratik sonucu, burjuva partilerinin özyönetim organları için mülkiyetle sınırlı olan bir seçim hakkında ısrarlı olmaları, sosyal demokrasi ise tam tersi pozisyonundan bütün nüfus için genel

ve eşit seçim hakkını savunmasıdır. Genel olarak: Modern özyönetimin demokrasi yönündeki gelişimi, bir tarafta seçimler üzerinden özyönetime katılımları olanaklı kılınan halk kesimlerinin sayısının artması, diğer taraftan da, giderek daha fazla alanı yerel memurların idarî yetkisinden alıp, temsîlî yerel organların yasama gücü altına konularak [özyönetim] organlarının yetkilerinin genişlemesi üzerinden ölçülebilir.^[5]

Mesele ulusal azınlık hakları olsaydı vilâyet ya da eyalet özyönetimi ile çözüme kavuşturmak mümkündü.

Diğer yandan dört parça Kürdistan tek tek ayrı parçalar olarak ele alınamaz. Daha altmışlı yıllarda Rojhilat'ın Kürt ulusal kurtuluşçu lideri A. Qasımlo o günkü koşullarda reel tek geçerli stratejinin ayrı ayrı ülkelerdeki Kürtlerin demokratik özerklik statüsü kazanması olduğunu belirtmişti^[6]. Dünün reel politiği buydu ama bugün durum değişmek-

[5] Rosa Luxemburg, Milliyetler Sorunu Ve Özerklik, Hessen Rosa Luxemburg Vakfı Yayınları

[6] A. Qasımlo, Kürtler ve Kürdistan, Avesta Yayınları

tedir. Kürt sorununa çözüm yalnızca uzun vadede değil yakın vadede de dört parçayı hesaba katmalıdır. Demokratik özyönetimin ya da ulusal demokratik özerkliğin ne Bakûr için ne de dört parça için yeterli yanıt olması olası değildir.

Burada Rojava bir karşı örnek sayılabilir mi? Kesinlikle hayır. Rojava'da bir devrim yaşandı. Rojava, Suriye merkezi devletinin yönetimi altında değil. Türkiye'yle birinci fark budur. İkincisi Rojava'nın her kantonu ulusal meclis niteliğinde olduğu gibi kantonlar arasında da ulusal birlik vardır.

Kuşkusuz Kürt özgürlük hareketinin (KÖH) bunun bilincinde olmadığı ileri sürülemez. KÖH, Türkiye'yi 25 eyalete bölünmüş olarak tasarlar-ken 7 Kürt eyaleti arasında merkezi ulusal birliği DTK üzerinden oluşturmayı düşünüyor. Yine de bunu bir devletsel oluşum olarak tasarlamıyor. Böyle birlik özerk de olsa devletsel karakterde olacaktır. Oysa KÖH devletsiz bir Kürdistan'ı şiar edinmiş durumda.

Komünistlerin devletsizliğe karşı çıkmaları düşünülemez. Aksine onların sonal amaçları sınıf egemenliği ile birlikte devleti ortadan kaldırmaktır. Kaldı ki daha bugünden halk inisiyatifleri ile Türkiye'nin her tarafında halk meclislerine dayanan öz yönetimlerin kurulması ve kurumlaşması devrimci demokratik bir hamledir, bu komünistlerin strateji ve taktiğinin içinde var. KÖH'le ayrıştığı yer burası değil. KÖH Kürtlere devletsizliği öneriyor ama Kürtleri egemenlik altında tutan ulusların devletsel varlığına ilişmiyor. Çelişki

buradadır. Bu çelişki ile yaşamak ancak egemen ulusun devletsel hegemonyası altında yaşamayı kabul etmekle mümkün. Türklerin, Suriye Araplarının, Irak Araplarının, Farsların devleti olacak ama Kürtlerin olmayacak. Kürtler bu devletlerin egemenliğini kabul ederek ama bazı bakımlardan sınırlayarak ulusal varlıklarını idame ettirecekler. Üstelik buldukları ülkelerde federasyon bir yana ulusal özerklik de – devletsel nitelikte - talep etmeyecekler. Ulusal birlik, dört devletin sınırlandırılmış hegemonyası altında oluşacak olan demokratik öz yönetimlerin konfedere birliği ile sağlanacak.

Kuşkusuz bu da bir çözüm biçimidir. Ne var ki bu çözüm yolunun hayatla bağı kopuktur. Başkalarının devletsel hâkimiyetleri altında ulusal özgürlük de, bu devletlerin burjuva karakteri koşullarında, kapitalist hegemonya altında sosyal kurtuluş da bir hayaldir.

Bazı Örnekler

2011 itibarıyla İspanya'da 17, İtalya'da 4, İngiltere'de 6, Danimarka, Fransa ve Portekiz'de ikişer, Finlandiya, Moldova, Kanada, Panama, Tanzanya, Filipinler, Endonezya, Papua Yeni Gine ve Sırbistan'da birer özerk bölge, birim vardır. Hindistan 29 üye devlet ve 7 "birlik bölgesi"nden oluşan federal bir devlettir. Bu federe devletlerin ayrılma hakkı yoktur. Ayrıca Hindistan'da onlarca mahalli özerklik mevcuttur. Rusya devleti 1993 anayasasına göre 21 cumhuriyetten oluşan federal bir devlettir. Rusya'daki cumhuriyetlerin de ayrılma hakları yoktur.

Rusya'da ayrıca özerk bölgeler, belgeler ve kentler var. 2006 itibarıyla Çin'de eyalet düzeyinde 5 özerk bölge, 30 özerk vilayet, 117 özerk belde ve 3 özerk alan bulunuyordu.^[7]

Görüleceği gibi demokratik özerklik ve özyönetim dünyanın pek çok yerinde uygulanmakta. Türkiye'de çokça tartışma konusu yapılan İspanya Bask ve İngiltere Kuzey İrlanda örnekleri ile Endonezya'da Açe ve Filipinler'de Mindano örneklerine yakından bakmakta fayda var.

İspanya -Bask

1978 yılında yürürlüğe giren anayasa ile İspanya'da 17 özerk bölge kuruluyor. En çarpıcı ayır edici özellik bu bölgelerde yaşayanların ulus olarak değil "halk" olarak tanımlanmasıdır. Oysa İspanya çokuluslu bir devlettir. Ulusal varlık hakkı inkâr edilen halklar böylece gönüllü değil "zorunlu" birliğe mahkûm edilmiştir.

Bask ve Katalonya bu zorunlu birliğe en yüksek sesle itiraz eden iki ülkedir. Bu her iki ülkeye 1931'deki 2. cumhuriyet anayasasında siyasal özerklik hakkı tanınmış, her iki ülkenin seçimle gelen hükümeti oluşmuştu. Franko'nun faşist karşı devrimci darbesi özerkliklere son verdi.

ETA kurulduğu 1962 yılından beri ülkesinin kendi kaderini belirlemesi için mücadele ediyor. İspanya halklarının ve devrimcilerinin mücadelesi sonucu İspanya'nın egemen sınıfları ezilen sınıflara ve ezilen uluslara politik özgürlük yönünde tavizler vermek zorunda kaldı.

1978'de kabul edilen özerkliğe göre sınırları belirlenmiş Bask böl-

gesinde – ki bu tarihi Bask ülkesinin yalnızca bir bölümüdür – yürütme yetkisi Bask parlamentosu tarafından seçilen hükümete aittir. Savunma, dışişleri, sınırların kontrolü, posta, iletişim, vize ve gümrük, döviz ve para merkezi hükümetin sorumluluk alanındadır. Bask hükümeti ise tarım, ormancılık, balıkçılık, sulama, çevre, sağlık, yerel taşımacılık, sosyal işler gibi alanlardan sorumludur. Açıktır ki bu tür bir sorumluluk dağılımı eşitsiz ve dengesizdir. Bask hükümetine sınırları hayli dar bir yürütme alanı bırakılmıştır. 1989 yılında varılan bir anlaşma ile iç güvenliğin bütün sorumluluğu da Bask hükümetine verildi. Yine de merkezi hükümetin "kamu düzenini koruma" adı altında müdahale yetkisi bulunuyor. Bu "kamu düzenini koruma"nın ne anlama geldiğini Bakûr pratiklerinden iyi biliyoruz.

Bölgede vergi toplama yetkisi Bask hükümetine ait. Ne var ki her yıl yapılan görüşmelerle vergilerin bir bölümü "haraç" olarak merkezi hükümete aktarılmak zorunda.

İspanyolca (Kastilya dili) ile Baskça bölgenin iki resmi dilidir. Bölgedeki herkes bütün resmi daire ve mahkemelerde her iki resmi dilden birini seçebilme hakkına sahip.

İngiltere – Kuzey İrlanda

İrlanda'nın bağımsızlık mücadelesi 1916'da IRA'nın kurulmasıyla yeni bir boyut kazandı. 1922'de adanın güneyinde İrlanda Cumhuriyeti kuruldu. Böylece İrlanda bölündü. Birleşik bir İrlanda hedefi ile IRA 1969'da yeniden kuruldu ve

[7] Thomas Benedikter, Modern Özerklik Sistemleri, Nika Yayınları

silahlı mücadeleye girişti. 1998'de İngiltere'yle anlaşma imzalandı. Anlaşma gereği İngiltere, IRA mahkûmlarını serbest bırakmayı, Kuzey İrlanda'dan askerlerini çekmeyi, Kuzey İrlanda'ya yerinden yönetim hakkı vermeyi kabul etti. Buna göre 1972'de kapatılmış olan Kuzey İrlanda Parlamentosu da tekrar açılacaktı. Burada mezhepsel bölünmenin ulusal birliğin önünde ciddi bir engel olduğu dikkate alınmalıdır. Protestanlar İngiltere'yle birlikte yanadır. Bu nedenle geçmişte bağımsızlık yanlıları ile İngiliz sömürgecileri arasındaki mücadelenin yanısıra birlikçi Protestanlarla bağımsızlıkçı Katolikler arasında da sert çatışmalar olmuştur.

Endonezya – Açe

Açe'de halkın yüzde 97'si Müslümandır. Hollandalı sömürgecilere kafa tutan direnişçi bir geleneği var Açelilerin. 1945'te Endonezya'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından bu kez yeni efendiler Açe'yi sömürgeci boyunduruk altına aldı. '60'lı yılların sonunda "Bağımsız Açe Hareketi, GAM" adında silahlı mücadele örgütü ortaya çıktı. İlk ateşkes antlaşması 2002'de yürürlüğe girdi. Hükmet kültürel ve mali alanda bir kaç yeni yetki tanıyan güdük bir özerklik önerdi. Öneri reddedildi ve çatışmalar yeniden alevlendi. Sömürgeci faşist devlet emperyalistlerin de desteğiyle bütün gücüyle saldırmasına karşı GAM'ı yenemedi. 2004'deki 230 bin insanın sele kapılarak hayatını kaybettiği tsunami felaketi sonrası GAM ateşkes ilan etti. Finlandiya'nın ara-

cılık ettiği görüşmelerin ardından 2005'de "uzlaşma bildirisi" imzalandı. GAM bağımsızlıktan vazgeçti, Endonezya devleti de yerel yönetim hakkı tanıdı. 2006'da özerklik yasası kabul edildi. Savunma amaçlı ve sınırlandırılmış da olsa merkezi hükümetin ordu ve polisi Açe'de kalmaya devam ediyor.

Filipinler – Mindano

16. yüzyılda İspanya tarafından sömürgeleştirilen Filipinlerin ikinci büyük adası Mindano halkı bu yüzyılın sonunda direnişe geçmiştir. 1868'de İspanya – ABD savaşı sonrası Filipinler 20 milyon dolar karşılığında ABD'ye bırakılır. Adanın Moro olarak tanımlanan Müslüman halkı ABD sömürgeciliğine de boyun eğmez. 1945 yılında Filipinler bağımsızlık kazanır. Mindano bu kez Filipinlerin sömürmesine dönüşür. Özellikle Marcos döneminde (1966-86) sömürgeci faşist baskı ve terör doruğa çıkar. Filipinler ordusunun yüzde 80'i Mindano'da konuşlandırılmıştı. Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi (MNLF) bağımsız bir Mindano hedefiyle 1968'de kuruldu. Yıllarca süren gerilla savaşıyla bu uğurda büyük bedeller ödendi, on binlerce kişi yaşamını kaybetti. Daha fazlası vatanlarını terk etmek zorunda kaldı. Marcos rejiminin yıkılmasının ardından Barış müzakereleri başladı. 1989'da özerk Müslüman bölgesinin kurulmasına ilişkin yasa çıktı. Ne var ki yasa MNLF'nin isteklerinin çok gerisindeydi. Bu yüzden halkoyuna sunulan yasa boykot edildi. Mücadele yeniden şiddetlendi. 1996'da müzakereler sonucunda yeni bir barış

sözleşmesi yapıldı. Bu özerkliği de yeterli bulmayan farklı gerilla grupları gerilla mücadelesine devam etti.

Bazı Ortak Özellikler

Kısaca değinilen dört örneğin de ortak özelliği ezilen ulusların politik öncülerinin sömürgeci boyunduruğun kırılması, bağımsızlık ve kendi kaderini tayin hakkı hedefi ile silahlı mücadeleye başlanmasıdır. Sömürgeci devletlerin de amacı “ay-

Roja'ya'da yeni bir durum ortaya çıktı. Bu koşullar altında Türk burjuva devleti sınırlı bir özerkliğin dahi kendisi için ölüm çanı olabileceği korkusu içinde. Ama KÖH de daha geri bir pozisyonu kabul etmiyor. Bu koşullar altında demokratik özerklik ve demokratik özyönetim için ortaya çıkan halk ve gerilla iradesi devrimci bir rol oynuyor.

rılıkçılığı” şiddetle bastırarak tasfiye etmekte. Süreç uzadıkça, tarafların birbirine iradelerini kabul ettirmeleri güçleştikçe iki taraf için de bir orta yol arayışı öne çıkıyor. “barış görüşmeleri” ya da “müzakere”ler bu orta yol arayışının ifadesi olageldi. Başkaldıranlar kendi kaderini tayin hakkı ve bağımsızlıktan vazgeçti. Bu vazgeçiş hangi ideolojik – politik gerekçelerle açıklanırsa açıklansın

gerçek neden bağımsızlık için savaşın daha fazla sürdürülemeyeceği ve bağımsızlığın elde edilemeyeceği fikrinin galebe çalmasıdır. Dolayısıyla bağımsızlıktan vazgeçme gönüllülüğün değil zorlanmanın sonucudur. Aynı zorlanma sömürgeci için de geçerlidir. Ne kadar yüklenirse yüklensin şiddet yoluyla isyanı bastıramayacağını kabul etmek zorunda kalıyor. Bu nedenle siyasal özerklik tam da bu zorlanmanın, orta yol arayışının, uzlaşmanın adıdır. Taraflar bir kez bu yola girdi mi bu kez siyasal özerkliğin kapsamı mücadele konusu oluyor. Nihayet özerklik egemenliğin sınırlandırılmasıdır. Merkezi devletin egemenliğini tanıyan ama özerk alanda kendi kendini yöneten bağımlı ulus kendi kendini yönetme çerçevesini genişletmeyi, merkeze bağımlılığı da en alt düzeye indirmeye çalışır, egemen devlet de tam tersi için çabalar. Bu mücadele de en az bağımsızlık mücadelesi kadar şiddetli olabilir ve pek çok “müzakere masası”nın yıkılması ile uzun bir sürece yayılabilir.

Bağımsızlık için mücadele verilen ulusal sorunlarda siyasal özerklik bir orta yol çözümdür, bir tercih değil bir zorlanmanın sonucudur. Gönüllü boşanma hakkını içermediği için de tam olarak kendi kaderini tayin hakkı kapsamında ele alınamaz. Buna rağmen yegâne karar verici mücadeleyi başlatan ve sürdüren halklardır. Eğer bir ulus bağımsızlıktan vazgeçerek siyasal özerkliği benimsiyorsa bu onun tercihidir. Yine de bu siyasal özerkliğin istenmeden girilen bir yol olduğu gerçeğini değiştirmez. Böyle olduğu için de tam bağımsızlık içi

yeni bir başkaldırı her zaman mümkün ve meşrudur.

Elbette gönüllü olarak bağımsızlık istemeyen ve siyasal özerkliği kendisi için yeterli gören halklar olabilir. Finlandiya'ya bağlı Alan Adaları ve Fransa'ya bağlı Yeni Kaledonya akla gelen ilk örneklerden.

Komünistler daha çok ulus devletin ortaya çıkmasından değil sömürgeci boyunduruğun parçalanmasından yanadırlar. Daha çok küçük devlet yerine eşit-gönüllü, halk egemenliğine dayalı birliklerden yanadırlar. Sömürgeci boyunduruğun tam olarak kırılmadığı yalnızca sınırlandırıldığı koşullardaki burjuva temeldeki birlikler bir orta yol çözümü olabilir ancak. Komünistler halkın çoğunluğunun bu yöndeki tercihinine saygı duyarlar ama bunun gerçek bir çözüm olmadığını da durmaksızın propaganda ederler.

Hayatın Yeşili

Teori ne kadar gri olsa da deneyim o kadar yeşildir^[8]. Her şey değişim halinde. Doğada ve toplumda değişimin iki biçimi olduğu biliniyor: evrimci ve devrimci değişim dönemleri. Bunu dikkate almayan tüm teoriler ortaya çıktıkları dönemde ne kadar doğru ve geçerli olursa olsun hayatın gerisinde kalmaktan kendilerini kurtaramazlar.

Özyönetim deneyimlerinin tarihsel serüvenini izlemek bile bu konuda bir fikir verebilir.

Feodal Avrupa'da neredeyse her kentte, küçük bölgede özyönetim vardı. Feodalizmin varoluşsal tarzından geliyordu bu. Ardından asil-

zade mutlakiyetçiliği gelişti. Feodalizmin bu aşamasında güçlü krallar feodal özyönetimlere son vererek ya da onları sınırlayarak güçlü bir merkezi idare kurmaya giriştiler. Gerçekte bu merkezileşme Avrupa feodalizminin varoluş temellerini altından çekip alıyordu. Feodal üretim ilişkilerinin ulaştığı bu zorunlu aşama feodalizmin altını oyuyordu. Nihayet doğmakta olan burjuvazi mutlakiyetçiliğin güçlenmesi ile küçük feodal birimlere sıkışmışlıktan daha çok kurtulmaya başladı, feodal

Bugün demokratik özerklik ve öz yönetim girişimlerini KÖH kendini yönetim hakkının, kolektif hakların kabulü temelinde en alt olanaklı düzeyi, kabul edilebilir düzeyi olarak ortaya koyuyor. Gerçekte bu daha ileri talepler uğruna mücadelenin başlangıç düzeyi olacaktır.

mutlakiyetçilik burjuva gelişmeyi hızlandırmıştı. Böylece burjuvazi için vazgeçilmez olan ulus devletin temelini krallar kendi elleriyle döşemiş oluyordu.

Burjuvazi iktidar geldiğinde bu merkezileşme miras aldı ve onu çok daha ileri noktalara taşıdı. Sınırları çizilmiş belli bir iç pazar içinde serbestçe hareket burjuvazinin başlıca amacıydı. Burjuva toplum sade-

[8] "Alle theorie ist grau, und nur der wald und die erfahrung sind grün." Goethe, Faust

ce serbest pazardan ibaret değil. Bu pazarın üzerinde yükselen siyasal üstyapı ile birlikte bir burjuva toplumundan bahsedebiliriz. Haliyle bu üstyapının oluşumu ve biçimi sınıf mücadelesinden bağımsız ele alınmaz. Burjuvazi sıkı merkezîyetçi bir sistem için çabalar. Çünkü hem bir ulusal pazar oluşumunu güvencelemek hem de emekçi sınıfları sıkı kontrol altında tutmak isteyecektir. Keza bu aynı merkezîyetçi yapı dış pazarlara açılma ve sömürgeci yayılma için de vazgeçilmezdir. Emekçiler ise âdemimerkezîyetten, öz yönetimlerin güçlendirilmesinden yanadır. Tüm burjuva toplum tarihi bu iki sınıf çıkarının çatışma tarihidir aynı zamanda. Bu çıkar çatışması burjuva toplumun üst yapısının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Örneğin 1789 Fransız devriminin ilk yıllarında cumhuriyet bir çeşit kömün-konsej cumhuriyettir. Öyle ki Engels bu demokratik cumhuriyeti proletarya diktatörlüğünün özgül biçimi saymıştır^[9]. Büyük burjuvazi iktidarını sağlamlaştırır sağlamlaştırılmaz bu özyönetimlere saldırmış, Napolyon eliyle de demokratik cumhuriyetin canına okumuş, seçilmiş yerel meclislerin yerine atanmış valileri geçirmiştir. Sonraki yıllarda da bu mücadele devam etmiştir. Emekçilerin sol basıncı arttığında özyönetimin alanı genişlemiş, burjuvazinin basıncı arttığında merkezîleşme galibe çalmıştır. Başka ülkelerde de bunu görmek mümkün. 1930'larda

halk cumhuriyeti ilan edildiğinde İspanya'da özyönetim alanı genişlemiş, Bask, Katalonya ve Galiçya'ya özerklik tanınmıştı. Franko'nun faşist darbesi özyönetimleri dağıttı, özerklikleri ortadan kaldırdı. Faşist Musolini İtalya'sında da sıkı merkezîyetçi rejim kurulmuştu. Faşizmin yenilgiye uğratılmasının ardından 1948 yılında ilan edilen yeni anayasa ile İtalya bir bölgesel devlet sistemine dönüştürüldü. 15 bölgeden oluşan bu yeni statünün yürürlüğe girmesi için yine de 1972 yılına kadar beklemek gerekmişti.

Emperyalist küreselleşmeyle birlikte yeni değişiklikler oldu. Tıpkı parçalı feodal yönetimlerin kralcı hegemonyaya engel olması gibi şimdi de tersten merkezîyetçi ulus devlet yapıları Uluslararası tekellere ayak bağı olmaya başlamıştı. Ulus devleti ortadan kaldırmadan ama onun merkezîyetçiliğini zayıflatan "kamu reformu" yasaları, "yerel özerkliği genişletme" tasarıları peş peşe gelmeye başladı. "demokrasinin tabana yayılması" ideolojik söyleminin ardına sığınıyordu tekelci burjuvazi. Gerçekte amaç yalnızca sermayenin özgürce dolaşmasının önündeki eski katı merkezi devlet yapılarının gevşetilmesi değil, işçi sınıfının politik birliğini dağıtmak, emekçi sınıfların politik mücadelesini merkezi sistem ve devlet karşıtlığından çıkararak yerel sınırlar, "sivil toplum kuruluşları" içine hapsederek tasfiye etmektir.

[9] "Partimizin ve işçi sınıfının, egemenliğe ancak demokratik bir cumhuriyet biçimi altında ulaşabileceği son derece açık bir şeydir. Demokratik cumhuriyet, büyük Fransız Devriminin daha önce göstermiş olduğu gibi, proletarya diktatörlüğünün da özgül biçimidir." Engels, Erfurt programının eleştirisi, aktaran Lenin, Devlet ve Devrim, Sol Yayınları

Fakat bir başka şey daha gerçekleşti, kapitalizm varoluşsal krize^[10] saplandı. Bu yalnızca iktisadi bir kriz değil ideolojik ve politik bir krizdi de. Burjuvazi artık eskisi gibi yönetemiyordu. Emekçiler de eskisi gibi yönetilmek istemiyordu. Bunun eylemle dile getirildiği yerlerde devrimci durum oluşuyor, devrimci ayaklanmalar patlıyordu. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da devrim süreci tam da böyle bir ortamda oluştu.

Ortaya çıkan hegemonya boşluklarını kim dolduracaktı? Günün çözülmesi gereken başlıca sorunu buydu. Nitekim politik İslamcılar atak davrandılar, Ukrayna'da faşistler aynı ataklığı gösterdi, Rojava'da ise devrimciler.

Bakûr'da başlayan özyönetim girişimlerini tam da bu yeni gelişmeler ışığında ele almakta fayda var. Halk burjuva hegemonyaya karşı kendi iradesini dayatıyor. Meseleye dar ulusalcı bir bakışla yaklaşmak yanılğıya neden olur. Ortada bir ulusalcı refleks olduğu açık ama hareket yalnızca bununla sınırlı değil, bir yeni toplumsal – siyasal inşa girişimi aynı zamanda. Kaldı ki bu girişimlerle Bakûr konseyler demokrasisi okulundan geçiyor. Geleceğin toplumunu bu okullardan geçenler şekillendirecek. Bu nedenledir ki “sömürgeci devleti yıkmayı hedeflemiyor” eleştirisinden yola çıkarak bu gelişmelere burun kıvrırmak tıpkı Rojava'ya “bu devrim falan değil”

diyerek devrimi görmezlikten gelmek gibi olur. Kuzey Kürdistan'daki bu girişimler nesnel olarak burjuva hegemonyanın, kapitalist sömürü düzeninin çanına ot tıkananın fırsatını yaratmakta, yolunu açmaktadır. Bu potansiyelin açığa çıkarılması, ulusal ve toplumsal kurtuluşun basamakları haline getirilmesi ona katılan ve müdahale eden kuvvetlerin gücüne ve stratejilerine bağlıdır. Uzaktan maval okumakla bir yere

Halk iradesinin faşist sömürgeci devletçe ezilmesi yalnızca Kürdistan devrimini değil Türkiye ve Ortadoğu devrim sürecini geriye götürecektir. Unutulmasın ki özyönetim girişimlerini savunmak Kürt ulusunun irade beyanını savunmak, devrimi savunmaktır.

varılmaz. Eleştirinin şiddeti ancak sürece aktif katılım düzeyinize bağlı olarak karşılık bulacaktır.

Diğer yandan burjuva Türk devletin derin bir rejim krizi içinde olduğu biliniyor. Keza Rojava'da yeni bir durum ortaya çıktı. Bu koşullar altında Türk burjuva devleti sınırlı bir özerkliğin dahi kendisi için ölüm çanı olabileceği korkusu içinde.

[10] Bu konuyla ilgili kaynaklar:

Partinin Sesi, Sayı:83 (www.mlkp.info)

Atılım gazetesi, “Devrim Sürecinin Dersleri Ve Hazırlık” (sayı 50), “Sosyalizm Gelecektir” (sayı 62), “Simetri Kırılıyor Yeni İnşa Zamanı” (sayı 72), “Hegemonya Krizi” (sayı 75), “Burjuva Bilincin Bunalımı” (sayı 77)

28 ❖ Marksist Teori 17

Ama KÖH de daha geri bir pozisyonu kabul etmiyor. Bu koşullar altında demokratik özerklik ve demokratik özyönetim için ortaya çıkan halk ve gerilla iradesi devrimci bir rol oynuyor. Başka koşullarda reformculuğa zemin olabilecek bu tür girişimler bu günkü koşullarda devrimci bir sıçrama imkanı yaratıyor. Ona öncülük eden öznelerin de niyetinden bağımsız olarak ortaya çıkan nesnel bir durumdur bu. Bugün demokratik özerklik ve öz yönetim girişimlerini KÖH kendini yönetim hakkının, kolektif hakların kabulü temelinde en

alt olanaklı düzeyi, kabul edilebilir düzeyi olarak ortaya koyuyor. Gerçekte bu daha ileri talepler uğruna mücadelenin başlangıç düzeyi olacaktır. Federasyona doğru bir adım haline gelebilir. Bu Batı için de demokratiktir bir hamledir. Buna karşın halk iradesinin faşist sömürgeci devletçe ezilmesi yalnızca Kürdistan devrimini değil Türkiye ve Ortadoğu devrim sürecini geriye götürecektir. Unutulmasın ki özyönetim girişimlerini savunmak Kürt ulusunun irade beyanını savunmak, devrimi savunmaktır.

21. Yılında Parti Gerçeğini Kavramak Ve Birey Olarak Bunu Yanıtlamak

Toprak Akarsu

Öncünün durumu değişmiştir, öncüyü oluşturan temel kadroların ortam ve koşulları, görev ve sorumlulukları da değişmiştir. Temel kadroların devrimci iddiası öncünün büyüyen devrimci iddiasını yakalamalı, bu düzeye çıkmalıdır. Kadroların kendilerini ortaya koyuşlarında, kendilerini örgütleme ve çalışma tarzında, yönetim ve önderlik tarzında dün çok önemli, değerli ve anlamlı olan, partinin ileri yürüyüşünün itici gücü olan pek çok şey bugün artık yetersizdir, geride kalmıştır, aşılmış ya da aşılmaktadır. Devrimci görevleri çünkü kavrayışları olduğu gibi, kendilerini ortaya koyuşları da aşılmaktadır ya da aşılmıştır. Dün devrimci bakımdan geçerli, anlamlı ve işlevli olan şimdi geride kalmış bulunuyor. İddialarını büyüten ve tarih tarafından ileri itilen komünist öncünün durumu, devrimci görev ve sorumlulukları temel kadrolardan önderleşme bağlamında yeni bir nitelik düzey istemektedir.

Parti Tarihinden Öğrenmek

Tabi ki, sözkonusu olan partinin dönemsel, aktüel gerçekliğidir. Partinin kendi gelişimini yönetebilmesi, kendi gerçekliğinin doğru bilincine sahip olmasını önvarsayar. Hatta gelişiminin her belirli aşamasında kendi gerçekliğinin bilincini yeniden kurmalı, kavramlaştırmalıdır parti. Üyelerin kavrayış eşitsizdir fakat partinin kendi gerçekliğinin bilincine kendisini var eden bireyler, üyeleri ve organları aracılığıyla kolektif olarak varabilir.

Parti teorisinin yanı sıra, parti tarihi ve deneyimleri partinin kendi-

ni yönetme yeteneğinin zengin ve güçlü hazinesidir. Aşağıda değineceğimiz partinin gelişiminin atılım halinde olduğu iki ayrı dönemde kendini gösteren bir gerçeklik, partinin yükselen gelişiminin çelişkisini kavramak bakımından aydınlatıcı görünmektedir.

“Ateş Altında” adlı yapıt, partinin gelişim tarihinin ilk on yılını konu edinir. Kitabın “Kuruluş” bölümünde yer alan “Önderlik İleri Sıçrayamayınca” (s. 58-60) alt başlığı altında Birlik Devrimi ve Partinin kuruluşuna karşın parti önderliği ve tabi parti kadrolarının önderlik kav-

rayış ve tarzının geride kalması gerçekliği üzerinde durulur.

“Birlik mücadelesinin zaferi, birlik devrimi ve partinin kuruluşu yeni bir gerçeklik olarak belirmiş, ancak bu yeni gerçeklik içerisinde parti öncellerinin belirlediği önderliğin kadro yapısı eskinin dolaysız devamı olarak kalmıştır. Parti, birlik devriminin eseri yeni bir şeydir, oysa parti önderliğinin kadro yapısı öncellerinin belirlediği eskiye ait ve aşılmış bir şey... Daha önemlisi ise organ

Devrimci öncünün yeni nitelik düzey tırmanmayı başarması yalnızca kendi iradesinin eseri değildir. Böyle düşünmek, sanmak kuşkusuz aşırı bir subjektivizm olur. Öncüyü yeni düzeyine doğru iten iç dinamiklerinin yanı sıra, diğer devrimci dinamiklere de bakmak gerekir.

olarak parti önderliğinin, partinin yaşamakta olduğu birlik devriminin zihniyetiyle kendini yeniden yapılandıramamış, önderlik tarzı ve partinin yönetiminde birlik devriminin düzeyine sıçrayamamış ve belki de daha doğrusu kendisine bunları gerçekleştirebilecek fırsatı yaratamamış olmasıdır... kuruluş döneminin önderliği, yükselen MLKP gerçeğine karşın, yapılanışı, önderlik tarz ve anlayışıyla baskın biçimde partiyi öncelleri gibi yönetmeye çalışarak,

parti gerçeğinin gerisinde ya da öncelleri düzeyinde kalmıştır. ” (s.58-59)

Parti “kuruluş” döneminde, Birlik Devrimi’nden doğan parti gerçekliği ile bu devrimci gerçekliğin gerisinde kalan parti bilinci arasındaki çelişkiyi deneyimlemiştir. Fakat daha sonra 2000’lerin başındaki siyasi ve örgütsel atılım döneminde de benzer bir durum oluşmuş, bu defa farklı koşullar altında ve daha farklı biçimde, gelişen parti gerçekliği ile geride kalan parti bilinci arasındaki çelişki durumu yaşanmıştır. Partinin bütün kazanımlarını arkalayan ve partinin ulaştığı en ileri düzeyi her bakımdan aşmaya kilitlenen 3. Kongre yönelimi ve değişik mücadele biçimlerinin kullanılışı ve bunların dayandığı örgütsel temel, keza önderliğin yapılanması, özetle 2003-2006 siyasi ve örgütsel atılımı partiyi yeni bir düzeye taşımıştır. Ancak partinin, temel kadroların parti gerçekliğini ve gelişiminin ihtiyaçlarını kavrayışı bunun gerisinde kalmıştır.

“Politik etkinlik düzeyindeki yükselme, çalışmaya eklenen niteliksel unsurlar ve çalışma alanlarının genişlemesi, bir aşamadan sonra Partinin yüz yüze kaldığı ağır zorlukların, güçlü basıncın ve yeni ihtiyaçların üstesinden gelebilecek bir yapısal dönüşümü koşulluyordu. Biçimde teknik, özde politik bir meseleydi bu. Evrimci bir tarzda veya lokal tedavilerle çözülemezdi. Zihinsel bir yenilenme ve pratik bir kopuşu gerektiriyordu. Görünen o ki Parti’de bunun farkındalığı belli belirsiz de olsa doğmuş, ancak çözüm 4. Kongre’den sonraya bırakılmıştır. Böyle bir er-

teleme bile, zihinsel ve pratik bir kopuşa ihtiyaç olduğunu yeterince gösteriyordu. Politik mücadelenin yükselen düzeyi, zenginleşen biçimleri ve genişleyen alanı taşıyacak ve polis saldırılarından koruyacak bir yapısal gelişimi zorunlu kılıyordu. Böyle bir gelişim ise geleneksel düşünüşün kalıplar içinde, o kalıpların kavram ve biçimleriyle sağlanamazdı.” (Partiye yayınlanan 4.Kongre Belgeleri’nden)

Bu iki dönemin girişi ve deneyimlerinden şu sonucu çıkartılabilir. Verili bir durum-dönemin sorunları ve gerçekliği koşullarında parti nasıl ilerleyeceğinin perspektifini oluşturuyor, gelişme ve ilerleme hattını kararlaştırıyor. Parti teorisi üzerine inşa edilen ve kimi zaman parti teorisinin bazı yönleriyle geliştirilmesini de kapsayan bu bilinç ve kavrayış, partinin gelişimini çok somut olarak yönetiyor, fakat partinin gelişimi, eylemli varoluşu belli bir düzeyi aşınca başlangıç momentinde teorik, örgütsel ve siyasi olarak partiyi ileri iten, partinin gelişiminin önünü aydınlatan “somut yönlendirici bilinç” ve kavrayış geride kalıyor. Partinin kendi gelişimini yönetebilmesi için yeni durumun bilincini kurması parti üyelerine, ama özellikle de parti omurgasını oluşturan kadrolara-geniş önderliğe kavratılması gerekiyor. Geniş önderlik düzeyinde bu zamanında gerçekleşmeyince partinin kendi gelişimini yöneten somut bilinci gelişen gerçekliğinin gerisinde kalıyor. Süreç uzadıkça kapsama alanı genişliyor, yeni sorunlara, alanlara yansıyor özetle çelişki ağırlaşıyor

parti, kendi gelişimini yönetmede bocalıyor.

Öncünün Geçmekte Olduğu Yeni Nitelik Düzeyin İtici Güçleri

Partinin bir kez daha yükselişe geçtiği ve devrimci iddialarını büyütmede olduğu bugünkü koşullar altında deneyimleri, varoluşunun 21. yılında kadroları gelişen parti gerçeğini kavramaya davet ediyor.

21. yılında, bugün partinin gelişen gerçeği nedir?

Hala her bakımdan **olgunlaşmamış olmasına karşın asıl olan bu yeni nitelik düzeyin partinin önderleşme formu olarak kavranmasıdır. Bu aynı zamanda, kadroların, tarihin önderleşme çağırısına verecekleri bireysel yanıtları yönetecek temel veridir.**

Partinin kendini ortaya koyuş gerçekliğiyle ilgilenen her ciddi gözlemci, analist, partinin bir kaç parti gibi ya da hatta bir kaç parti formunda gelişmekte olduğu hakikatine ulaşır. Devrimci önderlik sorununu çözme iddiasının kendini yeni bir nitelik düzeyde ortaya koyuşudur bu. Bütün hatları ortaya çıkmış, olgunlaşmış değildir, (bu nedenledir ki, “yeni düzeye geçiş hali”nden de sözedilebilir) ancak yeni nitelik düzey kuşku götürmez biçimde belirginleşmektedir. Çıplak gözle görülebilir

bir durum olduğu içindir ki, bu “yeni nitelik düzeyi” verileriyle gösterme çabası enerji israfı olur. Burada daha çok bu gerçekliğin oluşum sürecine bakmak, bu yeni nitelik düzeyi, onun gelişiminin ihtiyaçlarını, ileri sürdüğü sorun ve görevleri ele almak istiyoruz.

Partinin varoluşunda kendini ortaya koyan bu yeni nitelik düzeyi kendiliğinden ortaya çıkmış değildir. Bütün tarihi boyunca partinin düşünsel ve örgütsel gelişiminin olduğu bir seviyedir. Bilindiği gibi partinin gelişiminin bu düzeyi öngörülmüştür. 4. Kongre'nin parti teorisi, parti modeli ve yapılanmasına dair kararları, bunları pratikleştirme, uygulama çabalarını, beklendiği gibi başarılı olamayan ilk deneyimlerden öğrenerek ilerleme kararlılığını, partinin düşünce, yön ve irade birliğinin güçlendirilmesi yolundaki çabalarının 5. Kongre kararlarına dönüşmesi ve onu izleyen kararların uygulanması, parti eylemine işlemesi çabalarını... bütün bunların toplamından bakıldığında elde edilen yeni nitelik düzeyi, öngörülmünün ötesinde adeta planlanıp hazırlanmış, iradi olarak kazanılmış gibi görünmektedir. Bütün bunlar gerçektir, ancak gelişen parti gerçeği yalnızca partinin iç dinamikleriyle açıklanamaz, iç dinamiklerinden bakarak kavranamaz.

Devrimci öncünün yeni nitelik düzeyi tırmanmayı başarması yalnızca kendi iradesinin eseri değildir. Böyle düşünmek, sanmak kuşkusuz aşırı bir subjektivizm olur. Öncüyü yeni düzeyine doğru iten iç dinamiklerinin yanı sıra, diğer devrimci dinamiklere de bakmak gerekir. Böl-

gesel devrimci durum ve başlayan bölge devrimi, bu gerçeklerin söz götürmez tanığı Kürdistan ve Rojava Devrimi, en nihayetinde Türkiye'nin de bölgesel devrimci durumuna içine çekilmesi. Tarih devrimci güçleri yalnızca göreve çağırıyor, aynı zamanda onları kamçılıyor, ileriye, devrimin öcü ve önder mevzilerine doğru itiyor. Öncünün elde ettiği yeni nitelik düzeyi, 2013 Haziran Ayaklanması ve Rojava Devrimi'nden (ve Kobanê savunmasından) tecrit halde kavranamaz. Keza yeni nitelik düzeyi, halkçı demokratik cephenin atılımından da ayrı düşünülemez.

Öncünün kendi durumunu değiştirme, devrimcileştirme (iç dinamiklerini harekete geçirme) çabası ile öncünün iradesine bağlı olmayan devrimci itici güçlerin üst üste gelmesi, zamandaşlığı ve etkileşimi tarihin hazırladığı büyük bir devrimci “şans” olarak görünebilir. Ama ancak öncünün tarihin devrimci itici güçleriyle buluşan, onlara yanıt olan çabaları olmasaydı bunu tesadüf olarak kabul etmek mümkün olabilirdi!

Pek çok çevre partinin Rojava'daki varlığını anlayamamış ya da kerameti kendinden menkul anlamlar yüklemeye çalışmıştır. Partinin devrim anlayışının ve enternasyonalizm yöneliminin gelişimini, ama onlardan da önce Kürdistan devrimine bakışı, Kürdistan ve Türkiye devriminin ilişkilerini kavrayışı, belki de en önemlisi bölge devrimi olanaklarının arttığı teorik öngörüsü ile bölgesel demokratik ya da sosyalist federasyonlar amacını programına almasından bakıldığında Partinin Rojava'da bulunuşu da, emekçi sol hareket içe-

risinde Rojava Devrimini yalnızca onun duraksamadan anlamış olması da oldukça kolay anlaşılır olmaktadır. Bölgesel yerel devrimci dinamikler önderlik iddiasındaki herkes için var olmasına karşın emekçi sol saflardaki diğer örgütler Rojava devrimiyle zamanında güçlü bir devrimci etkileşime girememişlerdir. Devrimci imkanlar, yalnızca onu değerlendirmeyi bilenler, gözünü ona dikerek hazırlananlar için vardır. Parti kuşkusuz hareket halindeki bölgesel ve yerel devrimci dinamikler tarafından da ileri itilmiştir, ancak bu yine de partinin bölgesel ve yerel devrimci dinamikleri doğru okuması ve doğru ilişkilmesi dolayısıyla gerçekleşmiştir. Diğer bir anlatımla parti bölgesel ve yerel devrimci dinamiklerin devrimci öncüden beklentilerini yanıtlayan bir devrimci rotada hareket etmiştir.

Onun tarihiyle az çok ilgilenenler bilirler, Birlik Devrimi'nin eseri olarak kurulan parti, emekçi sol hareketin geri ve zaaf yanlarıyla süregelen ve dönüştürücü bir mücadele içerisinde olmuştur. Emekçi sol hareketin cepheleşme yeteneksizliğini aşması ve diktatörlüğe karşı birleşik mücadelenin geliştirilmesi için gösterdiği yüksek duyarlılıkla yüklü sorumlu çabalarını bilenler için onun halkçı demokratik cephenin kuruluşunda üstlendiği inisiyatif hiç de şaşırtıcı olamaz. Fakat eğer parti, dayandığı parti teorisini “farklı örgütlerin toplamı”ndan “farklı cephelerin toplamı”na doğru geliştiremeseydi bu inisiyatifi üstlenmesi de bu şekilde olanaklı olamazdı. Tabi ki, “üstünlüğü” yalnızca partinin teorik

bakımdan gelişmesinde değil aynı zamanda gelişen devrimci teorisini pratikleştirme devrimci kararlılığına sahip olmasındadır.

Ulaştığı düzeyde parti, bir devrimci savaş partisi niteliği de kazanmıştır. Siyasal atılım dönemlerinde partinin değişik mücadele biçimlerini araç ve yöntemleri kullanma yetenek ve kapasitesinin gelişimi zaten kendini belirgin biçimde göstermekte-

Tarihin çağrısını öncü kolektif olarak, temel kadroların her biri adanmış devrimciler olarak nasıl yanıtlayacaklar? Onun gelişimini gözlemleyen herkes partinin tarihin güncellenen ve somutlaşan çağrısına yanıt olma çizgisinde derinleşmeye ve ilerlemeye çalıştığını teşhis ediyorlar.

dir. Bugün başlangıçta öngörülenden farklı bir yoldan, farklı bir biçim ve tarzda gerçekleşmiş olması durumu değiştirmiyor. Bugün elde edilen devrimci savaş partisi gerçekliğinin çarpıcı biçimde daha ileri bir nitelik düzeye tekabül etmekte olduğunu vurgulamak gerekiyor.

Gerek bu nedenle, gerekse de filli meşru mücadele tarzına kazandırdığı örgütsel temel nedeniyle bunlardan da öte halkçı demokratik cephenin inşası ve gelişiminde üstlendiği inisiyatifle parti emekçi sol hareket içerisinde gelişen, yükselen politik odak olarak dikkat çekmekte, daha

yüksek bir politik önderlik iddiasını açığa çıkartmaktadır.

Özet ve sonuç olarak Parti, hem iç dinamikleri ve hem de bölgesel ve yerel devrimci dinamikler tarafından ulaştığı yeni nitelik düzeyine itilmiştir. Partinin adeta “bir kaç parti formu”nda gelişiminde somutlaşan yeni nitelik düzeyi, “birleşiklik ve özerklik” karakterize etmektedir. “Özerklik”, değişik cephelerin kendi formunda gelişimini, “birleşiklik” ise bütün cephelerin, özerk yapıların gelişiminin birbirine bağımlılığını vurgular. Değişik cephelerin yön, irade ve eylem birliğinde parti organik olarak beliriyor. Cephele- rin özerkliği, partinin gelişmesinin organik bütünsel niteliğinin temeli oluyor. “Organik bütünlük” de diyebileceğimiz “birleşiklik”, özerk cephe yapılarının bütünsel partizan karakterini belirliyor. Bu iki yön, bu iki nitelik birbirinin içine geçiyor, diğerinde kendini tamamlıyor. Organik bütünlük ve özerklik partinin gelişiminin itici güçleri oluyor.

Bu yeni nitelik düzeyde partinin yapısı daha kapsamlı ve karmaşık niteliktedir. Parti, bu niteliğinin daha da belirginleşmesi ve olgunlaşması çizgisinde ilerliyor. Hala her bakımdan olgunlaşmamış olmasına karşın asıl olan bu yeni nitelik düzeyin partinin önderleşme formu olarak kavranmasıdır. Bu aynı zamanda, kadroların, tarihin önderleşme çağırısına verecekleri bireysel yanıtları yönetecek temel veridir de. Kadroların önderleşmesi de bu aynı formda gerçekleşecektir.

Kolektif İle Bireylerin Etkileşiminin Diyalektiği

Partinin gelişimi ile üyelerinin gelişimi “süreğen etkileşim” halindedir. Bu etkileşimin belli nitelikleri vardır. Parti-kolektif olan bireyi çepeçevre sarar, kuşatır (denilebilir ki, birey partinin ideolojik-moral, politik ve örgütsel manyetik alanı içerisindedir) ve en genel biçimde gelişimini koşullandırarak belirler, yönlendirir. Partinin durağanlık, gerileme ya da gelişim ve atılım halinde olması kolektif kuşatmanın yönünü ve niteliğini ortaya koyar. Kolektifin rolünün yönü ve niteliği, daima hareket halindeki gerçekliğine bağlıdır, demek ki, her zaman pozitif değildir.

Bireyler kendilerini gerçekleştirirken kolektifi de var eder, gelişimini etkiler ve yönlendirirler. Bireyler kolektifi ileri doğru itebilecekleri gibi, frenleyebilir veya geri de çekebilirler. Bu işlev değişik süreçlerde farklı da olabilir. Bireylerin işlevi de her zaman pozitif değildir.

Kolektif ile kadro arasındaki etkileşim diyalektiktir, uyum ve işbirliği kadar farklılıkları, çelişkileri, sürtünme ve mücadeleyi de içerir, ama “birleşik” niteliktedir. İdeolojik, siyasi, örgütsel, moral ve kültürel bütün alanları kapsar. Bu iki alanın etkileşimi, bireyin kendini kolektife, kolektifin kendini bireye taşıması biçiminde sürer ve birleşik bir nitelik gösterir.

Partinin kendi gelişimini yönetmesi sorunu olduğu gibi, onu var eden üyeleri ve kadrolarının gelişiminin

yönetilmesi sorunu da vardır. Bireylerin gelişiminin yönetimi de, hem kolektifin, hem de bireylerin sorunudur. Bireyler, partinin, devrimci gelişimlerini yönetmesini ve örgütlemesini isterler. Parti gerçekliği içerisinde bu talep ilki, “devrimci kendiliğinden” diğeri de iradi olmak üzere iki tarzda gerçekleşir. Birinci tarz partinin varoluşuyla bağlıdır, parti, kendisini üretirken kadroların bilgi ve deneyim edinmelerini, eylemci yeteneklerine nitelik kazandırarak gelişimlerini sağlar. İkincisi, iradi tarz ise, partinin, kendini var eden bireylerin devrimci gelişim süreçlerinin analizine dayalı olarak kadro yetiştirme, kadroların düzeylerini, formasyonlarını yükseltme, kadrolara nitelik kazandırma amacıyla yürütülen yöntemli, planlı çalışmaların tümünü kapsar. Bu iki tarz bir birinin alternatifi ya da karşıtı değildir. Esasen birbirlerini tamamlarlar, ilki parti var olduğu için “zaten” vardır, ikincisi partinin devrimci iradesiyle tasarlanmalı, kararlaştırılmalı, planlanmalı ve uygulanarak var edilme-lidir.

Bütün bunlar üyeler ve kadroların kendilerini yetiştirmek bakımından sorumsuz oldukları anlamına gelmez! Üyeler ve kadrolar kendi devrimci gelişimlerini yönetme sorumluluğunu üstlenmeli, bunun ihmal edilmez temel bir devrimci görevleri olduğu gerçeğinin bilinç ve iradesini kuşanmalıdırlar. Kendi gelişimlerinin yönetimi elde edilmiş düzeye dayanacağına göre, kendi gerçeklerinin doğru bilinci, kendi gelişimlerini yönetebilme eylemlerinin önkoşuludur. Fakat bu önkoşul tek başına ye-

terli değildir. Aynı zamanda partinin gelişim düzeyinin ve devrimci gelişmenin ihtiyaçlarının kavranması gerekir. Kadroların devrimci gelişimini yönetmenin pusulası, partinin ve devrimci gelişmenin ihtiyaçlarını yanıtlamaya kilitlenmiş parti çizgisi ve tarzıdır.

Yeni düzey her şeyden önce görüş açısı çapının devrim perspektifi odaklı büyümesini ve partiyi bütünlüklü (parti, yapısal oluşturucularından herhangi birisinin ihmal edilemez olduğu bir bütündür), kesimselikle, kısımcılıkla, yerellekle bağdaşmaz tarzda kavramasını istiyor. Birkaç parti gibi gelişen karmaşık yapının her cephesinin kendini diğer cephele dolayısıyla yani bütünden kavramaları gerekiyor.

Kadroların Yeni Nitelik Düzeye Geçiş Sorunu

Partiyi kuranların *devrimcilik yaş-ları aşağı yukarı yirmili yıllardaydı*. Birlik mücadelesi ve Birlik Devrimi o güne değin başardıkları en büyük çaplı ve en yüksek nitelikli devrimci eylemleriydi. Partinin 21 yıllık tarihinden ve günümüz parti gerçeğinden bunların sağlamasını yapabiliyoruz. Şimdi *devrimcilik yaşının*

yirmili yıllarında olan ve parti omurgasını oluşturan devrimci kadrolar aşağı yukarı benzer bir durum ve sorumlulukla karşı karşıyalar. Partinin kuruluşu hiç kuşkusuz muazzam bir önderleşme hamlesiydi. Bugün Ortadoğu-bölge, Türkiye ve Kürdistan birleşik devrimlerinin gelişim ihtiyaçları ve bölge devrimi içerisindeki müstesna konumu, öncüden yüksek nitelikte bir devrimci sıçrayış istiyor. Tarihin önderleşme çağrısının bu kadar güncelleştiği bu kadar somutlaştığı bir durum var mıdır bilemiyoruz.

Bütün cephelerin temel kadroları kendileriyle “önderleşen kadro gerçekliği”den ilişkilenmek, tarihin çağrısına partinin devrimci yanıtını hazırlarken, kendilerinin de, yeniden yapılandırmanın devrimci gereklerini yerine getirme yükümlülüğünün bilinciyle hareket etmek zorundadırlar.

Ama tarihin omuzlarımıza yüklediği büyük devrimci bir görevle karşı karşıya olduğumuza kuşku yok. Belki de her şeyi devrimci önderliğin devrimi yönetecek önderliği hazırlama ve örgütleme yeteneği belirleyecektir.

Tarihin çağrısını öncü kolektif olarak, temel kadroların her biri adanmış devrimciler olarak nasıl yanıtlayacaklar? Onun gelişimini gözlemleyen herkes (evet dostları oldu-

ğu kadar, düşmanları da, hatta daha da çok düşmanları) partinin tarihin güncelleşen ve somutlaşan çağrısına yanıt olma çizgisinde derinleşmeye ve ilerlemeye çalıştığını teşhis ediyorlar. Elde edilen yeni nitelik düzeyi buna tanıktır. Özetle bu, devrimin önderliği düzeyine tırmanma hattıdır. Birkaç yıldır gelişmekte olan parti gerçeğinin söylediği hakikat budur. Hattın sürekliliği ve bu hatta derinleşme sorunları süreç boyunca öncünün düşünsel ve pratik devrimci eyleminin gündeminde olacaktır, ancak temel kurulmuş, gelişim rotası açığa çıkartılmıştır.

Devrimci önderliğin kazanılması, devrimci öncünün önderleşmesi sorunu devrimci öncünün tarihi boyunca kendini tekrar tekrar yeni nitelik düzeylerde ve yeni formlarda ortaya koyar. Bu devrimci önderliğin sürekli oluş halini anlatır. Benzer bir durum devrimci kadrolar için de geçerlidir. Her hangi bir durumda ve düzeyde olmuş, tamamlanmış sayılamazlar. Devrimci gelişimleri sürekli olduğu içindir ki, devrimci tarihlerinin gelişiminin yeni evreleri, yeni düzeyleri olması doğaldır. Böyle olduğu içindir ki, kadroların daima “*kendi devrimci gelişimlerini yönetmek*” gibi bir sorumluları vardır.

Öncü, içerisinde hareket ettiği devrimci koşullar altında kendi durumunu değiştirmeyi, devrimcileştirmeyi denetlenebilir bir kesinlikle başarmış, devrimin önderliğine tırmanma rotasını kurarak tarihin çağrısını yanıtlayıcı çizgisinde derinleşme iradesini ortaya koymuştur. Bunun temel kadroların birleşik devrimci iradesi olduğu da açıktır. Bu bir niyet be-

yanı ve yönelim olarak, devrimci durumun meydan okumasına başlangıç halinde devrimci bir yanıt olarak önemli ve değerlidir. Ancak yine de bu, temel kadroların her birinin kendilerine meydan okuyan devrimci duruma kendi özgün, somut devrimci yanıtlarının yerini alamaz, devrimci yanıtlarını verdikleri anlamına gelmez!

Öncünün durumu değişmiştir, öncüyü oluşturan temel kadroların ortam ve koşulları, görev ve sorumlulukları da değişmiştir. Temel kadroların devrimci iddiası öncünün büyüyen devrimci iddiasını yakalamalı, bu düzeye çıkmalıdır. Kadroların kendilerini ortaya koyuşlarında, kendilerini örgütlenme ve çalışma tarzında, yönetim ve önderlik tarzında dün çok önemli, değerli ve anlamlı olan, partinin ileri yürüyüşünün itici gücü olan pek çok şey bugün artık yetersizdir, geride kalmıştır, aşılmış ya da aşılmaktadır. Devrimci görevleri çünkü kavrayışları olduğu gibi, kendilerini ortaya koyuşları da aşılmaktadır ya da aşılmıştır. Dün devrimci bakımdan geçerli, anlamlı ve işlevli olan şimdi geride kalmış bulunuyor. İddialarını büyüten ve tarih tarafından ileri itilen komünist öncünün durumu, devrimci görev ve sorumlulukları temel kadrolardan önderleşme bağlamında yeni bir nitelik düzeyi istemektedir.

Yeni düzey her şeyden önce görüş açısı çapının devrim perspektifi odaklı büyümesini ve partiyi bütünlüklü (parti, yapısal oluşturucularından herhangi birisinin ihmal

edilemez olduğu bir bütündür), ke-simselikle, kısımcılıkla, yerellikle bağdaşmaz tarzda kavramasını istiyor. Birkaç parti gibi gelişen karmaşık yapının her cephesinin kendini diğer cepheler dolayısıyla yani bütünden kavramaları gerekiyor. Diğer bir anlatımla, temel kadrolar buldukları alan ve konumdan partinin bütün cephelerini görmek, bütün cephelere karşı kendilerini sorumlu saymak zorundalar. Öyle ki bu yalnızca öncünün parti teorisinin, tüzüğünün ve kültürünün bir gereği

Önderleşen kadro gerçekliği, kadro yetiştirme devrimci görevinin çözümünü kendi dışında, uzağında göremez. Kadrolaşma çalışmasında kendini ortaya koymak önderleşen kadro gerçekliğini birey özne olarak yanıtlamak demektir.

değil, aynı zamanda temel kadrolara içkinleşmiş bir nitelik olmalıdır. Düşünsel bakımdan bu, öncünün kendini kolektif kavrayışının düzeyine sıçramak demek olduğu kadar pratik bakımdan da değişik cephelerin hareket tarzının parti çizgisinde birbirini tamamlaması, bütünlemesi ve keza birbirinin taleplerini anlama ve yanıtlama hattında konumlanmak demektir. Devrimci öncünün daha yüksek bir mücadele düzeyine geçi-

şinin temel kadrolardan talebidir bu! Parti çalışması ve partinin bütünlüğü temel düşüncesi bunu emretmektedir. Eğer bir başka şekilde formüle etmek gerekirse önderleşme düşüncesi, görüş açısı darlığı ve kısılılığı ile bağdaşmaz, kısımcı dar görüşlülükten parti tarzı çıkmaz. Önderleşme, önderleşme bilinç, yönelim ve iddiasının varlığını gerektirir.

Temel kadroların kendilerini ortaya koyuşlarının verili durumunun aşılması, dünkü durumdan kopuş, adanmış devrimciliğin öncüyü ve temel kadroları devrimci öncünün devrimin önderliğine tırmanışı rotasının gereklerini yanıtlamaya kilitlenme iddiası düzeyinden kurulmasından söz ediyoruz. Dün kendinizi partili devrimci mücadelede devrimci bir fütursuzluk düzeyinde ortaya koyuyor olabilirsiniz, şimdi sorun kendini adanmış bir devrimci olarak ortaya koymanın nitelik düzeyiyle ilgili.

Örneğin önderleşen kadro, parti tarzının birleştiriciliğini en başta partili ilişkiler alanında kendi eyleminde özgünleştirerek var etme ya da partinin eleştirel devrimci tarzını güçlü biçimde kullanma sorumluluğunu taşıyacaktır.

Yeni nitelik düzey, en başta temel kadroların kendileriyle ilişkilerinin değişimini, dönüşümünü, devrimcileştirilmesini dikte ediyor. Bütün cephelerin temel kadroları kendileriyle “önderleşen kadro gerçekliği”den ilişkilenecek, tarihin çağrısına partinin devrimci yanıtını hazırlarken, kendilerinin de, yeniden yapılandırmanın devrimci gereklerini yerine getirme yükümlülüğünün bilinciyle hareket etmek zorundadır-

lar. Kendilerini “önderleşen kadro gerçekliğinin” görüş açısından örgütlemek, planlamak, organ arkadaşlarıyla, sorumluluğunu yürüttükleri kadro ve örgütlerle ilişkilenişlerini bu aynı görüş açısından düzenlemek görevlerini doğru yanıtlamalı, doğru pratikleştirmelidirler. Parti önderliği ile ilişkilenişleri bakımından da geçerlidir bu. “Önderleşen kadro gerçekliği” neyi gerektirir? Bir reçetesi, bir formülü yok bunun, her somut durumda devrimci yaratıcılık, deneyim ve keşfetme tutkusuyla önderleşen kadro kendisi bulacaktır yanıtı. Burada tartışılanlar ipuçları sunarak, bir fikir vererek yardımcı olabilir ancak.

Önderleşen kadro gerçekliği tek tek temel kadroların tercihleriyle, bilinç ve iradeleriyle ilgili değildir, partinin ve devrimin gelişiminin ihtiyaçlarının, öncünün gelişiminin yeni nitelik düzeyi tarafından dayattığı devrimci bir durumdur, ama bireysel tarihleri, deneyim ve birikimleriyle temel kadrolar sözkonusu devrimci durumun, tarihin çağrısının muhatabı olmak onurunu taşımaktadırlar. Önderleşen kadro gerçekliğini krizli bir geçiş hali olarak kabul etmek gerekir. Burada “kriz” devrimci bir durumun iç gerilimidir, yani kazanılmış düzeyi aşma eyleminin kopuşları ve sıçramaları da içeren devrimci yıkıcı ve kurucu niteliğinin yansımasıdır. Önderleşen kadro gerçeğinin konusu, sorunu ve nesnesi olan kadrolar, aynı zamanda sürecin birey özneleridir de.

Marksist materyalizmin, verili koşullar altında herkesin kendi tarihini kendisinin yaptığına dair öğre-

tisini hatırlayalım! O halde marksist materyalist yaklaşım kendi tarihini yapmakta olan “birey öznelere” naifliği yasaklamaktadır. Naiflik birey “özne” için devrimci irade kaybı demektir. Birey öznenin de bir parçası olduğu tarihin hazırladığı meydan okuyan devrimci durum naiflik değil yenilenme ve ileri atılma gücü, kavrayışı derinliği, cesaret, yaratıcılık ve enerji istemektedir!

Diğer şeyler bir yana, Pirsus katliamıyla, diktatörlük, Partinin gelişimine ve ulaştığı yeni nitelik düzeyine yüksek bir ilgi gösterdiğini sergilemiştir. Bu çok çarpıcı tarzda partinin ve temel kadroların, partinin ulaştığı yeni nitelik düzeyde düşman algısını, parti çalışmasının sürekliliğini ve güvenliğini dünkü gibi ele alamayacağını, düşünemeyeceğini gösterir. Partinin deneyimlerinden bildiğimiz, öncünün gelişiminin her yeni düzeyinde düşmanla ilişkisinin değişmekte oluşu gerçekliği de bunu emretmektedir. Yeni düzey önderleşen kadrolardan düşman algısında, partinin güvenliği sorunlarında yüzeysel, vasat, derinliksiz yaklaşımlardan kopmayı ileri sıçramayı istiyor.

“Önderleşen kadro gerçekliği” kadro yetiştirme devrimci görevinin çözümünü kendi dışında, uzağında göremez. Kadrolaşma çalışmasında kendini ortaya koymak önderleşen kadro gerçekliğini birey özne olarak yanıtlamak demektir. Kadro yetiştirmek devrimci çalışmalarınızın süreğen görevlerinden birisidir. Kendi alanında yönettiği üyelerle, organ arkadaşlarıyla bire bir ilgilenmek, devrimci gelişmelerini ileri itmek, devrimci tarzda etkileşime

girmek zorundadır. Şu yoldaşın eksikliğini görmekle yetinemezsiniz, tamamlamak, gidermek, geliştirmek zorundasınız vb. Bunlardan da öte bulunduğunuz cephenin kadrolaşma sisteminin kuruluşunun öznesi olmak, önderlik görevleriyle adanmış devrimci tarzda ilişkilenecek zorundasınız. Sorunu bütünden kavradığınızda partiyi parti yapan bütün cephelerin kadro ihtiyaçlarını

Bütün bunlar kaba, yüzeysel kısa görüşlü planlama alışkanlığıyla ilerleyemeyeceğinizi, maliyeden kadrolaşmaya her alanda partinin ulaştığı yeni nitelik düzeyin taleplerine yanıt veren bir planlama yetenek ve tarzı geliştirmekle sorumlu olduğunuzu anlatır.

düşünmek, yanıtlamayı dert ederek sorumluluk yükünüzü daha da ağırlaştırmaktan kaçınamazsınız.

Mücadele düzeyinin yükselmesi, çapının büyümesi, öncünün yapısının karmaşıklaşması, öncünün yeni bir nitelik düzeyine ulaşması, partinin bir kaç parti gibi gelişmesi, yalnızca devrimci ihtiyaçların çeşitlendiği, büyüdüğü vb anlamına gelmez, aynı zamanda devrimci imkanların da misliyle arttığı anlamına gelir. Devrimci imkanlarla ilişkilenecek tarzı yenilenmeli, bulma, açığa çıkarma, tanıma, anlama, değerlendirme her bakımdan kat be kat geliştirilebilir.

40 ❖ *Marksist Teori 17*

melidir. Daha sıralanabilecek pek çok etken göz önünde tutulduğunda artık dünkü yöntemlerin ve tarzın yetersiz kalacağı, yetmediği ve aşılmakta olduğu ya da aşıldığını apaçık görülmektedir. Bütün bunlar kaba, yüzeysel kısa görüşlü planlama alışkanlığıyla ilerleyemeyeceğinizi, maliyeden kadrolaşmaya her alanda partinin ulaştığı yeni nitelik düzeyin taleplerine yanıt veren bir planlama yetenek ve tarzı geliştirmekle sorumlu olduğunuzu anlatır.

“Partinin şuna ihtiyacı var”, “şu alanı örgütlesin”, “bu da olsa çok iyi

olur” vb deyip orada duramazsınız. Parti yaşamında devrimci önderlik sorumluluğuna tekabül eden bir iddia düzeyinden özneleşme hattında konumlanmak zorundasınız. Önderleşme, partinin ve devrimin sorunlarını kendinizde çözme iddiası ve pratiğidir.

Sorumluluk bilinç ve duygusunun yeni düzeyi aşağı yukarı şundan ibarettir: dünyanın ve partinin bütün sorunları sizden sorulacak değildir, ama siz kendinizi partinin ve dünyanın bütün sorunlarından sorumlu göreceksiniz!

Suruç Sonrası Siyasal Gelişmeler

ESP MYK'sının Parti Meclisi'ne Raporu

Suruç katliamı ve sonrası süreç, mücadelenin ulaştığı düzeyin ve mücadele cepheleri/biçimleri arasındaki geçişkenliğin ne denli keskinleşebileceğini göstermesi bakımından öğreticidir. Büyük insanlık davasına gönül vermiş olanların, hangi alanda ve hangi mevzide durduklarından çok, eylemlerinin içeriğidir belirleyici olan. Partimiz, tüm yoldaşlar bu gerçeğin bilinciyle hareket etmeli ve duygularını, düşüncelerini buna göre örgütlemelidirler. Rojava devrimi için ölümsüzleşmek, bedeller ödemek fiziki sınırların değil, zihinsel sınırların aşılması ve hatta parçalanmasıyla bağlantılıdır.

AKP Hükümeti savaş konseptiyle yürüttüğü saldırıları yeni bir aşamaya yükseltmiş bulunuyor. 7 Haziran'dan bu yana artan devlet terörü ile toplumsal muhalefet topyekûn savaş konseptiyle sindirilmeye, geriletilmeye çalışılıyor.

Suruç (Pirsus) katliamı, hazırlıkları daha önce yapılan savaş planının başlangıcıdır. 7 Haziran seçimleri öncesinde Ağrı Diyardin'deki provokasyon girişimiyle, Mersin, Adana ve Amed'de patlayan bombalarla savaşın yeniden tırmandırılacağına sinyalleri verilmişti. Geline aşamada müzakereye geçiş sürecinin askıya alınması kararının 7 Hazirandan önce verildiği netleşmiştir.

Seçim zaferini takip eden günlerde, faşist IŞİD çetesini Gre Spi'de yenilgiye uğratarak Cizîre-Kobanê kantonlarının birleştirilmesiyle, AKP ve Erdoğan'ın bölgeye dair planları ağır bir yenilgi daha almış oldu. Erdoğan'ın o günlerde adeta ağzından salyalar damlayarak "Suriye'nin kuzeyinde hiçbir oluşuma izin vermeyiz" deyişi ve takip eden günlerde gerçekleşen Kobanê katliamı hatırlanmalıdır. Savaş hazırlıklarının ve saray darbesinin, başta İncirlik hava üssünün kullanımını olmak üzere, ABD'yle yapılan anlaşmalara paralel ilerlediği görülmektedir.

Suruç katliamı, Erdoğan diktatörlüğünün savaş konseptini bölgedeki

son gelişmelere uyarlamaya çalıştığı bir süreçte gerçekleştirildi. Savaş siyasetine ve tüm efenmelerine karşın bölgede deyim uygunsu boşa düşen sömürgeci diktatörlük, hiç değilse “içeride” hareket serbestisi peşindedir. Kürdistan ve Batı'nın sosyalist, devrimci, ilerici dinamiklerini birleştirme potansiyeli taşıyan, halklarımızın birleşik devrimci-demokratik mücadelesinin gelişmesinde önemli

Türkiye'deki herhangi bir antifaşist partiyi tümünden bozguna uğratabilecek düzeydeki bu katliamı gençlik kuvvetlerimiz tam bir devrimci kararlılıkla karşıladı ve bu devrimci politik çizgiye daha sıkı bir kenetlenmeyle yanıtladı. Katliamdan sağ kurtulan yoldaşlarımız, yaralı yoldaşlarımız moralleriyle, direngelikleriyle parti kitlemize büyük moral ve güç verdiler, ileri çekici bir rol oynadılar.

rol oynayacak bir hamlenin, Kobanê yeniden inşa kampanyasının katliamla yanıtlanması, bu nedenledir ki, tesadüfî değildir.

Suruç (Pirsus) katliamının ardından büyük bir hızla savaş düzenine geçilmesi ve IŞİD'e yönelik operasyon iddiasıyla Kürdistan ve Türkiye'nin dört bir yanında devrimcilere, sosyalistlere ve yurtseverlere dönük gözaltı ve tutuklama saldırısı başlatılması da aynı

konseptin ürünüdür. Kürdistan'daki gözaltı ve tutuklama saldırıları özyönetim ilanlarının ardından siyasi soykırım düzeyine ulaştı. Bütün bunlara sokak ve ev infazları eşlik etti.

Katliamın ardından PKK'nin Medya Savunma Alanları bombalanarak savaşın tırmandırılacağı tüm dünyaya ilan edilmiş oldu. Dahası bölgemiz adeta katliamlar gerçeğine alıştırmaya çalışılıyor. Zergele'de gerçekleştirilen katliamı Kürdistan'da çocukların ve gençlerin katledilişi izliyor.

7 Haziran seçimlerinde başkanlık hayalini gerçekleştiremeyen Erdoğan, saray darbesiyle tüm ipleri elinde toplayarak diktatörlüğünü tesis etmeye çalışıyor.

Türkiye ve Kürdistan'da halklarımız devlet terörünü birleşik halk direnişisiyle yanıtlıyor. Kürdistan'da özyönetim ilanıyla demokratik bir direniş sergileniyor. Devletin ezme hamleleriyle karşılaşan özyönetim çalışmalarında yer almak, Kürdistan'da örgütlü oldukları tüm alanlarda sosyalist yurtseverlerin görevidir. Batı'da ise, illerde, ilçelerde, köylerde, mahallelerde halk meclisleri formunda halkın siyasi inisiyatifinin doğrudan biçimleri yaratılabilir. Gezi Komünü, Hopa Halk İnisiyatifi gibi deneyler özyönetimin Batı'da hangi devrimci yoldan gelişebileceğini gösteren parlak örneklerdendir.

Saray darbesi, 7 Haziran seçim zaferinden ve Kürt halkının özyönetim ilanından intikam alma yolundan yürüyor. Savaş tırmandırılarak HDP'nin seçim zaferiyle oluşan atmosfer dağıtılmaya, silahların gölgesindeki bir seçimle AKP'nin tek başına iktidar olabilmesinin koşulları hazırlanmaya

çalışılıyor. 81 ilin valilerine gönderilen genelge de bu kapsamda ele alınmalıdır. Her şey Erdoğan'ın başkanlığının önünü açmaya göre düzenleniyor.

Tüm bu terör dalgasına ve eldeki devlet olanaklarına rağmen, AKP ve Erdoğan kazanamayacağı bir savaşa girmiştir. Erdoğan'ın beklentisinin aksine, saray darbesinin ömrü gerek kapıdaki ekonomik krizin yaratacağı sonuçlara gerekse savaş karşıtlığının ulaştığı düzeye bağlı olarak uzun olmayacak ve halklarımız saray darbesine hak ettiği yanıtı verecektir.

Savaşa karşı yükselen tepkiler bir toplumsal yarılma düzeyine ulaşmış bulunuyor. Halklarımızda bu savaşın Erdoğan'ın savaşı olduğu algısı oldukça yüksek ve savaşa karşı tepkiler her geçen gün boyutlanıyor. Saray ve örgütlü faşist güçler dışında bu sömürgeci kirli savaşın gerekliliğine inanan yok. Barış Blokları bu toplumsal yarılma zemininde savaşa karşı barış mücadelesini yükseltmenin en önemli araçlarından biri olarak tüm kentlerde öne çıkarılmalıdır.

Sevgili Yoldaşlar,

Türkiye Devrimci Hareketine doğru-
dan yönelmiş en büyük katliamla yüz
yüze kaldık. Suruç katliamı da, tıpkı
'77 1 Mayıs, Bahçelievler'de 7 TİP'li
öğrencinin katledilişi, Sivas, 19 Aralık
ve Roboski gibi tarihsel anlamıyla bü-
yük bir öfke, acı ve hesap sorma bilin-
ciyle anılacaktır. SGDF'nin şahsında
birleşik devrim fikri ve pratiği bomba-
lanmış, bu pratik ekseninde bir araya
gelebilecek tüm kuvvetlere bir mesaj
verilmek istenmiştir. Gezi'nin çocuk-
larının Kobanê direnişi ile buluşması
egemenlerin temel bir korkusudur.

Emekçi sol hareket bu mesajı okuyup
birleşik mücadele ve dayanışma kul-
varında durmuştur. Gerek uğurlama
törenlerinde gerekse katliamın hesabı-
nı sorma siyasal hattında omuz omuza
olmak, siper yoldaşlığının geliştiril-
mesi bu sürecin kazanımlarındandır.

Öte yandan, katliamı göğüsleme bi-
çimimiz ve duruşumuz, faşist devlet
ve siyasi polis kadar, dostlarımızın,
emekçi sol hareketin de özel olarak
ilgi alanındadır.

Kuşkusuz ki SGDF'nin kampanyası
birleşik devrim fikrine ve partimizin
eylemli duruşuna dayanmaktadır. Bu-
nunla birlikte gençliğimiz, bu çalış-
mayla partinin politik çizgisini en ileri
düzeyde kavradığını ve hayata geçir-
menin de ötesinde bu çizgiyi derinleş-
tirdiğini göstermiş oldu. Kampanya-
nın yürütülüş biçimi gençliğin politika
yapış tarzında kendini aşarak ilerledi-
ğini ortaya koydu. Genç yoldaşları-
mızın eylemi, aynı zamanda devrimci
hareketin birikmiş değerlerini, özlem-
lerini temsil ediyordu. Düşmanın kat-
liamcılığının ve emekçi sol hareketin
sahiplenişinin sırrı burada gizlidir.

Türkiye'deki herhangi bir antifaşist
partiyi tümünden bozguna uğratabilecek
düzeydeki bu katliamı gençlik kuv-
vetlerimiz tam bir devrimci kararlı-
lıkla karşıladı ve bu devrimci politik
çizgiye daha sıkı bir kenetlenmeyle
yanıtladı. Katliamdan sağ kurtulan
yoldaşlarımız, yaralı yoldaşlarımız
moralleriyle, direngenlikleriyle parti
kitemize büyük moral ve güç verdiler,
ileri çekici bir rol oynadılar. Genç yol-
daşlarımız, bu süreçte ortaya koyduk-
ları siyasi duruşla, partiye kararlılık,
direngenlik ve dinamizm aşlamakla
kalmayıp düpedüz öncülük ettiler.

Gençliğimizin andaki duruşu partimizi onurlandırdığı gibi geleceğe güvenle bakabileceğimizin de göstergesidir.

Suruç katliamına karşı adeta bir vicdan ayaklanması yaşandı. Sokağa yansıyan öfkenin, tepkinin toplumsal zemini oldukça genişti. Katliamın ardından gelişen kitle hareketinin yeni bir Haziran ayaklanmasını mayalamasının koşulları vardı. Toplumsal taban olarak Gezi Direnişi kitesini andıran bir kesim öne çıkmış ve değişik biçimlerle tepkisini ifade ediyordu. Suruç saldırısının tarihselliği ve politik/

Katliama karşı oluşan toplumsal isyan zemininin farkında olan partimiz, sürecin başından itibaren, bir yandan bu ağır sürece denk düşen net bir ideolojik duruş sergilerken, diğer yandan politik hesap sorma bilincini geliştirmeye çalıştı.

vicdani tepkinin derinliği “yeni Haziranlar yaratabilir miyiz” sorusunu soracak türdendi. Ne var ki, katliamın dördüncü günü Erdoğan diktatörlüğünün bizzat yönettiği çok yönlü saldırılar sonucunda, yaygın kitle hareketi geriye çekilerek başka formlarda sürmeye başladı.

Katliama karşı oluşan toplumsal isyan zemininin farkında olan partimiz, sürecin başından itibaren, bir yandan bu ağır sürece denk düşen net bir ideolojik duruş sergilerken, diğer yandan politik hesap sorma bilincini geliştirmeye çalıştı.

Katliama karşı halk öfkесinin örgütlenmesi ve değişik biçimlerde hesap sorulması perspektifi oluşturulurken, verili toplumsal zemin dikkate alınarak herhangi bir darlığa düşmemeye özel gayret gösterildi. “Suruç Dayanışması” pratiği bu yaklaşımın ürünüdür.

Partimiz, sokaktaki mücadelenin geliştirilmesini, hukuk, aileler ve mali dayanışma alanlarının örgütlenmesi ile birleştirme yolundan yürüdü. Hukuk alanındaki platform hamlemiz, politik çalışmamızda, hesap sorma mücadelemizde, katliamın geniş kesimlerin gündeminde tutulmasında önemli bir yerde duracaktır. Öyle ki, bu alandaki çalışmamız gelecekte katliamın uluslararası düzeye taşınmasının temel dinamiği olabilir.

Şehit ve yaralı aileleriyle sürecin en başından itibaren sürekliliği ve derinliği olan bir ilişki kurmaya gayret ettik. Sayılı yoldaşın özverili çabalarıyla ilerleyen bu çalışmamızda hedeflediğimiz kurumsallaşmayı gerçekleştirmek sürecin bir diğer kazanımı olacaktır.

Keza değişik biçimlerle mali dayanışmayı örnek, katliamı göğüslememizin bir diğer ayağını oluşturmaktadır.

Partimiz bu saldırıyı ayakta ve büyük bir metanetle karşıladı. İlk andan itibaren hızlı bir refleks verildi ve başarılı bir süreç yönetimi gerçekleştirildi. Herhangi büyük bir boşluktan, panik halinden söz edilemez. Katliamın hemen ardından Genel Merkezimizde oluşturulan komite özellikle ilk günlerde belirleyici bir rol oynadı. Hızla görevlendirmeler gerçekleştirildi ve tablonun bütününe hakim olup müda-

hale etmek için gereken düzenlemeler yapıldı. Bu süreçte bütün parti gövdemiz kendini hızla bu yeni duruma adapte ederek merkezi talimatlara uygun davrandı. Bu denli büyük bir katliamın ardından sergilenen güçlü siyasal pratik, aynı zamanda tüm il ve ilçe örgütlerimizin, değişik kurullarımızın ve tek tek tüm yoldaşlarımızın siyasi kararlılığının ölçüldüğü bir zemin oldu. Sevinerek belirtmeliyiz ki, bazı istisnaları dışta tutarsak, genel olarak parti gövdemiz bu süreçte iyi bir sınav verdi ve böylesi ağır bir sürecin yüklerini omuzlamada, sorumluluk üstlenmede, öne çıkmada başarılı bir pratik sergiledi. Parti gövdemizin acısını öfkeye ve hesap sormaya dönüştüren siyasal pratiği ve ideolojik bakımdan kenetlenme yolundan yürüyüşü en büyük gücümüzdür.

Yoldaşlarımıza layık uğurlamaların gerçekleştirilmesi için hemen her alanda emek seferberliğine gidildi, pek çok alanda taziye çadırları açıldı, anma etkinlikleri ile Suruç şehitleri ve mücadeleleri mümkün olan en geniş kesime anlatılmaya çalışıldı. Uğurlamalar söz konusu olduğunda Karadeniz’de tutuk kalışımız, toplam tablomuz içinde Karadeniz’deki yoldaşların cüretle aşacaklarına inandığımız bir istisnayı oluşturdu.

Katliamı asla unutturmama ve hesap sorma görüşü açısıyla yaralarımızı sararak yürüme kararlılığını birleştirme yolundan ilerledik.

Toplam süreci değerlendirdiğimizde gerek merkezi olarak gerekse yereller bazında kampanyanın politik önemini yeterince kavrayamadığımızı, gençliğimizin bu öncü çıkışına dair politik öngörümüzün yeterli genişliğe sahip

olmadığını belirtmeliyiz. Söz konusu öngörüsüzlük ve darlığın MYK’da alınan bazı kararların hayata geçirilmemesiyle birleşmesi de partimizin eksikliğini ağırlaştırmıştır. Bütün bunların sonucu, kampanyanın ihtiyaçlarının yeterince yanıtlanamaması ve karşılaşılan sorunlara çözümler üretilmemesi, örneğin en azından bir vekilin sürece katılımının başarılabilmesi şeklinde olmuştur. Genel Merkezimiz ve MYK’mız kadar tüm yerel parti örgütlerimiz de şu bilinçte olmalıdır ki, genel olarak gençliğimizin

Genel olarak gençliğimizin politik çalışmalarına gereken ilginin gösterilmesi, özel olarak ise bedelleri çok ağır olan bu sürecin yaralarını sarmak için gençliğimize şimdi her alanda omuz verilmesi bütün partinin sorumluluğudur.

politik çalışmalarına gereken ilginin gösterilmesi, özel olarak ise bedelleri çok ağır olan bu sürecin yaralarını sarmak için gençliğimize şimdi her alanda omuz verilmesi bütün partinin sorumluluğudur.

Sevgili Yoldaşlar,

Ortadoğu ve Türkiye’deki devrimci durum, mücadelemizi her geçen gün daha da büyütme görevini önümüze koyuyor. Ve mücadele hem yeni mevzilerin kazanılması hem de büyük be-

46 ❖ *Marksist Teori 17*

dellerin verilmesiyle büyüyor. Bu mücadeleye her alan bulunduğu yerden, değişik biçimlerle katkı sunuyor ve aynı noktayı dövüyor. Suruç katliamı ve sonrası süreç, mücadelenin ulaştığı düzeyin ve mücadele cepheleri/biçimleri arasındaki geçişkenliğin ne denli keskinleşebileceğini göstermesi bakımından öğreticidir. Büyük insanlık davasına gönül vermiş olanların, han-

gi alanda ve hangi mevzide durduklarından çok, eylemlerinin içeriğidir belirleyici olan. Partimiz, tüm yoldaşlar bu gerçeğin bilinciyle hareket etmeli ve duygularını, düşüncelerini buna göre örgütlemelidirler. Rojava devrimi için ölümsüzleşmek, bedeller ödemek fiziki sınırların değil, zihinsel sınırların aşılması ve hatta parçalanmasıyla bağlantılıdır.

7 Haziran Zaferinde HDP Ve ESP

Serkan Gündoğdu

Kazanılan bu değerli seçim zaferinin dolaysız ortağı olan ESP bakımından da, toplumsal ve politik mücadelenin biri diğerine bağlı bu iki aracında, yani HDK’de ve HDP’de politik etkinliğini artırma, nitel ve nicel varlığını güçlendirme ihtiyacı belirginleşti. Komünistler için ESP’yi örgütlerken HDP’yi güçlendirme ve HDP’yi büyütürken de ESP’yi örgütleme görevi artık çok daha fazla öne çıktı. Tıpkı HDK ve HDP içinde devrimci olanın devrimci olmayanla mücadelesini yükseltme ihtiyacı gibi.

Zira, bir ayağı özgürlük yatağı Rojava topraklarına ve bir ayağı da burjuva parlamentoya basan devrimci varoluş zemininde, öncü komünist çizgi şimdi HDP’yle taraflaşan 6 milyon insanla muhataptır.

Devlet başkanlığına yürümeye soynan Erdoğan’ın yenilgisini ve burjuva değişim bayrağını elinden düşüren AKP hükümetinin sonunu ilan eden 7 Haziran genel seçimlerinde, HDP, tüm ezilenler için sömürgeci faşizme karşı politik özgürlüğün kazanılması yolunda tarihsel bir adım attı. Devlet krizini alabildiğine derinleştiren, Türkiye ve Kürdistan’daki burjuva politik denklemi kökünden sarsan bu seçim zaferinde, devrimci aklı ve iradesiyle ESP özgün bir rol oynadı.

Aldığı yenilginin ardından Saray’ın Suruç katliamıyla uygulamaya başladığı savaş senaryosunda ilk hedefin komünistler olması te-

sadüf değildi. Zira ESP, Türkiye ve Kürdistan birleşik devrim stratejisinin öncü çizgisinde konumlandığı gibi, HDP seçim cephesinde etkili olan politik aktörlerin de başında geliyordu.

7 Haziran seçim muharebesinin deneyimlerine şimdi bir kez daha göz atmak, komünistlerin, güncel düzlemde 1 Kasım’da yeniden genel seçimlere doğru giderken politik-örgütsel çalışmalara yön vermesi, genel düzlemdeyse bu büyük çaplı politik kampanyadan edinilenlerle politik mücadele tarzını ve anlayışını zenginleştirmesi bakımından önem taşıyor.

Amaç Açıklığı, Hazırlık Ve Planlama

HDK'de cisimleşen birleşik demokratik cephenin daha ilk oluşum anında ve ardından HDP'nin kuruluşunda hem düşünsel hem de pratik inisiyatif ve sorumluluk alan ESP, 7 Haziran'da kazanılacak bir zaferin politik anlamını da önceden görebildi. Dolayısıyla, amaç açıklığıyla mevzilendiği seçim muharebesinde,

ESP, tüm yöneticilerini ve gövdesini HDP seçim cephesi düzenine göre örgütlemeğe girişti. Seçim süreci boyunca bütün ESP güçlerinin HDP seçim komisyonlarında yer almasıyla ve HDP adayları etrafında kenetlenmesiyle, ESP'nin HDP olarak çalışması planlandı.

tüm güçlerinin azami seferberliğine girişti. Fakat ESP'nin özgün rolü, seçim cephesindeki güçlerinin matematiksel ağırlığından ziyade, kattığı devrimci nitelikte ve belirli anlardaki politik dengeleri belirleme kapasitesinde hayat buldu.

Devrimci mayasında birleştiricilik olan ESP, seçimlerde HDP'nin başarısı ile ESP'nin başarısı arasındaki diyalektik ilişkinin gereklerine odaklandı. Birleşik demokratik cephe politik hegemonya sorununa içe dönük ve grupçu bakış açısıyla yaklaşmadı; politik hegemonyanın,

bir yandan isabetli politik öneriler getirme, iş üstlenme ve güç seferber etme yoluyla geliştirilebileceği, diğer yandansa dar grup çıkarları temelinde değil ezilenlerin ortak çıkarları temelinde inşa edilebileceği gerçeğini kılavuz aldı. Böylelikle ESP, 7 Haziran seçim taktiğini, HDP seçim cephesiyle özdeşleşme ekseninde kurdu.

HDP'nin seçimlere bağımsız adaylarla değil partiyle girmesini siyaseten gerekli gören ESP, birleşik demokratik cephenin bütün bileşenlerine aynı kararlılığı aşılama çabası gösterdi. Türkiye ve Kürdistan siyaseti seçim sathı mahaline girdiği andan itibaren, tüm yöneticilerini ve gövdesini HDP seçim cephesi düzeyine göre örgütlemeğe girişti. Seçim süreci boyunca bütün ESP güçlerinin HDP seçim komisyonlarında yer almasıyla ve HDP adayları etrafında kenetlenmesiyle, ESP'nin HDP olarak çalışması planlandı.

Aynı zamanda, HDP seçim çalışmalarını örgütlerken ESP'yi örgütleme perspektifi somutlaştırıldı. Mümkün olan en yüksek sayıda aday aday göstermek, ESP'li adaylar etrafında örülecek siyasal çalışmalarla yeni örgütsel olanaklar yaratmak, seçim görevlendirmeleri aracılığıyla yeni bazı kentlere açılmak, sınırlı ilişkiler bulunan yerlerde örgütler kurmak, örgütlü olunan illerdeyse mücadele sahasını genişletmek hedeflendi. Buna göre merkezi kuvvet tasnifine de gidildi. Ayrıca ESP seçim taktiği, parlamentodan devrimci amaçlarla yararlanma imkânını azami ölçüde değerlendirmeyi de göze-

terek, seçilebilir aday belirlemelerini kapsıyordu.

Bütün bu amaç, hedef ve planlar, seçim kampanyasına hazırlık evresi olarak, ESP MYK ve Parti Meclisinde, il ve ilçe meclislerinde, yerel yönetim organlarında ve aktivist toplantılarında tartışılarak şekillendi. Böylece, her örgütü ve yereliyle ESP gövdesinin, SKM'den sosyalist basına ve ESP'li hukukçulardan kamu emekçilerine değin tüm güçlerin politik amaç açıklığıyla ve planlı olarak seçim kampanyasına katılımlarının zemini oluşturuldu. ESP bünyesinde merkezi bir seçim komitesi kuruldu. Bu komite ESP'li aday adaylarının saptanması, kentlerdeki güçlerin ve çalışmaların örgütlenip koordine edilmesi ve HDP merkezi seçim kurullarıyla eşgüdümün sağlanmasıyla görevlendirildi.

Seçim Örgütlenmesi

Özetle iki aşamada değerlendirilebilecek olan HDP seçim kampanyasının ilk aşaması, Şubat'tan Nisan'a, yani aday belirlemelerinin sonuçlanmasına kadar olan dönemi içeriyordu. Bu aşama esasen merkezden yerellere seçim örgütlenme iskeletinin kurulduğu hazırlık süreciydi.

Merkezi seçim komisyonu ve merkezi seçim örgütlenme komisyonundan başlayarak, HDP adına devasa bir seçim cephesi meydana geldi. Birleşik devrimimizin özü olan politik ve ulusal özgürlük için mücadele cephesi, tarihin 7 Haziran'a akan momentinde, bu demokratik seçim cephesinde yansımaları buldu. Merkezde, Türkiye ve Kürdistan'da beşer bölgede, illerde ve ilçelerde

oluşan seçim yapılanması dahilinde, örgütlenme, strateji, kadın, teknik, basın, mali, bilgi-işlem, müşahit, eğitim, hukuk, hareketli seçmen, genişleme komisyonları oluşturuldu. ESP kadrolarının ve yerellerdeki ESP'lilerin neredeyse tamamı, her düzeyde ve yaygınca bu seçim komisyonlarına girip görev aldılar. Sosyalist basından ESP'li hukukçulara ve SGDF'den KEB'li emekçilere kadar tüm sosyalist güçler, kendilerine özgü işlevleriyle ilgili birleşik seçim örgütlenmelerine yöneldiler.

ESP merkezi seçim komitesi ESP'li aday adaylarını saptarken hem liyakat ve partiyi temsiliyet yeteneğini hem de kadın-erkek eşitliğini esas aldı. Aday adayları toplamında hedeflenen niceliğe ulaşıldığı gibi, birkaç istisnaıyla ESP'li adayların politik niteliğinin de ortalamanın üzerinde olduğu açığa çıktı. Saptanan aday adaylarının ve gösterilen adayların sayısı ve yaygınlığı açısından komünistlerin seçim mücadeleleri tarihinde yeni bir tepe noktasına varıldı.

HDP eğilim yoklaması yoluyla adaylarını belirledi. Eğilim yoklamasının form doldurmaya dayalı yöntemi yer yer eleştirilerle de karşılanan bir biçimsellik taşıdığından, yeterince amaca uygun sonuçlar üretmedi. Adayların bazıları çalışmalarda hiç görünmedi, bazılarıysa oldukça sınırlı yer alabildi. Aday adaylarıyla mülakat yapmanın ve böylece dolaysız gözlemlerle enerjik ve nitelikli katılım sağlayabilecek adaylar saptamanın daha elverişli bir yöntem olduğu ortaya çıktı. Bununla beraber, nihai aday listesi Kürt

özgürlük hareketinden emekçi sol partilere, kadın özgürlük mücadelesinden demokratik Alevi hareketine, gençlik örgütlenmesinden ekoloji mücadelesine, Müslüman demokratlardan LGBTİ'lere değin, ezilenlerin çeşitliliğini ortak bir tabloda resmetmeyi başardı. Bunun propaganda gücü oldu. Fakat, temsiliyette mecburi bütün dengeleri gözeten ve herkesi memnun eden bir liste hazırlamanın olağanüstü zorluğu kabul edilse dahi, adaylık politikasının oportünist unsurlar taşıdığı da görüldü. Örneğin, fermuar sistemi tam uygulanmadı ve seçilebilir yerlerden adaylıklardaki kadın-erkek eşitsizliği sonuçlarda kendini gösterdi. Ya da, HDP bileşeni partilerin gerçekçi bir temsiliyeti dengesi ve rekabetçi politik tutumlar atmosferinde yeterince sağlanamadı. Yine de ESP, ortak parlamenter alanda iç mücadele anlamına gelen böylesi süreçlerde daha atak davranmak gerektiği sonucunu çıkarırken, 7 Haziran zaferine bağlanmış taktik

amacına uygun bir politik-örgütsel konumlanması sonuna kadar sürdürme olgunluğu da sergiledi.

HDP seçim örgütlenmesi gerçek bir birleşik cephe nüvesi olarak fiyizlendi. HDK'de bulunan parti ve kurumların yanı sıra, seçim ittifakı yapılan parti ve kitle örgütleri ile çeşitli ezilen toplumsal hareketlerin temsilcilerini de içerdi. Ve genişleme komisyonlarının faaliyetleriyle yerellere doğru kapsama alanı daha da büyüdü. Bazı bileşen partilerin ortak seçim örgütlenmesine ve kitle çalışmasına temsili sınırlılıkla katılması eleştiri konusu olsa da, HDP seçim cephesi, farklı siyasi görüş ve eğilimlerden devrimci ve demokratik güçlerin etkileşim potası karakteri kazandı. Kararların alınmasından kitle çalışmalarının sürdürülmesine kadar her iş, alışlagelen bir seçim ittifakında yan yana duruş biçiminde değil, birleşik ve kaynaşmış seçim komisyonları ağı eliyle gerçekleştirildi. Öyle ki, seçim cephesinin bu

birleşik karakteri, emekçilerin ve ezilenlerin gitgide genişleyen bir bölümünün HDP seçim programında ifadesini bulan özgürlükten yana saflaştırılmasının başarılmasında başlıca dayanak oldu.

Politika tarzını ilkelilik ile esnekliğin birliğinde anlamlandıran ESP, HDP seçim örgütlenmesinde de birleştirici niteliğini ortaya koydu. Ortak çalışma içinde beliren herhangi bir gerilim veya sürtünmeye takılmadı, politik uyum yakalamada ve kaynaşık bir enerji açığa çıkarmada öncü bir duruş sergiledi. Birleşik demokratik cephe kimliğinin, HDK'li ve HDP'li olma bilincinin bileşen örgütler ve bireylerce içselleştirilmesi için pratiğiyle örnek oldu. Komünistler, bire bir kendileri gibi düşünmeyen ama ortak bir paydada buluşan örgüt ve bireylerle işbirliği yapmanın, farklı politik çizgilerden insanlarla belirli bir ortak hedef doğrultusunda yürümenin, tartışma-eleştiri-etkileşim kulvarında beraberçe çalışmanın başarılı örneklerini yaratılar ve deneyimlerini sindirdiler.

Kadın örgütlenmesi alanında gerek HDK gerekse HDP yapılarının yeterince pekişmemiş oluşu seçim kampanyasına girerken başlıca bir dezavantajdı. Buna karşın, gecikmeyle de olsa, seçim kadın komisyonları yaygınca oluşturulabildi ve bazı kadın adaylar etrafında etkili çalışmalar örgütlenildi. Kadın komisyonları HDP seçim örgütlenmesinde çoğunlukla erkek egemen bariyerlerle mücadele etmek zorunda kaldılar. İllerde ve ilçelerde prensipte eşit temsiliyetle oluşturulması gereken karma seçim komisyonlarının pratik-

te hep erkek ağırlıklı olması çarpıcı bir zaaf noktasıydı. SKM'li kadınlar, hem ortak kadın komisyonlarında hem de SKM'li adaylar etrafında geniş bir politik kitle çalışması yürütmenin deneyimini edindikleri gibi, birleşik demokratik cephenin kadın örgütlenmesinde KJA'nın yanı sıra bir politik etkinlik sahası açma ihtiyacını da gördüler.

Emekçilerin ve ezilenlerin girişkenliği seçim kampanyasının belirgin bir yanıydı. Bu bakımdan, seçim gönüllülerinin HDP'ye aktif yönelimi yer yer HDP örgütlenmesinin önünde oldu.

Öğrenci gençliğin etkin katıldığı her yerelde seçim çalışmalarında ciddi bir dinamizm meydana çıktı. Fakat seçim kampanyasına genellikle geç giren gençlik örgütlenmeleri HDP seçim komisyonlarıyla koordine olmakta güçlük çekti. Bununla beraber, HDP'ye genç gönüllü akınında ifadesini bulan büyük demokratik gençlik potansiyeli, seçim çalışmalarının genç komünistler için nasıl elverişli bir örgütlenme zemini sunduğuna işaret etti. Aynı zamanda, organik ve bütünlüklü bir gençlik örgütlenmesinden halen yoksun olan HDK'nin ve HDP'nin gençlik alanının oluşturulmasında SGDF'nin yüklenebileceği sürükleyici misyon da berraklaştı. Nitekim özellikle İstanbul 2. bölgede HDP Gençlik

Koordinasyonu'nun kurumsal gençlik adayı etrafında ve yükseköğrenim gençliğine uyarlayarak yürüttüğü seçim çalışmalarının örgütlenmesinde SGDF belirleyici bir rol oynadı.

Bilgi-işlem örgütlenmesi seçim sürecinin en önemli kazanımlarından biri oldu. Teknik kapasitenin gelişmesini sağlamakla kalmayan bilgi-işlem örgütlenmesi, kitle çalışmalarını örgütleyici bir etkide de bulundu ve örneğin sandık takip sistemi pek

Söz konusu kitle çalışmalarının her düzeyinde başından sonuna yer alan ESP'liler, böylece uçsuz bucaksız bir kitle denizine dalmış oldular. Yüzlerini kitlelere döndüler, kitleler tarafından sınıdılar, kitlelere yabancılaşmışlıkla hesaplaştılar.

çok alanda yeterince müşahit görevlendirilmesini sağlayan bir örgütsel ağ oluşturdu. Yeni görev ve sorumluluklar almaya yatkınlık gösteren müşahitler topluluğu ESP açısından da politik-örgütsel ilişkiler geliştirilmesi gereken bir hedef kitle karakteri taşıdı.

Seçim kampanyasının girecek her yeni evresinin ve atılacak her önemli adımının örgütlenmesinde merkezden il ve ilçe seçim komisyonlarına sıklıkla yayınlanan HDP genelgeleri kılavuzluk etti. Politik kitle çalışmalarının yoğunlaştığı Mayıs ayından itibaren seçim komisyonları günlük

planlama toplantıları sistemine geçerken, ilçelerden illere ve illerden de merkeze doğru haftalık rapor düzeni kuruldu. Böylece, bir yandan yerelden merkeze iletilen sayısız rapor ve diğer yandan da merkezden yerele iletilen seri genelgeler aracılığıyla, HDP seçim cephesinin iç örgütsel ilişkileri canlı ve karşılıklı etkileşim halinde tutuldu.

Emekçilerin ve ezilenlerin girişkenliği seçim kampanyasının belirgin bir yanıydı. Bu bakımdan, seçim gönüllülerinin HDP'ye aktif yönelimi yer yer HDP örgütlenmesinin önünde oldu. Gönüllü akışı, İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerde, seçim çalışmalarının yaygınlaştırılmasına ve müşahit ihtiyacının karşılanmasına belirleyici katkı sağladı. Buna karşılık, HDP il ve ilçe yönetimlerinin yer yer ciddi örgütsel zayıflıklar taşıdığı, bir örgütsel yeniden yapılandırmaya ihtiyaç duyduğu açıkça görüldü.

Seçim çalışmaları süresince HDP örgütü bulunmayan çeşitli illerde ve bir dizi ilçede HDP örgütlerinin kurulması dönemin önemli bir örgütsel kazanımıydı. Saldırı ve provokasyonlar, bazen içe döndürücü bir etkide bulunsa da, hemen her alanda göğüslendi. Özellikle küçük kentlerde sokakta politik bakımdan görünür olma tutukluğu bu sayede aşıldı. Faşist saldırıların göğüslenmesinde örgütlü oldukları her yerelde ESP'liler militan ve kararlı bir duruş sergilediler. Karadeniz'de oy artışıyla ölçülemez olacak bir politik meşruiyet ve varlık hakkının sökülüp alınmasında bizzat ESP güçleri öncü bir irade ortaya koydu.

Nihayetinde ESP, merkezi tipteki seçim kurullarından saha örgütlerine, seçim şarkısı üretiminden hukuk işlerine, hareketli seçmen kaydı ve taşınmasından müşahit örgütlenmesine, miting organizasyonlarından seçim günü kriz merkezlerine değin seçim cephesi örgütlenmesinin her noktasında görev ve sorumluluk üstlenen bir politik pozisyon almayı başardı.

Politik Kitle Atağı Ve Sandık Bazlı Çalışma

7 Haziran genel seçim kampanyasının en önemli boyutu, hiç kuşkusuz, alabildiğine geniş çaplı ve çok yönlü bir kitle çalışması olmasıydı. Sayısı on milyonlarla ifade edilebilecek propaganda materyalleri, HDP eş genel başkanlarının imzasını taşıyan ve kapı kapı dağıtılan kişisel mektuplar, seçmenlerle yüz yüze gelinen sayısız ev ziyareti, esnaf ve pazar gezmesi, halk toplantısı, il ve ilçe merkezlerinde istikrar kazanan stant noktaları ve kurulan halk kürsüleri, ana caddeleri süsleyen bayraklar ve dev posterler, televizyonda yayınlanan reklamlar, her gün mahallelerde halka seslenen giydirilmiş anons araçları, seçmen akınına uğrayan seçim büroları, yüz binleri buluşturan seçim mitingleri bu devasa kitle çalışmasının ilk akla gelen unsurlarıydı.

Öncelikle vurgulanmalı ki, HDP'nin "Büyük İnsanlık" seçim bildirgesi ve kadın seçim bildirgesi ilanları emekçilerin ve ezilenlerin politik dikkatini çekmeyi başardı. Halkçı ve demokratik içeriğiyle bildiregelerin duyurulması ve halk-

larımızın en yakıcı taleplerinin ikircimsiz dile getirilmesi, hedeflenen seçmen kitlesiyle seçim kampanyasında organik politik bağ kurmanın başlangıcını teşkil etti. İlerleyen haftalardaysa, genel politik konuların ezilenlerle politik bağı geliştirmede ve onları saflaştırmada ne kadar önemli olduğu fazlasıyla sınıandı. Özetle bu konular, karasız seçmenler arasında, önceden AKP'ye oy vermiş olanlar için Diyanet'in kaldırıl-

S seçim kampanyası çalışmaları, kitleleri değiştirdiği gibi, çalışanları da değiştirdi. ESP saflarında hem halklarımıza güven duygusu pekişti hem de halklarımızı politik bakımdan etkileme özgüveni yükseldi.

ması, barış ve iktisadi istikrar, önceden CHP'ye oy vermiş olanlar içinse Erdoğan'ın başkanlığı ve AKP-HDP koalisyon ihtimaliydi. Bu konularla ilgili güncellenen politik propaganda manevraları sayesinde, ki "Seni başkan yaptırmayacağız" sözünün yaygınlaştırılması bu manevraların en başarılısıydı, hedeflenen seçmen kitlesinin HDP'den yana saflaştırılmasının yolu açıldı.

Bu politik hamlelerle birleşen girişken kitle çalışmaları on binlerce gönüllünün HDP seçim cephesine yönelmesini ve çeşitli görevler almasını mümkün kıldı. İstanbul'dan baş-

layan “Barajları aş da gel” çağrısıyla, gerek web sitesi gerekse stantlar üzerinden, bu seçim gönüllüleriyle temas edildi. “10’dan Sonra” ve “Artı 1” gibi dayanışma örgütlenmeleri, seçim çalışmalarını destekleyen dernekler ve taraftar grupları sahneye çıktı. Bilhassa müşahit görevlendirmelerinde ulaşılan düzey bu gönüllüler topluluğunun eseri idi. Nitekim müşahit sayısının yeterli olduğu il

ve ilçelerde önemli seçim hilelerinin önüne geçildi, fakat yeterince müşahit bulunamayan alanlarda sıklıkla oyların eksiltildiği yorumları yapıldı.

Sandık bazlı örgütlenme politik kitle çalışmalarının temeli olarak kurgulanmıştı. Buna göre, aynı sandıkta oy kullanacak olan HDP’li seçmenlerden müteşekkil bir ekip o sandığın tüm seçmenleri arasında HDP’nin propaganda ve örgütlenme işini yapan birim olacaktı. Özellikle cumhurbaşkanlığı seçiminde yüzde 5’ten fazla oy alınan sandıkların her birinde sandık çalışma grupları ör-

gütlenmesi, böylelikle pek çok kente seçmenlerin neredeyse tamamıyla yüz yüze temas kurulması hedeflendi.

Sandık bazlı çalışma Kuzey Kürdistan’ın belli başlı kentlerinde başarıyla gerçekleştirilirken, Batı’daysa esasen İstanbul’da nispeten yaygınlık kazanabildi. Yerelerde eski çalışma tarzı alışkanlığından doğan direncin aşılmasında güçlük çekildi, sandık örgütlenme sistemiği bazen anlaşılamadı bazen de işin kolayına kaçıldı. Fakat uygulandığı oranda da, sandık bazlı çalışmanın yararlı sonuçları alındı. Genel politik propaganda ile kitleyle bire bir teması birleştiren bu çalışma biçimi, tek bir mahallede onlarca örgütsel birim kurulmasına tanıdığı muazzam imkânlarla, başarılı bir örgütlenme ve kitle faaliyeti modeli oldu. Eş genel başkanların imzasını taşıyan mektubun teslimi formundaki ev ziyaretleri sandık bazlı çalışmayı besledi.

Çalışmaların hedefi HDP’li hazır seçmen kitleleriyle kesinlikle sınırlı tutulmadı, kararsız seçmen kitlesini kazanmaya dönük çalışmalara ağırlık verildi. İlçe seçim komisyonları, HDP’ye henüz oy vermemiş ama verebilecek olan toplumsal kesimlere dokunmayı sağlayacak özel planlamalar yapmaya yönlendirildi. Bilhassa daha önce AKP’ye oy vermiş dindar ve Kürt seçmenler ile daha önce CHP’ye oy vermiş Alevi seçmenlere odaklanıldı. Sandık çalışma gruplarının kararsız seçmenleri tespit etmesi ve raporlaması bu odaklanmanın güzergâhını belirledi.

HDP'nin yeni toplumsal kesimlerden ve katlanarak genişleyen bir seçmen halkasından edindiği politik destekte bu kadar kapsamlı bir kitle çalışmasının büyük payı oldu. Başta AKP'den kopan Kürtler olmak üzere, Aleviler, Ermeniler, yer yer Çerkesler ve Çingeneler gibi çeşitli ulusal ve inançsal topluluklardan alınan güç, halkların ve inançların ortak demokratik potası olan HDK'nin ve HDP'nin önümüzdeki dönemde bu kazanımlara basarak daha da ileriye yürüyebileceğinin açık göstergesini sundu.

Söz konusu kitle çalışmalarının her düzeyinde başından sonuna yer alan ESP'liler, böylece uçsuz bucaksız bir kitle denizine dalmış oldular. Yüzlerini kitlelere döndüler, kitleler tarafından sınındılar, kitlelere yabancılaşmışlıkla hesaplaştılar, kitlelerden öğrendiler, kitlelerin dilinden konuştular, kitlelerle birlikte politika yaptılar, kitlelerin sevgisi ve saygısını kazanma yolundan yürüdüler. Seçim kampanyası çalışmaları, kitleleri değiştirdiği gibi, çalışanları da değiştirdi. ESP saflarında hem halklarımıza güven duygusu pekişti hem de halklarımızı politik bakımdan etkileme özgüveni yükseldi.

HDP'yi Örgütlerken ESP'yi Örgütlemek

Seçilebilir adayların saptanması, genel aday listesinin düzenlenmesi, bunun içinde kadın listesinin belirlenmesi, merkezden yerellere birleşik seçim cephesinin kurulması, ESP güçlerinin amaç açıklığı ve motivasyon kazandırılarak HDP seçim örgütlenmesine seferber edilmesi, kitle

çalışmalarının sürdürülüp büyütülmesi, ortak propaganda araçlarının etkin kullanılması, büyük mitinglerin organize edilmesi gibi birçok parçası olan seçim kampanyası boyunca, ESP bu parçaların hepsinde düşünsel ve eylemsel etkinlik kurmaya uğraştı. Fakat, her parçada görevli yol-

ESP örgütlerinin seçim kampanyası süresince planlı çalışma performansları eşitsiz bir grafik çizdi. Kimi yereller dönemsel politik ve örgütsel hedeflere bağlanmış disiplinli bir çalışma yürütme alışkanlığında derinleşirken, kimileriye plansız ve el yordamıyla gitme amatörlüğünden kurtulamadı.

daşların etkin ve başarılı çalışmaları saklı kalmak kaydıyla, çalışmanın tamamının merkezi tarzda koordine edilmesi başarısız oldu.

Kuraldır: mücadelenin yeni bir düzeyine geçildiği her anda saflar bozulmaya uğrar, örgütsel yapının yeni düzeye adaptasyon ihtiyacı doğar. Bu bir yere kadar doğal ve kaçınılmazdır. Güçlerin toptan birleşik seçim cephesi düzenine ve yoğunluğuna geçiş zamanında ESP'nin kendi örgütsel işleyişi de bozulmaya uğradı. Bir süre sonra merkezi seçim komitesi toplanmaz halde işlevsiz

kaldı. Kuşkusuz denilebilir ki, HDP seçim cephesinde, Kürt özgürlük hareketinden sonra, en aktif ve en nitelikli yer alan yapı ESP'ydi. 7 Haziran seçim muharebesi politik ve örgütsel bakımdan o denli kapsamlıydı ki, ESP'nin sınırlı kadro gerçekliği ve seçim deneyimi ile seçim kampanyasının tüm parçalarında son derece iddialı konumlanışı arasındaki çelişki yankılandı. Bu durum, bilhassa büyük politik çarpışmalarda güçlerin merkezi koordinasyonunu sağlayacak tarzda konumlanmanın özel gereğinin altını yeniden çizdi.

ESP örgütlerinin ve aynı çizgideki sosyalist kurumsal yapıların işleyişini cidden zorlama ve hatta aksatma pahasına, güçlerin ve çeperin tamamı seçim çalışmalarına katılmaya iradi olarak yönlendirildi. Bu sayede ESP gövdesi ve tabanı, son yıllardaki başka hiçbir kampanya dönemiyle kıyaslanamayacak derecede, politik faaliyete seferber edildi ve daha yüksek bir örgütlülük düzeyine getirildi. Geride kalan yıllarda ESP bünyesinde görev almış ama sonrasında kenarda kalmış birçok insan HDP'yle tekrar aktifleştirdiği gibi, yeni ilişki kurulan birçok insan da seçimlerde örgütlü çalışmaya dahil edildi. 7 Haziran seçim süreci, ESP'nin birleşik demokratik cephe çalışmasına katılım düzeyi açısından da kesinkes zirve noktası oldu.

ESP kadroları hem HDP'yi hem de ESP'yi örgütleme göreviyle donandı. Yapılan görevlendirmeler yoluyla hangi yeni il ve ilçelerde ESP örgütlenmesinin temellerinin atılabileceği, hangilerindeyse mevcut örgütsel gücün geliştirilebileceği planlan-

dı. Hem örgütlü ESP'liler hem de ESP'ye yakınlık duyan ilişkiler arasından gösterilen adaylar etrafında, ESP, mevcut örgütlü yerellerinden daha fazla sayıda kentte, ortak seçim çalışmalarında boy gösterdi. Kimi illerde sadece belirli ilçelerle sınırlı kalsa ve kimilerindeyse nicelik yönüyle oldukça kısıtlı olsa da, 30 ilde örgütlü tarzda ortak seçim cephesine katılım sağlandı. Bu illerden bazılarındaki seçim çalışmalarına da doğrudan sosyalist gençlik güçleri üzerinden müdahil olundu. Az sayıda ESP'liyle çalışma yürütülen illerdeki deneyim hem çözülmesi aciliyete sahip kadro yetmezliği sorununun ama hem de sınırlı güçlerle dahi etkili çalışma kapasitesi ortaya koyan bir nitelik avantajın dışavurumuydu.

Seçim çalışmalarlarıyla beraber özellikle İstanbul'un yeni ilçelerine açılmak, son yıllarda gerileyen bazı illerde yeniden örgütsel gelişim imkânları biriktirmek, yeni bazı illerde yerel dayanaklar edinmek, örgütlülüğün zaten sürmekte olduğu yerellerin çoğundaysa örgütsel güçlenme fırsatları yakalamak gibi kazanımlara ulaşıldı. Van'da HDP seçim çalışmaları vesilesiyle ESP için alan yaratmaya yönelik bir örgütsel hamleyi gerçekleştirilmemiş olmak ise bu dönemin kaçırılan fırsattı. ESP, açıldığı yeni alanları kalıcılaştıracak ilişki biçimlerini bulup uygulama ve yerelerde ortaya çıkmış örgütsel genişleme ve büyüme imkânlarını realize etme görevleriyle yüz yüze geldi.

Seçim çalışmaları bir bakıma kadrolaşma okuluna da dönüştü. Komünist militanın hem kendini devrimci

tarzda ortaya koyuşu ve kararlılığı sınandı hem de kitlelerle politik ilişki kurma ve örgütlenme yeteneği gelişti. Sözü ile eylemi arasında tutarlılık olan, çalışmanın emekçiliğini yapmaktan geri durmayan, politik inisiyatif sergileyen komünist militanlar öne çıktılar. Bu yönüyle seçim pratiği, ESP güçlerini sinayıcı ve ayrıştırıcı bir teste tabi tuttu. Öte yandan, seçim sürecinde HDP'ye akan gönüllü kuvvetlerin büyüklüğü ile ESP saflarına kazanılan taze kuvvetlerin nicel sınırlılığı arasındaki çelişki, ESP'li aktivistlerin kitle örgütçülüğü becerilerini artırma ihtiyacına da işaret etti.

HDP'nin kitle çalışmalarına böylelerine yüklenirken ESP'nin bağımsız sosyalist propagandasının bir nevi ihmal edilmesi komünist seçim politikasının bir zayıflığı oldu. Örneğin, ESP adına ayrı seçim materyalleri basılmamasının veya mitinglerde bayrak açılmamasının eksikliği hissedildi. Öyle ki, sosyalist basının satışı yeni alanlarda artarken, politik-örgütsel çalışmanın yerleşik olduğu alanların bir kısmında düşüşle karşılaştı.

ESP örgütlerinin seçim kampanyası süresince planlı çalışma performansları eşitsiz bir grafik çizdi. Kimi yereller dönemsel politik ve örgütsel hedeflere bağlanmış disiplinli bir çalışma yürütme alışkanlığında derinleşirken, kimileriye plansız ve el yordamıyla gitme amatörlüğünden kurtulamadı ve HDP örgütlülüğünün de zayıf olduğu alanlarda mevcut dağınıklığın parçası oldu. Bu örgütsel kendiliğindenciliğin çaresinin plan-

lama kapasitesi ve alışkanlığında gelişim olduğu bir kez daha açığa çıktı.

Milyonlara hitap eden bir politik partinin yönetilmesinin politik ve örgütsel gereklerini, emekçilerin ve ezilenlerin ortalama düzeyiyle etkileşim kuran bir ajitasyon ve propaganda tarzını, yerellerin nesnellikleri ve özgünlüklerinin bilgisine hakimiyet temelinde yapılan politikanın verimini deneyimlemek her düzeyden ESP örgütünün politik ve örgütsel önderlik yeteneğinin gelişimi için adeta cephanelik oldu.

Milyonlara hitap eden bir politik partinin yönetilmesinin politik ve örgütsel gereklerini, emekçilerin ve ezilenlerin ortalama düzeyiyle etkileşim kuran bir ajitasyon ve propaganda tarzını deneyimlemek her düzeyden ESP örgütünün politik ve örgütsel önderlik yeteneğinin gelişimi için adeta cephanelik oldu.

7 Haziran'dan İleriye

7 Haziran seçimleri HDP'nin halklarımızın özgürlük ve "Yeni Yaşam" umudu olarak yükselişinin net kanıtını sundu. 7 Haziran'da aşılacak halk psikolojisi eşliğinin ardından, ezilenlerden yana politik hayatın gürül gürül akışına yeni bir kanal açıldı. İşte tam burada gerek HDK'nin yeniden yapılandırılması gerekse HDP'nin

58 ❖ Marksist Teori 17

yeniden örgütlenmesi ihtiyacı tüm yakıcılığıyla gündeme girdi.

Kazanılan bu değerli seçim zafesinin dolaysız ortağı olan ESP bakımından da, toplumsal ve politik mücadelenin biri diğerine bağlı bu iki aracında, yani HDK'de ve HDP'de politik etkinliğini artırma, nitel ve nicel varlığını güçlendirme ihtiyacı belirginleşti. Komünistler için ESP'yi örgütlerken HDP'yi güçlendirme ve HDP'yi büyütürken de ESP'yi ör-

gütleme görevi artık çok daha fazla öne çıktı. Tıpkı HDK ve HDP içinde devrimci olanın devrimci olmayanla mücadelesini yükseltme ihtiyacı gibi.

Zira, bir ayağı özgürlük yatağı Rojava topraklarına ve bir ayağı da burjuva parlamentoya basan devrimci varoluş zemininde, öncü komünist çizgi şimdi HDP'yle taraflaşan 6 milyon insanla muhataptır.

Emperyalist Küreselleşme Koşullarında İşçi Sınıfı Ve Ezilenler

Sema Duru Boran

Proletaryanın, kapitalizmin her türlü siyasi ve ekonomik baskısına, sömürü ve yağmasına karşı, bütün ezilen kesimlerin taleplerinin en tutarlı savunuculuğunu üstlenme yeteneği çok daha berrak bir görünüm kazanmaktadır. Kapitalist ekonomideki belirleyici rollerini giderek yitiren, nicelik bakımından daralıp zayıflayan, yaşam koşulları itibariyle işçi sınıfıyla kaynaşan, işçi sınıfı ile geçişkenliği artan, bağımsız devrimci programları yükseltme koşulları da, burjuva reformist projeleri uygulama koşulları da zayıfladığı için siyasal önderlik yetenekleri zayıflayan diğer emekçi sınıf ve tabakaları da kapitalizme karşı kendi siyasal programı etrafında, kendi önderliği altında birleştirme, yönetme gücüne sahiptir. Yani nüfusun proleter olmayan ezilen ve sömürülen emekçi katmanları birbirlerine daha fazla yakınlaşmış, savaşımın proleter ve emekçi karakteri daha da belirginleşmiştir.

Mülksüzleşme Ve Proletaryanın Nicel Gelişimi

Emperyalist küreselleşme, işçi sınıfı ve emekçiler cephesinden, işçi sınıfının kronik kitlesel işsizlik kuşatmasına alınması, kazanımlarının gaspedilerek iş ve yaşam koşullarının kötüleştirilmesi, örgütlenmesinin zayıflatılması, işçiler arasında burjuva rekabet kültürünün geliştirilmesi, küçük ve orta köylülerin kitlesel mülksüzleşmesi, kır nüfusunun kent nüfusu karşısında yüksek bir ivmeyle gerileyişi, kent küçük burjuvazisinin yıkımı, işçi sınıfı saflarının genişlemesi, kentlerde zengin-yoksul

karşıtlığının büyümesi ve şiddetlenmesi demektir.

Kırda mülksüzleşme, proletaryanın nicel gelişiminin ana kaynaklarından biridir. Tarımın kapitalist dönüşümü, emperyalist küreselleşme evresinde hızlanmıştır. 1970'ten 2010'a, dün-

En zengin %1'in dünya zenginliğindeki payı %48'e çıktı. %46'sı en zengin %20'ye gidiyor. Kalan %80 ise sadece % 5.5'ini paylaşıyor. (Oxfam, 2014)

ya nüfusu 3 milyar 685 milyon'dan 6 milyar 924 milyon'a çıkararak, yaklaşık 2 kat artmıştır. Aynı dönemde kır nüfusu 2 milyar 329 milyondan 3 milyar 347 milyona yükselerek, yaklaşık 1,5 kat artarken, kent nüfusu 1 milyar 340 milyondan 3 milyar 522 milyona çıkararak 2,5 kattan fazla çoğalmıştır. Bir başka ifadeyle 1970'te dünya nüfusunun yüzde 63.47'sini oluşturan kır nüfusu, 2010'da yüzde 48.52'ye gerilerken, kent nüfusu

Kırın kapitalist dönüşümü ve emekçi köylülüğün yıkım süreci, onun geniş kitlelerinin mülksüzleşerek kentlere akın etmesine, proletaryanın saflarına akmasına yol açarken, aynı zamanda, emekçi köylülüğü bu mülksüzleşme sürecine karşı direniş içinde doğrudan emperyalist kapitalist dünya düzeniyle, büyük kapitalist şirketlerle ve bir çok durumda dünya tekelleriyle karşı karşıya getirir.

yüzde 36.53'ten yüzde 51.48'e çıkmıştır.

Yine, 2000 ve 2010 yılları arasında tarımda çalışanların toplam sayısı, yüzde 37.9'dan, yüzde 30.6'ya düşmüştür. Bu oran OECD ülkeleri için yüzde 5.2'ye, ABD ve Almanya için

yüzde 1.6'ya, İngiltere için yüzde 1.2'ye dek gerilemiştir.

Kırın kapitalist dönüşümü ve emekçi köylülüğün yıkım süreci, onun geniş kitlelerinin mülksüzleşerek kentlere akın etmesine, proletaryanın saflarına akmasına yol açarken, aynı zamanda, emekçi köylülüğü bu mülksüzleşme sürecine karşı direniş içinde doğrudan emperyalist kapitalist dünya düzeniyle, büyük kapitalist şirketlerle ve bir çok durumda dünya tekelleriyle karşı karşıya getirir. Tohumdan gübreye dek tarımsal üretimi sürdürmek için gerekli ürünlerin tamamının tekellere bağımlılık ilişkisine dahil olması bunun bir yönüdür. Enerji temini, doğaya zararlı maden çıkarma ve işleme, biyoyakıt vb amaçlarla tarım alanlarının başka ürünlerin üretimi için kullanılamaz hale getirilişi gibi sayısız biçimde doğanın ve yaşam alanlarının tahribi, bir diğer sorundur. Son on yılların büyük köylü isyanlarının hemen hemen tamamı, bu iki neden ekseninde gelişmiştir.

Bu olgular, kır yoksullarını bir yandan eritip dolaysızca proletarya saflarına akıtırken, diğer kesimleri de sermaye düzeniyle karşı karşıya getirerek çıkarlarını proletaryanın çıkarlarına bağlamalarının zemini güçlendirir. Nicelik bakımından zayıflayan, kır toplumsal yaşamının emperyalist kapitalist düzene bağlanmasının ürünü olarak siyasal bakımdan da bağımsız bir programla mücadele etmesinin nesnel koşulları zayıflayan kır küçük burjuvazisi ve kır yoksulları, proletaryanın önderliğinde bir mücadelenin müttefiki

olmaya her dönemkinden çok daha yatkın hale gelmiştir.

Benzer ölçekte bir mülksüzleşme süreci kentlerde de yaşanır. Sermayenin merkezileşmesi ve giderek daha az sayıda elde toplanması, kentlerde de küçük, hatta orta ölçekli işletmelerin yıkımı yoluyla gerçekleşir. Kitlesel iflaslar özellikle kriz dönemlerinde daha da yoğundur. Sayısız küçük işletme, büyük tekellerin uzantıları haline gelir, üretimleri ona bağımlı durumdadır.

Sonuç, kentlerde de küçük mülk sahibi sınıfların yıkımı ve proleterleşmesi ile, yaşam koşulları işçilerin durumundan farklı olmayan bireysel emekçilerin ve küçük işletme sahiplerinin işçi sınıfına yakınlaşmasıdır.

Sanayi Proletaryası

Emeğin üretkenliği geliştikçe, sanayi işçilerinin sayısı düşme eğilimindedir. Yeni üretim teknolojisi ve araçları, gelişmiş makineler, geçmişte yirmi işçinin yaptığı işi tek bir işçinin yapmasının koşullarını sağlar. Buna bağlı olarak kol emeğinin önemi zayıflarken kafa emeğinin önemi de artar. Toplumlar tarihi boyunca bu böyle olmuş, emek üretkenliğinin artış hızının büyük bir ivme kazandığı kapitalist toplumda ise daha da belirginleşmiştir. Emperyalist küreselleşme evresinde birikmiş sermayenin genişletilmiş yeniden üretime yöneliminin zayıflaması da sanayi işçilerinin sayısında düşüş eğilimini güçlendirir.

Bununla birlikte, artış hızındaki düşüşe rağmen, sanayi proletaryası sayısal ve oransal nicelik olarak büyümüştür.

Kapitalist üretimin temel amacı olan azami karı güvencelemek üzere, daha yüksek kar kütlesi için üretim hacminin artırılması eğilimi, maddi malların üretiminin çeşitlenmesine ve sanayi işçilerinin sayısının da artmasına yol açar.

Dün, dünya pazarının tek tek kapitalist pazarların toplamından oluştuğu koşullar altında, emperyalist dünya düzeninin başını çeken Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinin verileri genel olanın kristalize olmuş örnekleri niteliği taşıyorlardı. Ancak dünya pazarının bütünleştiği, sermaye, meta ve üretimin gerçekleştirilmesi (işgücü katılımı) süreçlerinin tamamının uluslararasılaştığı, uluslararası işbölümünün, sermayenin işgücü başta olmak üzere elverişli bulduğu alanlara hızlıca kayabileceği şekilde düzenlendiği koşullar altında, değerlendirmeleri uluslararası koşulların bütünlüğüne ve çok yönlülüğüne dayandırmak gerekiyor. Dün, emperyalist ülkeler dünyanın sanayi

merkezleri, yeni sömürgeler dünyanın kırları durumundaydı. Bugün mali-ekonomik sömürgeler giderek sanayi üslerine dönüşürken emperyalist ülkelerse mali merkezler haline geliyor.

Hemen hemen bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde sanayi işçilerinin sayısında mutlak veya oransal düşüş varken, dünya toplamında sanayide çalışanların sayısı mutlak ve oransal olarak artıyor.

Örneğin, ABD’de, sanayide çalışanların tüm çalışanlara oranı 2000’den 2010’a yüzde 23.2’den, yüzde 16.7’ye, OECD toplamında yüzde 26.9’dan yüzde 22.4’e düşmüş, buna karşın, aynı yıllarda, Çin’de yüzde 22.5’ten yüzde 28.7’ye, Hindistan’da yüzde 16’dan yüzde 22.4’e, Doğu Asya ve Pasifik ülkeleri toplamında yüzde 21.9’dan yüzde 26.3’e, dünya ölçeğinde ise yüzde 21.6’dan yüzde 24.2’ye yükselmiştir.

ILO verilerine göre, dünya toplamında sanayide çalışanların sayısı 1991’de 490.343.000’den 2013’te 714.704.000’a çıktı. Çalışan nüfus ise 2.258.247.000’den 3.102.558e çıkmıştır. (Veriler, çalışanlar toplamını ve kayıtsızların ancak bir kısmını kapsıyor.)

Dahası, azami karın güvencelenmesinin bir yolu, daha yüksek kar kütlesi için üretim hacminin genişlemesiye, diğeri, daha yüksek kar oranı için mutlak ve nispi artıdeğerin yükseltilmesi eğilimidir. Bu, teknolojinin gelişimini frenleyen bir eğilimdir. İnsanlık bugün, herkesin çok daha kısa süre çalışmasıyla ihtiyaç duyulan maddi malların aynı mik-

tarda üretimini sağlayabileceği düzeyde bilimsel-teknolojik yetkinliğe ulaşmıştır. Ancak sermaye, kar oranlarını yüksek tutmak için, işgücünü en vahşi koşullarda sömürebileceği tarzda üretime yöneliyor. Sanayi üretiminin ağırlığı, teknoloji yoğun emperyalist merkezlerden, son derece uzun çalışma saatleri ve son derece ucuz işgücü koşullarına sahip emek-yoğun bölgelere kayıyor. Bu da sanayi proleterlerinin azalma eğilimini tersinden etkiliyor.

Yeni sömürgelerin mali ekonomik sömürgelere dönüştürülme süreci, bu akışın başlıca güvencesidir. Böylece emperyalist merkezlerde bilim, teknoloji, kafa emekçiliği ağırlıklı üretim alanları birikirken, mali-ekonomik sömürgelerde bu gelişme görece yavaştır.

Proletaryanın Kapsamının Genişlemesi

Proletarya, kapsadığı ücretli emekçilerin çerçevesi bakımından da genişlemektedir.

Emperyalist küreselleşme evresinde, eğitimden sağlığa, temizlikten eğlence sektörüyle kaynaşan çeşitli sanat dallarına dek sayısız alan sermaye yatırım alanına dönüşmüş durumdadır. Artıdeğer üretimi, maddi mallar üretiminin çok daha ötesine genişlemiş durumdadır. Dün, burjuva devletlerin ideolojik ya da siyasi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla devlet gelirlerinden harcama yapılarak yürütülen pek çok iş, keza, kişisel tüketim için ev içi bireysel emek-ev içi tüketim zemininde karşılanan ya da gelirden harcama karşılığı başkalarına yaptırılarak kişisel

tüketim için kullanılan çeşitli türden hizmetler, bugün artı-değer üretimine dolaylı ya da dolaysız katılan kapitalist işletmeler aracılığıyla yürütülmektedir. Bu alanlarda çalışan bir çok emekçi de, kapitalist patronun artıdeğerden pay almasına aracılık eder durumdadır. İşgücünün kullanım değeri, hizmeti üretmek değil, sermayedarın, bu işgücünü sağlamak için ödediğinden daha fazla değeri ele geçirmesine hizmet etmektedir. Buna bağlı olarak doktorluktan eğitmenliğe, dansçılıktan avukatlığa, yazarlıktan mühendisliğe bir çok işkolu nitelik değiştirmiştir.

Toplumun üretkenlik düzeyi geliştikçe, maddi mallar üretiminin ve maddi malların toplum yaşamının sürdürülmesindeki nispi yerinin önemi azalır, ruhsal-düşünsel gelişim ihtiyaçları öne geçer. Maddi malların üretimi bakımından üretkenlik yükseldikçe, kafa emeğinin ağırlığı artarken kol emeğinin ağırlığı azalır. Toplumun ihtiyaç duyduğu tüketim öğeleri, “kullanım değerleri” hem maddi, hem ruhsal-düşünsel bileşenleriyle birlikte çeşitlenir, zenginleşir. Hizmetler sektörü olarak tanımlanan işkollarının ağırlık kazanmasının bir etkeni, toplumların gelişiminin bu doğal sonucudur ve emperyalist küreselleşme evresinde bu eğilim de hızlanmıştır. (Örneğin, gelişmekte olan ülkelerde yoksullar gelirin yüzde 60-80’ini gıdaya ayırırken, ABD’liler yüzde 10’undan azını gıdaya ayırmaktadır.)

Ayrıca, sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşması, üretimin daha ileri düzeyde toplumsallaşması, özel mülkiyetinse daha ileri düzeyde az

sayıda mülk sahibinin elinde toplanması demektir. Daha ileri düzeyde toplumsallaşma, üretimin daha fazla kolektivize olması, toplumsal işbölümünün daha da karmaşıklaşması, çeşitlenmesi, tek bir meta üretiminin çok daha fazla aşamaya/işkoluna yayılması/bölünmesi ve sayısız yeni üretim dalının ortaya çıkması, üretim dallarının (madencilik, dijital teknoloji, makine mühendisliği,

Yani, ücretli çalışanların geniş kesimleri doğrudan proleterleşirken, genel olarak da, ücretlilerin proletarya içinde tanımlanamayacak kesimleri de dahil, diğer ezilen-emekçi tabakalar ile işçi sınıfı arasındaki geçişkenlik artmış ve bu kesimlerin çıkarları da proletaryaya bağlanmıştır.

ulaşım, tarımsal ürünlerin işlenmesi, bilgisayar programcılığı gibi) birbirine daha fazla bağlanması, tek bir metanın üretim çevriminde dahi iç içe geçmesi anlamına gelir. Emperyalist küreselleşme evresinde üretim sürecinin gerçekleşmesinin de uluslararası nitelik kazanmasıyla, bu işbölümü uluslararası düzeyde de daha fazla çeşitlenir ve derinleşir.

Kapitalizmde işçiler de toplumsal bir nitelik kazanır. Kapitalist üretimin bugünkü gelişkinlik düzeyinde ise, işçinin kolektif niteliği, fabrika sınırlarını aşarak, uluslararası nite-

lik kazanmıştır. Bu nedenle bir çok işkolunda çalışanların sınıfsal konumu, tek tek işçiler olarak durumlarının incelenmesiyle değil, bir bütün olarak üretim çevriminde ve giderek de, kapitalist dünya ekonomisinde işgücü katkısıyla tuttukları yere göre tanımlanır. Bu zeminde bugün, değişik işkollarından ücretlilerin sınıfsal konumlarının tanımlanmasında “kolektif işçi”den yola çıkmak, düne göre daha da önemlidir.

Pek çok araştırmacı, diyelim ki öğretmenlerin yüzde kaçının proleter, yüzde kaçının küçük burjuva memur konumunda olduğunu, ulaşım alanında çalışan ücretlilerden kaçının işçi, kaçının başka katmanlardan tanımlanabileceğini, hizmetler sektörünün hangi kısmının hangi sınıfa dahil edileceğini teknik olarak saptamaya vakfolurken sorunun özünü gözden kaçırıyor. Tersinden, tüm bu sektörlerdeki bütün ücretlilerin kabaca işçi sınıfını oluşturduğu tezi de toplumsal dinamiklerin, saflaşma ekseninin doğru bir tablosunu sunmuyor. Temel sorusu, “yedekleri kim kazanacak?” olan strateji sorununda ellerini kollarını bağlamak anlamına geliyor. Bunlar, işçi sınıfının durumuna, devrimin örgütlenmesi hedefiyle değil, akademik bir ilgiyle yaklaşmanın ifadesidir.

Esas olan, kolektif işçi olarak öğretmenlerin sermaye düzenindeki konumudur. Bir öğretmenin yaşamı boyunca, bir dönem devlet işletmesinde çalışırken maaşı devlet gelirinden karşılanan küçük burjuva memur, bir başka dönemse, özel işletmede çalışırken işçi olması, sınıftan sınıfa, renkten renge girmesi

ciddi bir toplumsal analizin varacağı sonuç değildir. Önemli olan, eğitim alanında özgün, tekil değil genel olanın, giderek her türden “eğitim”in bir hizmet metasına dönüşmüş olması, sermaye yatırıma konu olması, öğretmenlerin de ana gövdesinin, yaşamını sürdürmek için işgücünü satmak zorunda olan, bu yolla sermayedarın artıdeğerden pay alarak sermayesini büyütmesine yol açan işçiler durumunda olmasıdır. Bu bir kez genel karakter kazandıktan sonra, kapitalistin evinde kişisel tüketim için harcanan gelir karşılığı özel eğitim hizmeti sunan öğretmenin de metasının fiyatı, kapitalist pazarda belirlenir. Yani bir kere öğretmenler devlet bürokrasisinin parçası olmaksızın çıkınca tekil işçilerin konumu değil, genel karakteri belirleyici olmaktadır, eğitim metadır ve işgücünden başka satacak şeyi olmayan öğretmen de işçi sınıfına dahildir; bugün şurada yarın burada çalışır.

Mühendisler, avukatlar, hemşireler, doktorlar, giderek büyük bir yatırım-karlılık alanına dönüşen eğlence sektörünün hızla emdiği edebiyatçılar, sanatçılar, bilim insanları ve araştırma görevlileri, değişik mesleklerden kafa emekçileri bireysel emekçiler konumundan çıkarak emek-sermaye ilişkisine dahil olmuştur.

Bu türden çalışanların kendi içinde de bir sınıfsal ayrışma meydana gelmiştir; küçük bir kesim, devlet bürokrasisinin temsilcileri, şirket yöneticileri vb biçimlerde sınıfsal çıkarlarını ve kaderlerini dünya tekeli burjuvazisinin kaderine bağlarken, ücretlilerin geneli, işçi sınıfının saf-

larını doldurmakta ve toplumsal tabanını genişletmektedir.

Yani, ücretli çalışanların geniş kesimleri doğrudan proleterleşirken, genel olarak da, ücretlilerin proletarya içinde tanımlanamayacak kesimleri de dahil, diğer ezilen-emekçi tabakalar ile işçi sınıfı arasındaki geçişkenlik artmış ve bu kesimlerin çıkarları da proletaryaya bağlanmıştır. Bilinçteki dönüşüm, yaşam koşullarındaki ve toplumsal ilişkideki değişimi geriden takip etse de, farkların daralma-kapanma eğilimi hızlanmıştır.

Öğrenci gençlik için, paralı eğitim, mezuniyet sonrası işsizlik, staj sömürüsü, okul sonrasında eğitilmiş ucuz işgücü olma, ağır gelecek kaygısı genelleşmiştir. Eğitim, kaderini işçi sınıfından, yoksullardan ayırmanın, üst sınıflara yaklaşmanın olanağı olmaktan çıkmış, öğrenci gençlik hem çalışma/üretim içerisinde dolaysızca yer almanın yaygınlaşması, hem de daha farklı bir gelecek imkânının, hayallerinin daralması nedeniyle işçi sınıfıyla nesnel olarak daha da yakınlaşmıştır.

Bütün bunlar sınıfın saflarında entelektüel birikimin, siyasal ve toplumsal mücadele ve önderlik yeteneğinin gelişimini de beslemektedir.

Kronik Kitlese İşsizlik

Büyük miktarda sermaye birikimine karşılık, ortalama kar oranının sürekli düşüyor olması, emperyalist küreselleşme evresinde mali sermayenin giderek daha fazla üretimden kopmasına, spekülâtif alana akmasına yol açar. Dünya tekelleri ve uluslararası tekeller, genişletilmiş

yeniden üretime, sabit sermaye yatırımlarına aktığından çok daha fazla, spekülasyon alanına yönelir.

Bu nedenle kırsal ve kentin küçük mülk sahiplerindeki erime hızlanmasına, proleterleşme artmasına, toplumun giderek daha fazla bölümün, yaşamak için işgücünden başka satacak bir şeyi kalmamasına rağmen, istihdam hızı aynı oranda artmaz. Emek üretkenliğinin artışı, bunu besler.

Bu durum, işsizlik ve yoksulluğun kronikleşmesine, kronik-kitlese işsizlik olgusunun açığa çıkmasına yol açar. Böylece, öncelikle, işçi sınıfının, proleter safların sabit bir bileşeni olarak, uzun-dönemli ve kısa dönemli işsizler kitlesi ortaya çıkar.

Sınıfın Kazanımlarının Ve Örgütlenmesinin Gerilemesi

Emperyalist küreselleşme süreci, işçi sınıfının kazanılmış bütün haklarına azgınca saldırı koşulları demektir.

Sermayenin organik bileşimindeki yükselmeye bağlı olarak, sermayenin genişletilmiş yeniden üretim sürecindeki karlılığının azalması nedeniyle, büyük sermaye, kar oranlarının düşmesini teknolojik yatırımları geliştirerek dengelemek yerine, mutlak artı-değer sömürsünü yoğunlaştırarak dengelemek yoluna girdi. Bunun sonucunda ücretler genel seviyesi aşağıya çekildi, sosyal haklar tırpanlandı, işçi aristokrasisi eski ayrıcalıklarını yitirmeye başladı. İşgününün uzaması, reel ücretlerin düşüşü, sigorta ve her türlü iş güvencesinin yasalardan silinmesi, esnek çalışma, taşeronlaşma, sendikal örgütlenmelerin zayıflaması ve

sendikal hakların gaspı dünyasal ölçekte yaygın olandır.

Kapitalist üretimin uluslararası düzeyde yeni tipte örgütlenmesi, bu durumun etmenlerinden biridir.

Kronik kitlesel işsizlik, işsizlik korkusunu ve bu korku altında en vahşi sömürü koşullarına işçilerin razı edilmesini, hatta en ağır koşullarda sömürülmek için birbiriyle rekabet etmesini koşullayan başlıca etmenlerdendir.

Emekgücünün uluslararası dolaşımının önündeki ekonomik ve siyasi engeller, belirli ülkelerde ve belirli sanayi bölgelerinde, her türlü sosyal ve sendikal haktan yoksun, en ağır sömürü koşullarında dahi çalışmak için rekabet halinde, aşırı ucuz işgücünün birikmesini, dünya tekelleri ve uluslararası tekellerin ihtiyaç duyduğu anda bu ucuz işgücüne ulaşabilir durumda olmasını koşullamaktadır.

Eski fabrikaların tasfiyesi ya da taşınması ile, emperyalist küreselleşmenin gelişim dönemine eşlik eden siyasal gericiilik koşulları ve siyasi özne sorunları işçi sınıfının mücadele deneylerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasının olanaklarını zayıflatmış, geçmiş kuşağın sendikal ve siyasal mücadele ve örgütlenme deneylerinden yoksun, çok geniş genç işçi kitleleri, düne göre bambaşka koşullarda, taşeron, güvencesiz çalışma koşulları altında değişik ülkelerde dünya tekellerinin sömürüsüne açılmıştır. Bu durum, talepleri ve özellikleri itibariyle bir önceki kuşaktan ayrılmış bir işçi gençlik mücadelesinin de kendiliğinden gelişimi koşullamıştır.

Kalite çemberleri, çok sayıda taşeron patrona bağlı işçilerin farklı sözleşmelerle aynı bantta bir araya gelmeleri gibi koşullar, işçi sınıfı içinde rekabeti teşvik ederek sınıf kimliğini ve bilincini parçalamakta, yabancı-

laşma yaratmakta ve dayanışma ve ortak mücadelesini nesnel olarak engellemektedir.

Geleneksel sendikalar, hem mevcut örgütsel yapılarının üretimin ve işgücünün bugünkü yapılanışıyla uyumsuzluğu, hem de siyasal/sınıfsal duruşları itibariyle yeni koşullara yanıt olamamaktadır. Avrupa ve Kuzey Amerika sendikaları bakımından temel sorun, işçi sınıfının kazanımları temelinde, II. Paylaşım Savaşı sonrası soğuk savaşın ideolojik, toplumsal, askeri, ekonomik örgütlenmesinin bir parçası haline gelmeleri, “antitotalitarizm”, “Hitler-Stalin teorisi” gibi karşıdevrimci ideolojik argümanların taşıyıcısı, burjuvazi ile işçi aistokrasisi arasında bir tür uzlaşma kurulu, ve sosyal devletin sosyal yatırımlarının dağıtımında sınırlı bir rol üstlenme zemininde şekillenen bir tür “hizmet sendikacılığı” olarak, burjuva siyasetin dolaysız aracı olma konumlarıydı. Sosyal devletin ve soğuk savaş sonrası ekonomik, siyasi, toplumsal düzenlemelerin tasfiyesi, bu tür sendikaların ayaklarının altındaki zemini çekip aldı. Başkaca ülkelerdeki, sınıf uzlaşmasının aracılığı olma temelinde işlevlenen işbirlikçi sendikal örgütlenmelerin de durumu farklı olmadı. İşbirlikçi sendikalar, içine girdikleri tıkanıklığı aşmak istiyorlar ve yeni tipte sendikacılık modelleri üzerine dağlarla laf üretiyorlar, ancak, bunu mevcut durumlarını koruyarak, hatta korumak için yapmak istiyorlar. Örneğin, taşeronlaşmayı geriletmek için mücadele yürütme yerine, taşe-

ronlaşma koşullarında da durumlarının sürdürme, işten atmalara karşı direnişler örgütlenme yerine, işsizleri sınırlı ölçüde örgütlenme, mevcut durum ve ayrıcalıklarını sürdürme yönelimleridir.

1970’den 2003’e sendikalı işçilerin oranı, ABD’de yüzde 23.5’ten 12.4’e, Kanada’da 31.6’dan 28.4’e, Japonya’da 35.1’den 19.7’ye, Almanya’da 32’den 22.6’ya düşmüştür.

Kronik kitlesel işsizlik, işsizlik korkusunu ve bu korku altında en vahşi sömürü koşullarına işçilerin razı edilmesini, hatta en ağır koşullarda sömürülmek için birbiriyle rekabet etmesini koşullayan başlıca etmenlerdendir.

İş süreçlerinin parçalanması, taşeronlaştırma, onlarca ayrı statüde, farklı sözleşmeyle işçi çalıştırma koşulları, eski türden bir fiziksel bir araya geliş zemini tasfiye ediyor. Büyük fabrikalarda aynı makinenin başında herbiri değişik taşerona çalışan işçiler bir araya daha derin yabancılaşma koşulları altında gelirken, fabrikalar da sayısız ülkeye ve sayısız işletmeye parçalanıyor. Öte yandan, işyerleri yeni düzeyde yeniden birleşerek, organize sanayi bölgeleri, iş havzaları biçimini alıyor. Bu koşullarda mevcut sektörel düzenlemelere ve mevcut işyeri esaslarına göre örgütlenmek ve yasal bakımdan yet-

kilenmek, başka bir deyişle, mevcut yasalara uyum çerçevesinde bir sendikal büyüme, imkansız hale geliyor. Mevcut sendikal hakların gasp ediliyor olması bir yana, bugünkü yasal sendikal çerçeveler gasp edilmemiş haliyle de de, yeni koşullarda sendikal mücadeleye uygun değildir.

Fiili meşru militan mücadele, işçi sınıfının, günümüzde daha da hızla siyasallaşma eğilimi gösteren ya da

Yine, iletişim teknolojisinin gelişim düzeyi, dünyanın dört bir yanındaki işçi sınıfı ve ezilenlerin etkileşim koşullarını güçlendirmektedir. “Bilinç” ve “deney” yerel koşulların meselesi olmaktan çıkmakta, uluslararası zeminin etkilerine, şekillendirmesine çok güçlü biçimde açık hale gelmektedir.

doğrudan siyasi mücadeleler biçiminde gelişen ekonomik sendikal mücadelelerinin geliyeceği ana eksen durumundadır. Taban inisiyatifleri, havza ve organize bölge grevleri ve bu ekseninde geliştirilen örgütlenme arayışları, mahalle meclisleri, ortak çalışanlar ekseninde örgütlenmiş taban sendikaları ve bunların yeni tip-te örgütlenmelerini yasal güvenceye kavuşturmak için fiili meşru direnişleri, gelişen eğilimi temsil ediyor.

Kadın Emeği

Emperyalist merkezlerde kadın emeğinin toplumsal üretime katılımı, eşitsiz koşullarda bir çizgi halinde artmış ve niceliksel bakımdan eşitlik çizgisine yakınlaşmışken, mali ekonomik sömürgelerde de kadın ve çocuk emeği kölelik düzeyinde vahşi koşullarda en ucuz işgücü olarak kitlesel biçimde kapitalist üretime dahil olmaktadır. Öyle ki, buralarda koruyucu yasaların çıkışından önceki azgın sömürü koşullarına dönmüştür.

Kadın bedeni sermaye yatırım alanına dönüşmüş, çocuk ticareti tekelleşmeye başlamış ve büyük boyutlara ulaşmıştır.

Burjuva düzen içi feminist reform programları kendi mantıksal sınırlarına ulaşmış, sermaye düzeninde kadın özgürleşmesinin sınırları belirginleşmiştir.

Emperyalist küreselleşme, kadın ve çocuk emeği ve bedeni üzerinde sermayenin sınırsız tasarruf hakkı anlamına da gelmektedir.

Bu koşullar altında ezilen kadın kitlelerinin özgürlük mücadelesi de işçi sınıfının kapitalist sömürü düzenine karşı mücadelesiyle daha da kaynaşma, onu derinleştirme eğilimindedir.

Proletaryanın Uluslararası Niteliğinin Güçlenmesi

Emperyalist küreselleşme evresinde üretim süreçleri tüm aşamalarıyla uluslararası nitelik kazanmıştır. Bu koşullar altında proletaryanın mücadelesinin ve örgütlenmesinin de ulusal sınırlar içinde kalması olanaksızdır. Proletaryanın enternasyonal kimliğinin zemini güçlenmiştir.

Dünya tekelleri ve uluslararası te-
kellerin faaliyeti, değişik ülkelerden
işçileri aynı metanın üretim zinciri
altında bir araya getirmektedir. Hon-
da ya da Nokia marka ürün üretimi,
tek tek hücreleri sayısız ülkeye ya-
yılan birer dünya fabrikasında ger-
çekleşmektedir. Bu durum hem sınıf
aidiyetinin, bilincinin, ortak müca-
delesinin fiziki koşullarını zayıflat-
makta, ama hem de uluslararası mü-
cadele ve örgütlenmenin, etkileşimin
koşullarını güçlendirmektedir.

Yine, iletişim teknolojisinin geli-
şim düzeyi, dünyanın dört bir yanın-
daki işçi sınıfı ve ezilenlerin etkile-
şim koşullarını güçlendirmektedir.
“Bilinç” ve “deney” yerel koşulların
meselesi olmaktan çıkmakta, ulus-
lararası zeminin etkilerine, şekillen-
dirmesine çok güçlü biçimde açık
hale gelmektedir. Bu, patron-işçi,
ezen-ezilen, zengin-yoksul saflaş-
malarının tümü için kendini ortaya
koymaktadır.

Üretimin, sermaye ve meta dola-
şımının bugünkü uluslararasılaşma
düzeyi, mali ekonomik sömürgeler-
de kırların büyük oranda boşaltılarak
tekellere açılması, ulusal sınırların
ucuz işgücünü belirli havuzlarda
tutmak üzere kalınlaşması, emek
göçü eğilimini de artırmakta, hem
göç alan merkezlerdeki işçi sınıfının
çokuluslu, çok kimlikli bir nitelik
kazanmasına, hem de göç veren ül-
ke işçilerinin emperyalist metropol-
lerdeki sınıf mücadeleleriyle ve ter-
sinden emperyalist ülkelerdeki sınıf
mücadelelerinin de göç veren ülke-
lerdeki siyasal ve toplumsal müca-
delelerle dolaysız, yakın ilişki içerisine
girmesini koşullanmaktadır. Ayrıca

özellikle emperyalist metropollerde
işçi ve emekçi ezilen göçmenlerin
kaderini işçi sınıfına bağlamasının
nesnel zemini güçlendirmektedir.

Sermayenin işçi sınıfına ve diğer
ezilenlere yönelik saldırılarını böl-
gesel birlikler ve entegrasyonlar yo-
luyla yürütmesi, bölgesel mücadele
koşullarını güçlendirmektedir.

“Sermayenin uluslararası düzey-
de merkezleşmesi, üretim sürecinin
örgütlenmesinin uluslararası düzeye
çıkması kaçınılmaz olarak tek tek ül-
ke devrimlerinin bölge devrimlerine
ve dünya devrimi dalgalarına dönüş-
mesinin koşulların olgunlaştırmakta,
birçok ülkede aynı anda ya da bir-
birini tetikleyen zincirleme devrim
olasılığını güçlendirmektedir.”

Proletarya Ve Müttetikleri

Görece istikrarlı bir bağımsız ka-
pitalist gelişimin iktisadi ve siyasi
koşullarının kalmadığı, burjuvazinin
işçi sınıfı ve diğer ezilenler karşı-
sında taktik esnekliklerini yitirdiği,
toplumsal uzlaşma koşullarının za-
yıfladığı ve burjuva reformculuğun
en geri siyasal programlarının dahi
uygulama alanı bulamadığı, Syriza
örneğinde olduğu türden, en ufak
reformların dahi emperyalist burju-
vazinin, dünya tekeli burjuvazisi-
nin en vahşi saldırganlık ve en katı
ambargo tehditleriyle karşı karşıya
bırakıldığı, burjuvazinin en sınırlı
ödünler konusunda bile marjının ala-
bildiğine daraldığı koşullarda, pro-
letaryanın demokratik görevleriyle
sosyalist görevleri, antikapitalist
mücadeleyle antiemperyalist müca-
dele daha da fazla iç içe geçmiştir.

Doğanın ve yaşam alanlarının tahribi, kentte ve kırdada, insanlığın varlığını tehdit eder hale gelmiş, kapitalizmin doğayla çelişkisi, toplumsal ve siyasal mücadelenin önemli eksenlerinden birine dönüşmüştür.

İşçi sınıfının nicel ve nitel gelişim düzeyi, diğer emekçi sınıfların ortadan kalktığı, tüm emekçi nüfusun proleterleştiği anlamına gelmiyor. Ancak işçi sınıfının toplumsal tabanı genişlerken, burjuvazinin toplumsal tabanıysa daralıyor. Hizmet emekçileri, meslek sahipleri “yeni veya eski orta sınıflar” olarak değil proletaryanın kutbunda saflaşıyor. Bütün bu gelişmelerle birlikte, maddi ürünleri üreten belirleyici güç olarak konumu daha da belirginleşen proletaryanın, kapitalizmin her türlü siyasal ve ekonomik baskısına, sömürü ve yağmasına karşı, bütün ezilen kesimlerin taleplerinin en tutarlı savunuculuğunu üstlenme yeteneği çok daha berrak bir görünüm kazanmaktadır. Kapitalist ekonomideki belirleyici rollerini giderek yitiren, nicelik bakımından daralıp zayıflayan, yaşam koşulları itibarıyla işçi sınıfıyla kaynaşan, işçi sınıfı ile geçişkenliği artan, bağımsız devrimci programları yükseltme koşulları da, burjuva reformist projeleri uygulama koşulları da zayıfladığı için siyasal önderlik yetenekleri zayıflayan diğer emekçi sınıf ve tabakaları da kapitalizme karşı kendi siyasal programı etrafında, kendi önderliği altında birleştireme, yönetme gücü gelişmiştir. Yani

nüfusun proleter olmayan ezilen ve sömürülen emekçi katmanları birbirlerine daha fazla yakınlaşmış, savaşımın proleter ve emekçi karakteri daha da belirginleşmiştir.

Gelecekte umutsuzluk, egemen sınıf dışındaki tüm sömürülen ve ezilen sınıf ve tabakaların saflarında devasa ölçülerde büyüme. Eğitim yoluyla farklı bir yaşam kurma umudu zayıflayan öğrenci gençlik, reform sınırlarına dayanan kadın özgürlük mücadelesi, mülksüzleşmeye ve doğal çevrenin yıkımı nedeniyle yaşam koşullarının tehdit edilmesine direnen köylüler, emperyalist küreselleşme cenderesinin yoksulluk ve sefaletlerini misliyle arttırdığı bağımlı küçük devletlerin halkları, ulusal bağımsızlık programlarının zemininin daralmasına bağlı olarak bölgesel arayışları güçlenen sömürge halklar, yoksulluğa, dışlanmışlığa karşı ayaklanan göçmenler, ezilenlerin ortak mücadele eğiliminin zayıflatılması için, yoksulluk ve işsizliğin kaynağı olarak lanse edilip hedef haline getirilen ezilen mezhepler ve ulusal topluluklar, cinsel baskı piramidinin en altındaki lgbtiler, yaratıcı emekleri tekellerin ekonomik baskısı ve devletlerin siyasal baskısı arasında sıkışan aydın ve sanatçılar, bilim insanları, bireysel emeklerine dayanarak daha iyi yaşam koşulları elde etme olanakları zayıflayan meslek sahipleri, sayısız isyan ve direnişte bir araya gelmektedir.

Emperyalist Küreselleşme Döneminde Ulusal Sorun

Ziya Ulusoy

Emperyalist küreselleşme döneminde dünya kapitalizmi bütünleşmiştir. Bu maddi temel, değişik ulusların ayrı siyasi birlikler değil değişik düzeylerde ama ulusal özgürlüklerini koruyarak gönüllü birlikler kurmalarını, düne göre, daha çok gerektirir. Özgürlüklerini koruyarak gönüllülük temelinde daha büyük birlikler içinde ekonomik gelişme, proletaryanın yararına olduğu gibi bugün çok daha olanaklıdır.

Bölgesel demokratik ve sosyalist federasyonları kurmak için maddi temel emperyalist küreselleşmenin yarattığı ekonomik bütünleşme koşullarında bugün çok daha güçlenmiştir.

Ulusal Sorunun Kapsamı Daraldı

Serbest rekabetçi kapitalizm tekelci aşamaya geçerken, 20. yüzyılın başında emperyalizmin oluşmasına yol açtı. Kapitalizmin en yüksek aşaması emperyalizm, yalnızca tekelci kapitalizm değildi. Emperyalist sistemin beş temel özelliğinden biri de, dünyanın toprak bakımından bir avuç gelişmiş kapitalist devlet tarafından bölüşülmesinin tamamlanmış, sömürgeciliğin dünya çapında bir olgu haline gelmiş olmasıydı.

20. yüzyılın başındaki dünyaya bakıldığında, bir avuç kapitalist ülkenin, dünyanın toprak olarak büyük bölümünü, nüfus olarak büyük çoğunluğunu oluşturan ulusları sömürgesi haline getirmiş olduğu görülür.

“Bir avuç kapitalistin bu tahakkümünün en yüksek noktası dünyanın paylaşılmış olduğu yani kapitalistlerin çeşitli hammadde kaynaklarına ve üretim araçlarına el koyduğu zamana ve sömürgelerin paylaşılmasının bitimine de rastlar. Kırk sene önce, altı tane kapitalist gücün tahakküm ettiği sömürgelerinde 250 milyondan fazla insan yaşıyordu. 1914 savaşının arifesinde, sömürgelerde yaşayan halkın sayısı 600 milyonu buluyordu. O zamandan beri Türkiye ve Çin’i de eklersek aşağı yukarı bir milyara yakın bir halk topluluğu sömürge rejiminin bağımlılığı gereğince en zengin, en uygar ve en özgür ülkelerin tahakkümü altında yaşıyor.” (Lenin ,Uluslararası

Durum ve Komünist Enternasyonalin Temel Görevleri Üzerine Rapor, 19 Temmuz 1920, III. Enternasyonal konuşmaları, Koral Yayınları, s.42).

Daha az sayıdaki yarı-sömürge ise, yarı yoldaki sömürgelerdi.

Fakat emperyalizm çağı aynı zamanda proleter devrimler çağıydı. Ekim Devrimi, sömürgelerin ulusal kurtuluş devrimlerinin de yolunu açtı.

Ardından faşist emperyalizmin işgal ettiği, sömürgeleştirdiği ulusların devrimleri, emperyalist sömürgeciliğin yıkılmasında sıçramalı gelişme yarattı.

Antifaşist devrimlerin, büyük za-

Emperyalistlerin çok az sayıda kalan küçük çaplı sömürgeleri ile, nispeten yaygın çokuluslu yenisömürgelerdeki ezilen/sömürge ulusların sorunu ulusal sorunun sınırlarını belirliyor.

feri, sömürgeciliğe emperyalizm dönemi boyunca en geniş çaplı ve geri dönülemez darbeyi vurdu. Fakat bununla kalmadı. Emperyalist sömürge sistemine karşı diğer sömürge ulusların kurtuluş mücadelelerini alevlendirdi.

İzleyen süreçte hızlanan sömürge ulusların kurtuluş devrimleri emperyalist sömürgeciliği sona erdirdi. 1975'teki Portekiz'in Afrika'daki son sömürgelerinin kurtuluşu ve Vietnam devriminin zaferi emperyalist sömürgeciliğin ölüm ilanı oldular.

Emperyalistlerin çok az sayıda kalan küçük çaplı sömürgeleri ile, nispeten yaygın çokuluslu yenisömürgelerdeki ezilen/sömürge ulusların sorunu ulusal sorunun sınırlarını belirliyor.

Yenisömürge İlhakçı/Sömürgeci Devletlerin Boyunduruğu Altındaki Uluslar Sorunu

İspanya'dan İran'a, Endonezya'dan Sudan'a nispeten yaygın kimi çokuluslu gelişmiş kapitalist ülke ve yenisömürgelerdeki ezilen ve sömürge ulusların bu boyunduruktan kurtuluşları, dünyada ulusal sorunun asıl büyük bölümünü oluşturuyor.

Bunlar, değişik nedenler ve biçimlerde tarihsel süreç içinde oluşmuş çokuluslu devletler. Hangi nedenle ve biçimde oluşmuş olursa olsunlar, bu çokuluslu ülkelerde bir ulus, devlete egemen ve diğer ulusları yönetiyor, zor yoluyla ilhakçı ve sömürgeci boyunduruğu altında tutuyor. Bu çokuluslu yenisömürge devletler emperyalizm döneminde, emperyalist devletlerin sömürge ve yarı-sömürgelerine dönüşmüş, bir kısmı II. emperyalist paylaşım savaşından sonra bağımsızlığını kazanmış ve emperyalizmin yenisömürgesi olmuşlardır. Filipinler ve Endonezya bunun iki tipik örneğidir.

Sonuçta o zamandan bugüne, bu yenisömürge çok uluslu ülkelerde, devlet hakim ulusun devleti. Hakim ulus diğerlerini ilhakçı ve sömürgeci boyunduruğu altında tutuyor.

Örneğin İran'da, egemen Fars ulusu, geçmiş merkezi feodal imparatorluk döneminden devraldığı ilhakçı egemenlik imtiyazını diğer birden

çok sayıda-Azeri, Kürt, Beluci, Türkmen, Arap- ulus ve ulusal topluluk üzerinde sürdürdü. Bu ilhakçı mirası, elbette, kapitalist emperyalizm sistem ilişkilerinin bir eklentisi olarak devam ettirebildi. Geçmiş şah diktatörlükleri, emperyalizmin bölgedeki toplumsal-siyasi-askeri, dayanaklarıydılar. Bu nedenle Fars burjuva-feodal egemenleri, ilhakçı boyunduruğu sürdürdüklerinde emperyalistlerden destek alıyorlardı. Molla diktatörlüğü döneminde bu destek zayıflasa da, Fars mollaları ve burjuvazisi, Azeri, Kürt, Beluci, Arap, Türkmen egemenleri arasında toplumsal-ekonomik, siyasi ve dini dayanakları vasıtasıyla ama elbette büyük oranda askeri zor yoluyla ilhakçı ve sömürgeci boyunduruğu sürdürebiliyor. Geçmişte Azeri ve Kürt özerk cumhuriyetlerinin kuruluşunda somutlaşan ulusal hareketler biliniyor. '79 Devrimi sırasında Kürt ulusal hareketinin İKDP(İran Kürdistan Demokrat Partisi) ve Komala özgülünde çok büyüdüğü de biliniyor. Bugün ise PJAK ve İKDP şahsında Kürt ulusal hareketinin büyümüş gücü biliniyor. Sömürgeci molla rejimi, onlarca Kürt militanı idam etmekle, PJAK ve HPG güçlerine saldırmakla yetinmiyor. Binlerce Kürt yurtseveri için idam kararı vererek ulusal hareketin büyümesini engelliyor.

Belucilerin ulusal hareketi, islami nitelikli örgütü öncülüğünde yürütülüyor. İdamlar ve sert silahlı eylemlerin karşılıklı uygulandığı bir mücadele.

Şoven bir gazetenin ırkçı yayımına karşı yüzbinlerce Azeri proestolara

katıldı. Bu protestoların kitleselliği ulusal hareketin taşıdığı demokratik ve geniş potansiyeli göstermiş oldu.

Örneğin Türkiye daha yakın tarihe kadar burjuva-feodal imparatorlukta egemen Türk ulusunun, diğer -Balkan ulusları, Kürt, Çerkez, Laz, Gürcü, Arap vd- ulus ve ulusal topluluklar üzerinde ilhakçı imtiyazını ve egemenliğini devam ettirdiği çöküşlü bir devletti. I. emperyalist paylaşım savaşından sonra Balkan ve Arap coğrafyası üzerindeki egemenliğini yitirdi. Fakat kapitalist emperyalizmin ilişkilerinin bir eklentisi olarak Kürt, Laz, Çerkez vb. ulus ve ulusal topluluklar üzerinde sürdürdü. Kapitalist gelişmesine paralel olarak sömürgeci boyunduruğa dönüştürdü.

Ya da Güney Afrika Cumhuriyeti, Boerlerin kolonizasyonu ile sömürgeleştirilmiş, sonraki emperyalist İngiliz sömürgeciliği döneminde savaş-imtiyaz ikilemi dönemini yaşamış, ardından Boer beyaz azınlığın siyah halk üzerinde Apartheid ırkçı sömürgeciliğini egemen kıldığı bir devletti.

Filipinler, 20. yüzyılın başında İspanyol sömürgeciliğinden ABD'nin bir çeşit sömürgeci boyunduruğuna geçmiş, II. emperyalist paylaşım savaşından sonra ABD yenisömürgesi olmuş çokuluslu bir devlet. Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin önderliğinde müslüman ve diğer ulusların Mindena adasında kurtuluş mücadelesi yürüttükleri bir yenisömürge ülke.

Endonezya, II. emperyalist paylaşım savaşının sonunda sömürgecilikten kurtulan yenisömürge çok uluslu bir devletti. Hakim Malay ulusunun diğer çok sayıda ulus ve inancı ezdiği bir devletti. Askeri faşist diktatörlük döneminde bununla yetinmedi, 1975'te ABD desteğiyle Doğu Timor'u işgal ve ilhak etti, soykırım uyguladı.

Açık halkının GAM önderliğinde bağımsızlık mücadelesi yürütediği biliniyor, sonuçta mücadele özerklikle sonuçlandı. Özgür Papua Hareketi Kurtuluş Ordusu (TPN/OPM), pek çok kez yenilse de yenisömürgeci mücadeleyi yürütüyor. Maluku eyaletinde de ulusal bir mücadele söz konusu.

Hindistan kıta ülke ve bir nevi eyaletler federasyonu. Bütün burjuva federasyonlarda olduğu gibi Hindistan'da da eyaletlerin ayrılma hakkı yok ve cumhuriyetleri de yok. Federasyon ulusal ayrılmaları frenlese de Keşmir'de, Assam'da ve Manipur'da silahlı mücadele yürüten hareketler var. Müslüman Keşmir'de ulusal harekete islamcılar egemen hale geldiler. Fakat, diğer iki ulusun örgütleri, Manipur Devrimci Halk Cephesi (PLA bu cephenin silahlı

kanadı) ve ULFA (Assam Birleşik Kurtuluş Cephesi,), silahlı mücadele yürütüyorlar.

Yine eyalet ve federasyon hakkına sahip olmayan Kuzey Hindistan'daki Gorkha'ların henüz silahlı olmayan fakat toplumsal tabanı güçlenmekte olan ulusal hareketi var.

Etiyopya, yarisömürgecilikten yenisömürgecilğe geçmiş çokuluslu bir devletti, Eritre'yi de bir zaman ilhak etmişti. Etiyopya'da devrimci mücadelenin temel bir boyutunu da ulusal kurtuluş devrimleri oluşturuyordu. Eritre, Tigrey ve Ogaden'de devrimin bu özelliği egemendi. 1990'lar da devrimin zaferi kısa zaman sonra emperyalistlerce satın alınarak yenisömürgeci gerici bir başka rejime dönüştürüldü. Eritre kendi kaderini bağımsızlık olarak tayin ettikten sonra, diğer uluslar özerkliklerini sağlasalar da ulusal baskı azalmış düzeyde devam ediyor. Ogaden'de ulusal mücadele yürüten bir hareket var.

Örnekler uzatılabilir. Ama sonuçta çokuluslu bu ve daha fazla yenisömürge ülkelerde hakim ulus diğerlerini ilhakçı/sömürgeci boyunduruğu altında tutuyor.

Emperyalistlerin sömürgelerinin kurtuluşu veya yenisömürgecilğe geçiş zorunda kalınmasından sonra, İngiltere, İspanya, Kanada gibi ülkeleri bir yana bırakırsak ulusal sorun ağırlıklı olarak yenisömürgeci ulusal sorunlardan oluşuyor. Bugün bu somut durum devam ediyor. Çözümü çok gecikmiş bir sorun olarak yenisömürge çok uluslu devletler içindeki ezilen ve sömürge ulusal

hareketler hızla büyüyor ve yaygınlaşıyorlar.

Birinci tespit: 1900-1975 arasında ulusal sorun ağırlıklı olarak emperyalist sömürgeciliğe karşı, sömürge ulusların sorunuydu. Esasen sömürge ulusların emperyalist sömürgeci boyunduruktan kurtuluşu mücadelesi idi.

Daha önce çokuluslu ülkelerdeki ezilen ve sömürge ulusların sorununda (Rus çarlığı, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu içindeki) emperyalizmin egemenlik ilişkilerine bağlı bir sorun haline gelmişti.

Bugün bu durum değişmiştir. Ulusal sorun, dünya çapında bir sorun olmaktan çıkmış, daha dar sınırlar içinde bir sorun haline gelmiştir. Büyük oranda yenisömürge çokuluslu ülkelerdeki ezilen ve sömürge ulusların, egemen ulus burjuvazilerinin ilhakçı ve sömürgeci boyundurduğundan kurtuluşları sorununa dönüşmüştür.

İkincisi; yenisömürge çok uluslu ülkelerin burjuvazisinin ilhakçı ve sömürgeci boyunduruğuna karşı mücadele demokratik içerikli bir mücadeledir. Çünkü bu ülkeler egemen sınıfların ilhakçı/sömürgeci baskısı varsa, bu durum, daha antidemokratik, şovenist, faşist ve daha militarist rejimleri koşullandırmaktadır. Bu ilhakçı/sömürgeci boyunduruğa karşı mücadele, demokratik özgürlükler için mücadelenin temel bir parçası olmaktadır.

Üçüncüsü, yeni sömürge çokuluslu ülke burjuvazileri, kapitalist emperyalist sistem ilişkilerinin bir parçası oldukları için, bunların boyunduruğu

altındaki sömürge ve ezilen ulusların bu boyunduruğa karşı mücadelesi emperyalizme darbe indirmekte, emperyalizmle mücadeleye yönelmektedir.

Yerli Halkların Sorunu

Amerika kıtasında, sömürgeleşme döneminde soykırıma uğratılan yerli halklar, bugün Bolivya hariç azınlıklar düzeyinde ama haklarından yok-

Bugün bu durum değişmiştir. Ulusal sorun, dünya çapında bir sorun olmaktan çıkmış, daha dar sınırlar içinde bir sorun haline gelmiştir. Büyük oranda yenisömürge çokuluslu ülkelerdeki ezilen ve sömürge ulusların, egemen ulus burjuvazilerinin ilhakçı ve sömürgeci boyunduruğundan kurtuluşları sorununa dönüşmüştür.

sun olarak yaşamaktadırlar. Beyaz ve melez yeni ulusların ırkçı boyunduruğu altında haklarından yoksundurlar. Daha önce devrimci mücadelelere genişçe katılarak öfkelerini dile getiren bu halklar son on yıllarda doğrudan yerli örgütlenmeleri yaratıp, ulusal taleplerini öne sürerek mücadelelere girişmektedirler.

İrkçı baskı altında tutulan çeşitli ulusal topluluklardan Amerika yerli halklarının sorunu bütünsel bir ulu-

sal kurtuluş devrimini bugün doğru-
dan koşullandırmasa da geleneksel
verimli topraklarının iadesi, siyasal
özerklik ve ulusal-kültürel asimilas-
yona son verilmesi başlıca talepleri
olarak öne çıkıyor.

Yerli halkların ırkçı baskıdan kur-
tuluşu, ulusal hak eşitliği temelinde
çözümünebilir bir sorundur. Yerli
halkların egemen burjuvazinin ırkçı-
lığına karşı mücadelesi, ırk eşitsizli-
ğini tasfiye etmek ve bütün haklarına
kavuşmak mücadelesi, demokratik
özgürlüğü kazanma mücadelesinin
bir parçasıdır, demokratik içeriğe sa-
hiptir.

Emperyalist Ülkelerde İstisna Ulusal Sorun ve Irk Sorunu

İngiltere, Kanada, Rusya, Çin, gibi
ülkelerin içinde bu sorun var.

İngiltere’de İskoçya, Galler ve Ku-
zey İrlanda ancak 1990’lı yıllarda
IRA’nın mücadelesinin ürünü ola-
rak özerklik kazanabildiler. İskoçya
Meclisi zaman zaman bağımsızlığı
referandumuna sunuyor.

Kanada’da federal Quebec eyaleti
de, meclisinde 1. parti durumundaki
PQ tarafından bağımsızlık referan-
dumuna zaman zaman götürülüyor.

Rusya Federasyonu’nda, Çeçen-
istan, Dağıstan, Tataristan, Kuzey
Osetya, İnguş, Yakudistan ve diğer
bölgelerin özerkliği var. Bunların bir
bölümü özerk cumhuriyet. Fakat hiç-
birinin ayrılma hakkı yok.

Çeçenistan’ın ayrılık mücade-
lesine Rusya’nın soykırımla yanıt
verdiği biliniyor. Diğerlerinde Rus
burjuvazisi özerk cumhuriyetlerin
geçmişte olan yetkilerini kısıtlıyor.

Çin’de devrimin kazanımı olarak
özerk bölgeler var; Tibet, Sincan-
Uygur, İç Moğolistan gibi farklı
ulusların yaşadıkları özerk bölgeler-
de zaman zaman ulusal hak eşitliği
hedefi ile eylemler gerçekleştiriliyor.

Emperyalist ülkeler, federal ol-
salar da, ezilen uluslarına bağımsız
cumhuriyet olma hakkı vermiyor. Bu
nedenle federasyonların ulusal hak
eşitliği için mücadeleleri demokratik
muhtevaya sahip.

ABD’de ayrıca siyah halk üzerinde
ırkçı baskı var olmaya devam ediyor.
Siyah halkın bu baskıya karşı ve eşit
yurttaşlık için verdikleri mücadele
demokratik içeriğe sahip.

Avrupa, ABD ve diğer emperyalist
ülkelerde göçmen işçilere karşı ırkçı
baskı, eşitsizlik olarak yansıyan hak
yokluğu da, göçmen işçilerin demok-
ratik mücadelesini koşullandırıyor.

Emperyalist ülkelerdeki bu mü-
cadeleler nesnel olarak demokratik
muhtevaya sahiptir. Ama her somut
durum kendi özgülünde değerlendirilmelidir. Sosyalist devrim mü-
cadelesiyle ittifaka girdikleri veya
onun doğrudan bir parçası oldukları
oranda, rakip emperyalistlerin (özel-
likle ABD ve Avrupa emperyalistle-
rinin baskı uyguladıkları rakip Çin
ve Rusya’daki ulusal hareketler için
bu sözkonusudur) yedeğine düşerek
gericileşme olasılığını ortadan kaldı-
rılar.

Yeni Emperyalist İşgallerin Yarattığı Sorun

90’lı yıllardan başlayarak, dünya
devriminin gerilemesi ve gericilik
döneminin yaşandığı koşullarda,
emperyalist işgallerde artış yaşandı.

Afganistan ve Irak işgali, Libya'ya emperyalist hava savaşı, Suriye'ye yönelik emperyalist ve bölge devletlerinin işbirlikçiler eliyle ve doğrudan yürüttükleri savaş. Mali ve bazı Batı Afrika ülkelerine emperyalist savaş müdahaleleri. Suudilerin Yemen savaşı. İsrail'in Lübnan işgalleri. Bu işgallere karşı direnişlerde ulusal yönü de olan kimi mücadeleler ortaya çıkabiliyor. Buna karşın Suriye ve Irak'daki IŞİD ya da Libya'daki çeşitli gruplar gibi ulusal kurtuluş mücadelesi yürütmüyorlar.

Filistin'in Siyonist işgale karşı mücadelesi hariç, diğerlerinde işgal ve dıştan askeri saldırıların yanı sıra iç savaş da yaşanıyor. Afganistan'da bu tastamam böyle. Irak'ta Saddam'ın ağır baskısı ve soykırımı altında kalmış olan ulus ve inançların ABD işgalcileriyle işbirliği yapması, bu güçlerle Sünni Araplar arasında mücadeleye yol açmış durumda.

Bu aynı zamanda, emperyalist küreselleşme döneminde yaşanacak diğer emperyalist işgallerde de görülmesi muhtemel yeni bir özellik.

Özellikle emperyalist küreselleşmenin yarattığı mali-ekonomik sömürgecilikte, iç olgu haline gelen emperyalist tekellerin yerli sermaye oligarşisini ve büyük burjuvaziyi kendisine eklememesi ve sömürücü diğer burjuva tabakaların sermaye oligarşine tabi olmaları işgaller karşı "ulusal" çapta ve nitelikte bir direnişin zeminini nesnel olarak ortadan kaldırıyor. Dolayısıyla çoğunlukla "ulusal" olmaktan çok farklı çıkar gruplarının, mezheplerin pozisyonu belirleyici oluyor.

Demokratik İçerik Devam Ediyor

Bu koşullarda, ulusal sorunun nesnel demokratik içeriği devam ediyor. Ulusal sorun büyük oranda yenisömürge çokuluslu devletlerde ezilen/sömürge ulusların kurtuluşu sorunu haline gelmiştir demiştik. Bu ulusların, ilhakçı/sömürgeci boyunduruktan kurtulmaları, ulusal hak yoksunluğuna, rızası olmaksızın başka ulusun egemenlerince yönetilmelerine karşı mücadele ederek ulusal özgürleşmeleri, ulusal hak eşitliği için mücadeleleri, kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi demokratik bir içeriklidir. Demokratik hareketlerin gelişmesine yol açıyor. Terside doğrudur. Bu ilhakçı ve sömürgeci boyunduruk; gericilik, ırkçılık ve faşizm üretiyor. Halkların birbirlerine güvensizliğini sürdürüyor, sınıf mücadelesinde işçilerin ve emekçilerin birbirlerine güvenen birlik oluşturmalarını engelliyor. Özellikle egemen ulustan işçi ve emekçilerde şovenist zehirlenme yaratarak kendi ulustan burjuvazinin arkasına bağlanmalarına yol açıyor.

Emperyalist ülkeler içindeki ulusal sorun da nesnel demokratik içeriğe sahiptir. Bu ülkelerdeki sömürge ve bağımlı ulusların kaderlerini tayin hakkı da demokratik rol oynuyor.

Yerli halkların ve ezilen ırkların hak eşitliği için mücadelesi de demokratik niteliktedir. Demokratik güçleri üretiyor ve büyütüyor.

Emperyalist küreselleşme döneminde, emperyalist devletlerin mali-ekonomik sömürgeciliğine reaksiyoner tepki duyan eğilimin-yeni sömürge ülkelerde- yaygınlaşması,

bunun özellikle sosyalizm umudunun zayıfladığı koşullarda gelişiyor olması, şu yanlışlığı da beraberinde getirdi: 'Emperyalizm ulusal hareketleri çıkarı için kullanıyor o halde bu hareketler bölücüdür'. Bu mantıkla bu hareketlere karşı kirli sömürgeci savaş ve katliamları bu reaksiyoner eğilimdekiler destekliyorlar. Dosdoğru ırkçı faşist hareketlerle aynı çizgiye düşüyorlar.

Oysa emperyalistler, rakip emperyalistlere karşı ve devirmek istedikleri iktidarlara karşı ulusal hareketlerden yararlanıyorlar. Çokça örnek verilen Yugoslavya ve Irak'ta olduğu gibi. Fakat bu böyledir diye ulusların kaderlerini tayin hakkını buralarda reddetmek, egemen burjuvazinin kirli savaşını haklı görmek yanlıştır, sosyal şoven bakış açısı ve tavidir.

Emperyalistler, bu istisnalar hariç, diğer ulusal hareketleri ezmek için her türden baskıyı, kirli savaşları destekliyor veya doğrudan uyguluyorlar.

Emperyalist Küreselleşme Koşullarında

Emperyalist küreselleşme döneminde dünya kapitalizmi bütünleşmiştir. Bu maddi temel, değişik ulusların ayrı siyasi birlikler değil değişik düzeylerde ama ulusal özgürlüklerini koruyarak gönüllü birlikler kurmalarını, düne göre, daha çok gerektirir. Özgürlüklerini koruyarak gönüllülük temelinde daha büyük birlikler içinde ekonomik gelişme, proletaryanın yararına olduğu gibi bugün çok daha olanaklıdır.

Bölgesel demokratik ve sosyalist federasyonları kurmak için maddi temel emperyalist küreselleşmenin yarattığı ekonomik bütünleşme koşullarında bugün çok daha güçlenmiştir.

Proletarya, hem ezilen/sömürge ulusların özgürlüğe kavuşmaları için mücadele eder, hem de gönüllük temelinde özgür ulusların bu hakkını koruyarak hak eşitliği içinde daha geniş birlikler kurmalarını bugün dünden daha çok önerir ve gerçek-

leştirmeye çalışır. Bunu her ulustan işçilerin sosyalizm için mücadelede birbirlerine daha fazla güvenerek sınımsız birliğini gerçekleştirmek için yapar. Dahası devrimlerin zaferiy-le bölgesel demokratik ve sosyalist federasyonlar yoluyla komşu uluslar arasında, burjuvazilerin yarattığı düşmanlıkları, sürtüşme ve çatışmaları, boğazlaşmaları engeller.

Emperyalist küreselleşmenin yarattığı sonuçlara karşı bu sosyalist ve tutarlı demokratik eğilimin karşıt yönünde reaksiyoner milliyetçilik de kendisini gösteriyor.

Emperyalist ülkelerde örneğin neonazi hareketlerin, partilerin gelişmesi bu eğilimi yansıtır. Avrupa Birliği ülkelerinde, göçmen düşmanı ama aynı zamanda emperyalist birliğin ve küreselleşmenin yarattığı işsizliğe ve yoksullaşmaya tepkinin güçlendirdiği çeşitli faşist partiler bu eğilime dayanıyor. Eski günleri ve yaşam seviyesini koruma isteği bunda rol oynuyor. Le Pen'in Ulusal Cephesi, İngiltere'de ve İskandinav ülkelerinde AB karşıtı faşist partilerin, Almanya'da neonazi partilerin duraklamasından sonra Pegida hareketinin, ABD'de Çay hareketinin gelişmesi bu eğilime dayanıyor.

Yine yenisömürge ülkelerde ulusalçı gerici hareketlerin, müslüman ülkelerde tutucu, yer yer faşist politik islami hareketlerin gelişmesi; birçok reformcu ve ilerici hareketin, demokratik kitle örgütünün ezilen ulusal hareketlere karşı kitli savaş destekçisi olmaları emperyalist küreselleşmenin sonuçlarına karşı reaksiyoner tepkiye dayanıyor.

Yenisömürgelelerin mali-ekonomik sömürgelelere dönüşme sürecinde emekçi yığınları da nispeten geniş ölçüde etkisine alan bu eğilim, özellikle emperyalist küreselleşme koşullarındaki mali-ekonomik sömürgeciliğe karşı bir tepkinin ifadesidir. Mali-ekonomik sömürge burjuvazilerinin içinde özgün gerici çıkarları koruma milliyetçiliği/ulusalcılığı eğiliminin arkasına bağlanmak anlamına da geliyor. Türkiye'de MHP, Ergenekoncu generaller ve onların arkasına bağlanan Perinçekçiler, ulusalçı kitle örgütleri ve aydınlar bu eğilimin temsilcisidirler ve bu eğilimin içinde yer alıyorlar. AKP ve Erdoğan'ın yeni osmanlıcı bölgede yayılma politikası ve buna destek de bu eğilimin ifadesidir.

Emperyalist işgallere karşı mücadelede radikal İslami hareketlerin gelişmesi, özellikle El Kaide çizgisindekiler, bu reaksiyoner eğilimin bir başka ifadesidir. Bu hareketler çoğu zaman emperyalist işgallere karşı mücadeleye katılmalarına rağmen Irak'ta görüldüğü gibi halka, ezilen inançtan toplumlara ve uluslara karşı vahşi bir düşmanlık geliştiriyorlar. IŞİD örneğinde dosdoğru teokratik despotizmi ve faşizmi uyguluyorlar. "Eski güzel günlere", asr-ı saadet dönemine dönme eğiliminin yalnızca ideolojik gerilik değil siyasal gericilik de ürettiği görülüyor.

Burada emperyalizme karşı mücadeledeki hareketlerin ne derece demokratik ve devrimci olduklarının ve komünistler tarafından desteklenip desteklenmemesi gerektiğinin ölçütüne bir kez daha değinmek gerekir. Bu hareketlerin emperyalist

işgallere darbe indirmeleri yeterli değildir. Aynı zamanda emekçi sınıflara ve ezilenlere karşı demokratik bir konumda, komünistlerin ve devrimcilerin emekçi yığınları örgütlemelerine özgürlük tanıma tavrı içinde olmaları gerekir. Ancak böyle olan hareketler demokratik, devrimci bir rol oynayabilirler, komünistler tarafından -felsefi bakımdan ne düşündüklerine bakılmaksızın- desteklenirler.

Komünistler, ezilen ve sömürge ulusların ulusal hareketlerinin demokratik içeriğini desteklemeye, ulusların kaderlerini tayin hakkını

şartsız desteklemeye devam edecekler.

Emperyalist küreselleşmenin tahrip edici sonuçlarına karşı, mali-ekonomik sömürgeciliğine karşı, yeni emperyalist işgallere karşı kararlılıkla mücadele etmeyi sürdürecekler. Bununla yetinmeyecek, reaksiyoner tepkiye de tutum alacak, özgür ulusların gönüllü birliğine dayanan bölgesel demokratik ve sosyalist federasyonları, emperyalist mali-ekonomik sömürgecilik ve işgallere karşı devrimci alternatif program olarak ileri sürmeye devam edecekler.

Varoluşçuluk Mu, Marksizm Mi?*

Georg Lukács
Çeviren: Alp Altınörs

Özgürlük ve sorumluluk kavramlarının böylesi bir soyut, zorlama, manasız ve akıldışı biçimde içeriklendirilmesi, bireyin ontolojik tamliğini savunma adına toplumsal bakış açılarına ve kamu hayatına dair bu kibirli tepeden bakma – bütün bunlar hiçlik mitinin etrafını uygun biçimde sarmalamaktadır, özellikle de züppelerin ihtiyaçları için; çünkü onların zalimce katı ilkelerin, eylemde sinik gevşeklik ve ahlaki nihilizmle karışımından özellikle etkilenmesi gerekir. Ayrıca buna ek olarak, bu özgürlük kavramı, entelektüellerin her zaman aşırı bireyciliğe eğilim göstermiş bir kesimine, demokrasinin yayılmasını ve inşasını reddetmeleri için ideolojik destek ve meşruluk sağlamıştır.

“Her şey adeta dünyanın, insanın ve dünya insanının gerçekleştirmeyi başarabildiği yegane şey kusurlu bir Tanrı’ymış gibi vuku buluyor.”

Sartre, Varlık ve Hiçlik

Varoluşçuluğun burjuva aydınları arasında yakında egemen felsefi akım olacağından şüphe etmek için bir neden yoktur. Olayların bu yöndeki akışı uzun süredir devam etmektedir. Heidegger’in Sein und Zeit’i (Varlık ve Zaman –çn.) yayınlandığından bu yana avangard aydınlar, varoluşçulukta zamanımızın felse-

fesini gördüler. Almanya’da Jaspers, yeni felsefenin ilkelerini eğitilmiş kitlenin geniş kesimlerine iletme görevini üstlendi. Savaş süresince ve savaş bittikten bu yana varoluşçuluk dalgası bütün Batı entelektüel sahasının üzerinden aktı. Alman varoluşçuları ve onların öncüsü, Husserl, Fransa’da ve Amerika’da (sadece ABD’de değil, Latin Amerika’da da) büyük başarılar elde etti. 1943 yılında, batı varoluşçuluğunun temel eseri, Sartre’ın yukarıda alıntılanan hacimli kitabı çıktı; ve o zamandan

* Çevirenin notu: Henry F. Mins’in İngilizce çevirisinden Türkçeleştirilmiştir. Bu yazının orijinal başlığı “Varoluşçuluk”tur. Ancak yazı, Lukács’ın 1948 yılında yayımlanan kitabı “Varoluşçuluk Mu, Marksizm Mi”nin bir özeti niteliğinde olduğundan, makalenin başlığını bu biçimde biz değiştirdik.

beri varoluşçuluk, felsefi tartışmalar, özel dergiler (Les Temps modernes), romanlar ve tiyatrolarla karşı konulmaz biçimde ilerlemeye başladı.

1. Tutum olarak Yöntem

Bütün bunlar – belki birkaç yıl sürececek – gelip geçici bir moda mıdır? Ya da gerçekten çığır açan yeni bir felsefe ile mi karşı karşıyayız? Bu soruların yanıtı, yeni felsefenin gerçekliği ne derece doğru yansıttığına, ve çağın yüz yüze olduğu temel

Burjuva düşüncüyü “üçüncü yol” a zorlayan, emperyalist dönemin korkunç gerçekliği idi: Çünkü sadece sakin, sorunsuz dönemlerde insanlar kendilerini dosdoğru idealist sayabilirler.

insan sorununu ne derece doğru ele aldığına bağlıdır.

Çığır açan bir felsefe, gerçekten özgün bir yöntem olmaksızın asla ortaya çıkmamıştır. Bu geçmişin bütün büyük filozofları için böyleydi, Plato ve Aristo, Descartes ve Spinoza, Kant ve Hegel. Varoluşçuluğun yönteminin orijinalitesi nedir? Bu soru, varoluşçuluğun Husserl’in felsefesinin bir dalı olduğu gerçeğine değinerek yanıtlanmış olmaz. Modern fenomenolojinin, idealizm ve materyalizmin üstüne çıkarak, sezgiyi bilginin gerçek kaynağı haline getirerek, bir felsefi “üçüncü yol” arayan pek çok felsefi yöntemden

birisi olduğu gerçeğini vurgulamak önemlidir. Nietzsche’den Mach ve Avenarius’a, oradan Bergson ve ötesine kadar, burjuva felsefenin kütlesi bu yönde gider. Husserl’in özün sezgisi (Wesensschau), bu gelişmenin bir kolundan ibarettir.

Bu, kendi başına fenomenolojik yönetime karşı belirleyici bir sav sayılmaz. Eğer doğru bir yargıya ulaşacak isek, öncelikle “üçüncü yol” un felsefi ve güncel önemini ve sezginin bilme sürecindeki yerini ve işlevini anlamalıyız.

İdealizm ve materyalizmin dışında bir “üçüncü yol” a yer var mıdır? Eğer bu soruyu moda terimlerle değil de geçmişin büyük filozoflarının yaptığı gibi, ciddi biçimde ele alırsak, tek bir yanıt olabilir; “Hayır”. Çünkü varlık ve bilinç arasındaki ilişkilere baktığımızda, sadece iki pozisyonun mümkün olduğunu açıkça görürüz: ya varlık birincildir (materyalizm) ya da bilinç birincildir (idealizm). Ya da, başka türlü söylersek, materyalizmin temel ilkesi varlığın bilinçten bağımsızlığı iken, idealizmin temel görüşü, varlığın bilince bağımlılığıdır. Bugünün moda filozofları varlık ve bilinç arasında kendi “üçüncü yol” larının temelini oluşturacak bir ilişki tarif ediyorlar: Bilinci olmayan hiçbir varlık yoktur ve varlığı olmayan bilinç yoktur. Ama birinci varsayım, sadece idealizmin bir türevini üretir: Varlığın bilince bağımlılığının kabulü.

Burjuva düşüncüyü “üçüncü yol” a zorlayan, emperyalist dönemin korkunç gerçekliği idi: Çünkü sadece sakin, sorunsuz dönemlerde insanlar kendilerini dosdoğru idealist sayabi-

lirler. Bazı öğrenciler okul kavgasında Fichte'nin camlarını kırdıklarında Goethe gülümseyerek şöyle dedi: "Bu dış dünyanın gerçekliğini kabul ettirmesinin oldukça tartışmasız bir yoludur". Emperyalist çağ bize böyle bir pencere-kırılmasının dünya ölçeğinde bir örneğini verdi. Düz felsefi idealizm yavaşça gözden kayboldu. Birkaç ikinci derecede profesör filozof dışında, bugün kendisini idealist ilan eden herhangi bir kimse, felsefesini gerçekliğe uygulamakta umutsuz hissedecektir. (Valery, Benda, vb.)

Eski düz idealizmin terk edilişi, daha geçen yüzyılın (19. yüzyıl –çn) ortalarında küçük burjuva asketizminin ortaya çıkışıyla birlikte bekleniyordu. Nietzsche'den bu yana beden (Leib) burjuva felsefesinde yönlendirici bir rol oynamıştır. Yeni felsefe bedenin birincil gerçekliğini tanıyan, bedensel varoluşun neşelerine ve tehlikelerine işaret eden formüllere ihtiyaç duyuyordu – ama materyalizme herhangi bir taviz de vermeden. Çünkü aynı zamanda materyalizm, devrimci proletaryanın dünya görüşü haline geliyordu. Bu durum, Gassendi ve Hobbes gibi, burjuva düşünörlere imkansız görünen bir pozisyon yarattı. Her ne kadar idealizmin yöntemi zamanın gerçekleri tarafından gözden düşüröldü ise de onun vargıları tartışma dışı tutuldu. Bu, emperyalist dönemin burjuva dünyasında neden bir "üçüncü yol"a ihtiyaç duyulduğunu açıklar.

Fenomenolojik yöntem, özellikle Husserl'den sonra, insan ve hatta birey bilincinin ötesine geçmeden nesnel gerçekliğin özünü sergileyen

bir bilme yöntemi keşfettiğine inanır. Özün sezgisi, bir tür sezgisel iç gözlemdir, ancak psikolojik yönelimli değildir. Daha ziyade düşünme sürecinin ne tür nesnelere öne sürdüğünü ve ne tür yönelimsel (intentional) eylemlerin dahil olduğunu inceler. Husserl için bu kavramlarla hareket etmek hala görece kolaydı, çünkü sadece saf mantığın sorunlarıyla, yani düşüncenin saf eylemleri ve nesnelereyle ilgileniyordu. Scheler'in etik ve sosyoloji sorunlarını ele almasıyla, hele Heidegger ve Sartre'ın felsefenin nihai sorunlarını ortaya atmasıyla, mesele daha karmaşık hale geldi. Onları bu yöne doğru iten zamanın ihtiyaçları o kadar zorlayıcıydı ki, yöntemin nesnel gerçekliğe uygun olup olmadığı yönündeki bütün bilimsel (epistemolojik –çn.) kuşku- ları susturdu.

Fenomenolojistler, toplumsal güncelliğin hayati sorunlarıyla uğraştıklarında dahi, bilgi teorisini bir yana bıraktılar ve fenomenolojik yöntemin, yönelimsel nesnelere gerçek olup olmadığı sorununu "paranteze aldığını" ya da askıya aldığını varsaydılar. Yöntem, böylece, gerçekliğin herhangi bir bilgisinden azade kılındı. Birinci Dünya Savaşı sırasında bir kere Scheler beni Heidelberg'de ziyaret etti ve bu konu üzerine bilgilendirici bir sohbet yaptık. Scheler, fenomenolojinin, herhangi bir şeyi yönelimsel nesnesi sayabilecek evrensel bir yöntem olduğunda ısrar etti. Örneğin, dedi, şeytan hakkında fenomenolojik araştırmalar yapılabilir; yalnızca şeytanın gerçekliği sorununun ilkin "paranteze alınması" gerekecektir. "Kesinlikle", diye

yanıtladım, “ve şeytanın fenomenolojik tablosunu bitirdikten sonra, parantezleri açarsınız ve şeytan kişisel olarak karşınızda durmaktadır!” Scheler güldü, omuzlarını silketti ve yanıt vermedi.

Yöntemin keyfiliği, özellikle şu soru sorulduğunda görülmektedir: Fenomenolojik sezginin bulduğu şey, fiilen gerçek midir? Bu sezginin, nesnesinin gerçekliğini iddia etmeye hakkı var mıdır? Dilthey’in sezgisine göre, tarihsel durumların renkliliği ve biricikliği gerçekliktir; Bergson’unki için, günlük yaşamın taşlaşmış biçimlerini çözen akışın kendisidir, süredir (durée), Husserl içinse, sezgi, tekil nesnelere “gerçekliği” oluşturmasını sağlayan eylemlerdir – tecrit olmuş birimler olarak ele aldığı, biçimleri heykelsi katılıkta olan nesnelere. Her ne kadar her biri birbirinden ayrıksı olsa da, bu sezgi tanımları barış içinde bir arada yaşayabildi.

Gerçekliğin bu yorumlamaları, bir “üçüncü yol” a duyulan toplumsal ihtiyaçtan çok daha maddi etkenlerden kaynaklanmaktadır. Toplumsal ilişkileri, insanın özünü ilgilendirmeyen ikincil koşullar olarak ele almak, emperyalist dönemin genel bir eğilimidir. Özün sezgisi, iç deneyimi, dolaysızca verili bir başlangıç noktası olarak alıyor, onu mutlak ve birincil sayıyor, niteliğini ve önkoşullarını asla incelemiyor, ve böylece nihai, soyut ve gerçeklikten boşanmış “görünüş”üne varıyor. Bunun gibi sezgisellikler, zamanımızın toplumsal koşulları altında, bir yandan kendisini bütün toplumsal güncellik-

ten soyutlarken, diğer yandan da su katılmamış nesnellik ve kesinlik görüntüsünü de koruyabilir. Bu yolla, (burjuva entelektüellerinin tutumuyla mükemmel uyum içindeki) bilinçten bağımsız dünya mantıksal miti ortaya çıkarıldı, ne var ki aynı sava göre, bu dünyanın yapısı ve özellikleri yine de bireysel bilinç tarafından belirleniyordu!

Burada fenomenolojik yöntemin detaylı bir eleştirisini yapmak imkansızdır. Dolayısıyla ancak, kısaca, onun nasıl uygulandığının bir örneğini inceleyebiliriz. Husserl ve Heidegger’in öğrencisi^[1] Szilasi’nin kitabını seçtik, kısmen çünkü, Szilasi bilimsel nesnellik peşindeki samimi bir düşünürdür, Scheler gibi samimiyetsiz bir mit üreticisi değildir; kısmen de, ele alacağımız örneğin basit biçimi bizim de yalın bir inceleme yapmamıza uygundur.

Szilasi, örnek olarak, seminerdeki dinleyicilerle kendisinin birlikte varoluşunu (Miteinandersein) ele alıyor. Bu durumun özünü tanımlayarak, salonun, çitlerin, tek kelimeyle dış dünyanın önünde uzandığını buluyor: “*Çeşitli biçimlerde işlenmiş tahta tabelalarıyla bu alan, sadece biz bu tahta nesnelere öyle algıladığımız için bir seminer salonu olmaktadır, ve biz onu öyle algılıyoruz çünkü başlangıçtan itibaren biz ona ortak amacımızın varsaydığı bir anlam yüklüyoruz – yani, seminer vermek ve dinlemek.*” Buradan çıkardığı sonuç, “Şeyin ne olduğunu belirleyen, bizim birlikte varoluş tarzımızdır.”

Özün sezgisi yoluyla varılan bu sonucu metodolojik bakış açısından değerlendirelim. Birincisi, Szilasi “Çeşitli biçimlerde işlenmiş tahta tabelalar”dan bahsedip, sıralardan, çitlerden bahsetmediğinde bu basit soyutlamadır. Ama bu metodolojik açıdan hayatidir, zira eğer seminer salonunun filolojik, hukuksal, ve başka dersler yapmak için de aynı derecede uygun olduğunu kabul ederse, nesneyi ne ise o yaptığı iddia edilen sezgisel deneyimin sihirli gücünden geriye ne kalacaktır?

Ne var ki, analizin dışta bıraktığı şey, hala daha önemlidir. Salon Zürih’tedir, ve tarih 1940’lardır. Szilasi’nin Zürih’te ders verebiliyor oluşu çok çeşitli toplumsal önkoşulları içerir. Örneğin, Hitler’in iktidarı almasından önce Szilasi derslerini Freiburg’da veriyordu; 1933’ten sonra bu derslere artık izin verilmedi, daha doğrusu, seminerci kişisel güvenliği tehdit altında olduğu için Almanya’yı terk etmek zorunda kalmıştı. Neden bütün bunlar birlikte-varoluşun sezgiselliğinde yoktur? Oysa en az “işlenmiş tahtalar” kadar oraya aittirler.

Ama şimdi tahtalara dönelim. Tahtaların sıra ve çit yapmak üzere belli bir biçimde işlenmiş olduğu gerçeği sanayinin ve toplumun belli bir gelişme derecesini öngörür. Yine, tahtaların ve bütün olarak salonun durumu belli bir koşul içinde, başka toplumsal olaylar ve yapılarla ayrılmaz bağ içindedir (ısınma için kömür var mı, ya da pencerelerde cam?) Ama fenomenolojik yöntem bütün toplumsal

unsurları analizinden dışlayarak, bilinci, bir şeyler (ve insanlar) kaosuyla karşı karşıya bırakır – ki bu kaosu da ancak bireysel öznel açıklayabilir ve nesnelleştirebilir. İşte burada karşımızda çok tanınan fenomenolojik nesnellik, yani “üçüncü yol” vardır ve gerçekte bu sadece yeni-Kantçılığın bir canlandırılmasından ibarettir.

Ama ne zaman ki fiili toplumsal etkinlik söz konusu olur, o zaman Sartre metodolojik bir ölüm taklası (salto mortale) atar ve sezgiye konu olan ilgili özlerin, ontolojik değil, psikolojik karakterde olduğunu ilan eder.

Fenomenoloji ve ondan çıkan ontoloji (varlıkbilim –çn.), sadece öznel idealizmin epistemolojik tek-benciliğinin (solipsizm –çn.) ötesine geçmiş gibi görünmektedir. Sorunun biçimsel açıdan yeni bir formülasyonu, ontolojik idealizmi yeniden kurmaktadır. Tıpkı 40 yıl önce Mach’çıların birbirlerini idealizm ile suçlamaları ve her birinin sadece kendisini “üçüncü yol”un mucidi sayması gibi, bugün de, varoluşçuların birbirlerine benzer suçlamalar yapmaları rastlantı değildir. Böylece Sartre, başka konularda cömertçe övdüğü iki adamdan, Husserl ve

1 Wissenschaft als Philosophie, Zurich, 1945.

Heidegger'den yakınmaktadır. Onun düşüncesine göre, Husserl, Kant'ı aşamamıştır, ve Heidegger'i şu biçimde eleştirir: *"Heidegger tarafından tanıtılan birlikte-varoluş [Mitsein] karakteri, yalıtılmış egonun karakteridir. Böylece tekbenciliğin ötesine götürmez. Bu nedenle, biz Sein und Zeit'te, idealizm ve realizmin [kast edilen materyalizm -L.] ötesinde bir pozisyon bulmak için boş yere inceleriz."* Sartre'ın felsefesinin incelenmesi, Husserl ve Heidegger'e yönelttiği eleştirinin bizzat kendisi için de geçerli olduğunu ortaya koyar. Heidegger'in felsefesinde varoluş (Dasein), nesnel varlığın (Sein) kendisi değil, insan varoluşudur, yani, varlığın bilincinde olma halidir. Öncellerine göre, insanın doğayla duygusal ve pratik ilişkisine daha büyük ilgi duyan Sartre, bazı yerlerde, doğanın insan bilincine tam bağımlılığını ifade eder. Yıkımdan bahsederken, onun doğanın kendisinde var olduğunu yadsır, orada sadece değişimlerin meydana geldiğini savlar. *"Hatta bu ifade bile yetersizdir, çünkü bu başka-bir-şeye-dönüşme'nin öne sürülebilmesi için, bir şekilde geçmişi içinde muhafaza eden ve onu bugünle, 'artık-var olmayan' biçimiyle kıyaslayabilecek bir tanığın var olması gerekir."* Ve başka bir yerde o, *"Dolunay geleceği göstermez, sadece biz insan faaliyetiyle kendini gösteren 'dünya'dan, büyüyen ayın çeşitli safhalarını dolunaya kadar izlediğimizde bize geleceği gösterir: yani gelecek, dünyaya, insan varoluşu sayesinde gelir"* der.

Sartre'ın, somut birlikte-varoluş (Mitsein) meselelerini Heidegger'den daha fazla ele almasını zorlayan inceleme tarzı, bu safi idealist eğilimin onda daha yüksek dereceye çıkmasına yol açar. O, bu zorluğu, kısmen, ego'nun iç deneyimlerine belli bir geçerlilik kazandıracak, gevşek bağlantılı birlikte-varoluş örnekleri seçerek aşmaya çalışıyor (kafede bir randevu, metroda bir seyahat). Ama ne zaman ki fiili toplumsal etkinlik söz konusu olur, o zaman Sartre metodolojik bir ölüm taklası (salto mortale) atar ve sezgiye konu olan ilgili özlerin, ontolojik değil, psikolojik karakterde olduğunu ilan eder. Bunun nedeni, varoluşçu grubun sırrıdır, özlerin sezgisinin kimlere bahşedildiği ile ilgilidir. Sartre insanın insanla ilişkisini incelediğinde sadece şu ilişkileri ontolojik açıdan önemli görür: Aşk, konuşma, mazoşizm, ilgisizlik, özlem, nefret ve sadizm. (Kategorilerin sıralaması bile Sartre'a aittir). Bunun ötesindeki bütün Miteinandersein biçimleri, kolektif birlikte yaşamın bütün diğer kategorileri, birlikte çalışma, ortak bir dava uğruna birlikte dövüşme, Sartre için, bilincin (psikolojik) bir kategorisidir, gerçekte var olan (ontolojik) bir kategori değildir.

Bütün bunlar güncel durumlara uygulandığında, sonuç bayağı, beylik sözlerdir. Popüler kitabında Sartre, serbestçe hareket eden yoldaşlarına ne kadar güvenebileceği sorununu ele alıyor. Yanıt: *"İnsanlar hakkında dolaysız kişisel bilgiye sahip olduğum sürece, partinin birliğine ve iradesine güvenmek, otobüsün*

zamanında geleceğine ya da trenin raydan çıkmayacağına güvenmek gibidir. Ama tanımadığım insanlara güvenemem, insanın iyiliğine ya da insanın ortak faydadan çıkarı olduğuna bel bağlayamam, zira insanın özgür olduğu verili bir bilgidir ve güvenebileceğim bir insan doğası yoktur.” Kullanılan kavramlar bir yana bırakılırsa, kamu işlerinden çekinen herhangi bir küçük burjuva da bu kadarını söyleyebilirdi ve söylemektedir.

2. Hiçlik Miti

*Doğmamız saçmadır,
Ölmemiz saçmadır.
Sartre, Varlık ve Hiçlik*

Zeki ve deneyimli insanlar tarafından gerçekliğin bu denli soyut bir daraltılmasının, gerçeklik sorununun böylesine idealistçe çarpıtılmasının bilinçli bir sahtekarlık olduğunu varsaymak, hata olur. Tam tersine, özün sezgisi’nde ortaya konan tutumu oluşturan içsel deneyimler ve özün sezgisi’nin içeriği, mümkün olduğunca samimi ve kendiliğindedir. Ama bu onları nesnel bakımdan doğru yapmaz. Doğrusu bu kendiliğindenlik, temel fenomene yönelik dolaysız eleştirel-olmayan tutumuna ihanet ederek yanlış bilinci yaratır: Fetişizm. Fetişizm, temelde, insanlar arasındaki, şeyler aracılığıyla gerçekleşen ilişkilerin, kapitalist ekonominin özellikleri nedeniyle insan bilincinde dolaysızca şeyler olarak yansımadır. Bu ilişkiler nesnelere ya da şeyler haline gelirler, insanların içinde toplumsal ilişkilerini cisimleştirdikleri fetişlere dönüşürler,

tıpkı vahşi insanın doğayla ilişkisini fetişlerde cisimleştirmesi gibi. Ve vahşi insan için doğa yasaları ne denli etki edilmez idiyse, bugünkü insan için de kapitalist ekonomi sisteminin yasaları o denli etki edilmezdir. Tıpkı vahşiler gibi, modern insan da kendi yaptığı fetişlere dua eder, onların önünde eğilir, ona kurban verir (örneğin, para fetişi). İnsan ilişkileri, Marx’ın söylediği gibi, “hayali bir nesnellik” kazanır. İnsanın toplumsal varlığı, kendi dolaysız deneyiminde bir bulmaca haline gelir, birincil olarak ve herşeyden öte bir toplumsal varlık olduğu halde ve aksi yöndeki bütün dolaysız görümlere rağmen.

Fetiş oluşumu sorununu ele almak burada amacımız da görevimiz de değil: Bunu yapmak, kapitalist toplumun sistematik gelişimini ve ondan doğan yanlış bilinç biçimlerinin ele alınmasını gerektirirdi. Ben sadece varoluşçuluğun gelişiminde belirleyici etkide bulunan en önemli sorunlara işaret etmekle yetineceğim.

Birincisi, yaşamın anlamını yitirmesidir. İnsan, kendi yaşamının merkezini, ağırlığını ve bağlantılılığını yitirmektedir, bu hayatın kendisinin ona dayattığı bir gerçektir. Bu olgu uzun süredir biliniyordu. Ibsen, Peer Gynt’te bunu etkileyici küçük bir sahneye yerleştirir. Yaşlanan Peer Gynt soğanın tabakalarını soymaktadır, ve bir oyun gibi, tabakaları yaşamının dönemleriyle kıyaslamaktadır, sonunda soğanın merkezine, cücüğüne gelmeyi ve dolayısıyla kişiliğinin de çekirdeğine ulaşmayı ummaktadır. Ama tabaka tabakayı takip etmekte, yaşamının dönemleri

birbirini izlemekte, ne var ki çekirdek bulunmamaktadır.

Bu deneyimin dokunduğu bütün insanlar şu soruyla yüzleşir: Hayatım nasıl anlamlı hale gelebilir? Fetişler dünyasında yaşayan insan, her yaşamın, ancak başka yaşamlarla, insan ilişkileri aracılığıyla bilinçlice bağlantılı olduğu ölçüde zengin, dolu ve anlamlı olduğunu göremez.

Birçok iyi yazar ve yetkin düşünür, karnavalın zehirlenmesinden yola çıkarak, fetişleşmiş egonun önemini yitirdiği gerçeğine ulaştı. Ama onlar şatafatlı anafordan trajik veya traji komik perspektifler çıkartmanın ötesine geçemediler. Hayatın fetişleştirilmiş temelleri o kadar sorgulamadan azade görünüyordu ki, bırakın eleştiriyi, incelemeyi dahi muaf kaldılar.

Sadece kendisi için yaşayan, yalıtılmış egoist insan, fakirleştirilmiş bir dünyada yaşar. Deneyimleri, sadece kendisine ait olduğu ve sadece içe dönük olduğu oranda, tehditkar biçimde önemsizliğe yaklaşır ve hiçlikle birleşmeye başlar.

Fetişleşmiş dünyanın insanı, dünyadan iğrenmesini ancak sarhoş olarak giderebilen bu kişi, tıpkı morfin bağımlısı gibi, sarhoş olmaya ihtiyaç duymayacağı bir yaşam tarzı bulmak

yerine, onu sarhoş eden maddelerin miktarını yükseltmeye çalışır. Komünal yaşamın yitirilmesi, kapitalist işbölümü sonucunda kolektif işin parçalanması ve gayrı-insani bir karakter kazanması, insan ilişkilerinin toplumsal etkinlikten ayrışması onu aptallaştırmıştır. O bunu görmez, ölümcül yolda sürekli daha da ileriye doğru gider, ki bu giderek öznel bir ihtiyaç haline gelme eğilimindedir. Çünkü kapitalist toplumda kamusal yaşam, iş ve insan ilişkileri sistemi fetiş-yapımı, şeyleşme ve gayrı-insanileşmenin büyüdüğü altındadır. Sadece bu güncel temellere karşı isyan, zamanımızın pek çok yazarında gördüğümüz gibi, bu temellerin daha açık bir kavranışına götürebilmektedir, böylece yeni bir toplumsal perspektif ortaya çıkabilmektedir. İçeride dönüklüğe kaçış, traji-komik bir çıkmaz sokaktır.

Kapitalist toplumun temelleri yıkılmaz görüldüğü sürece, diyelim birinci dünya savaşına kadar, avantgard denilen aydınlar, iç dünyalarının fetişleriyle dans ettiler. Doğrudur, bazı yazarlar (Ibsen, Tolstoy, Thomas Mann, vb.) yaklaşan kaçınılmaz felaketi gördüler. Şatafatlı festival, çoğu zaman berbat bir müzik tonuyla, kesintisiz devam etti. Simmel ve Bergson'un felsefeleri ve o dönemin edebiyatının büyük kısmı, olayların ne yöne doğru gittiğini kesin biçimde gösterir.

Birçok iyi yazar ve yetkin düşünür, karnavalın zehirlenmesinden yola çıkarak, fetişleşmiş egonun önemini yitirdiği gerçeğine ulaştı. Ama onlar şatafatlı anafordan trajik veya traji komik perspektifler çıkartmanın

ötesine geçmediler. Hayatın fetişleş- tirilmiş temelleri o kadar sorgulama- dan azade görünüyordu ki, bırakın eleştiriyi, incelemeyi dahi muaf kaldılar. Kuşkular olduysa da, bun- lar dünyanın bir filin üzerinde dur- duğunu öğreten doktrini sorgulayan Hindu'nun, peki fil neyin üzerinde duruyor sorusunu sorması gibiy- di; mütevazı Hindu, filin de dev bir kaplumbağa üzerinde durduğunu du- yunca, sorusunun yanıtını almış ve tatmin olmuştu. Zihin, o kadar fetiş düşünce üzerine oturmuştu ki, birin- ci dünya savaşı ve takip eden krizler serisi bizzat insan varlığını tehlikeye attığı, böylece her düşünceye yeni bir tını kattığı ve tecrit bireylerin egoizmi Paskalya öncesi perhizin ilk çarşambasını geçtiği halde, hala fel- sefi soruların soruluş tarzında hiçbir görünür değişiklik yaşanmamıştı.

Ne var ki, özün fethi için güdülen amaç ve yönü değişmemişti. Hei- degger ve Jaspers'in varoluşçulu- ğu bunun kanıtıdır. Bu felsefenin altında yatan deneyim kolayca be- lirleniyordu: insan hiçlik veya va- rolmayış ile yüz yüzeydi. İnsanın doğayla temel ilişkisi hiçlikte yüz yüze olma durumuydu. Bunda orijinal olan hiçbir şey yoktur. Belki de bu durumu ve buna denk gelen tutu- mu ilk tarif eden Poe'den bu yana, modern edebiyat, insanı uçurumun kenarına sürükleyen trajik kaderin üzerinde durmuştur. Örnek olarak, Raskolnikov'un cinayetten sonra- ki durumunu ve Svidrigailov ve Stavrodgin'in intihara giden yolunu verebiliriz. Burada ele alınan nedir? Günümüz yaşamından kaynaklanan, tipik trajik bir gelişme biçimi. Büyük

bir yazar bu trajik kaderleri betimler, ki bunlar kendi zamanlarındaki Oe- dipus ve Hamlet'in trajedileri kadar canlı ve olumludur.

Heidegger'in orijinalitesi, sadece bu tür durumları tipik sayarak ele alması ve bunları başlangıç noktası yapmasıydı. Karmaşık fenomeno- lojik yöntemin yardımıyla, burjuva akılın fetişleşmiş yapısının bütün

Bu deneyimin dokunduğu bütün insanlar şu soruyla yüzleşir: Hayatım nasıl anlamlı hale gelebilir? Fetişler dünyasında yaşayan insan, her yaşamın, ancak başka yaşamlarla, insan ilişkileri aracılığıyla bilinçlice bağlantılı olduğu ölçüde zengin, dolu ve anlamlı olduğunu göremez. Sadece kendisi için yaşayan, yalıtılmış egoist insan, fakirleştirilmiş bir dünyada yaşar.

problemini, iki savaş arası dönemi- nin burjuva aydınlarının umutsuz iç karartıcı nihilizmi ve kötümserliği- nin içine yatırır. İlk fetiş, hiçlik kav- ramıdır. Heidegger'de olduğu gibi Sartre'da da, bu gerçekliğin, ontoloji- nin temel meselesidir. Heidegger'de hiçlik, varlıkla aynı düzeyde ontolo- jik bir bilgidir; Sartre'da ise, varoluş içinde sadece bir faktördür, ne var ki, varlığın bütün görünümüne girer.

Sartre'in negatif muhakeme teorisini haklı çıkarmak için kullandığı, kimi zaman çok yanlış, kimi zaman sa açıkça sofizme varan düşünce zincirlerini göstermek için oldukça özelleşmiş bir felsefi inceleme gerekecektir. Özel bir yargı belirten her "Hayır"ın karşılığında, olumlu olarak varolan bir durumun yer aldığı doğrudur. Ama hiçliği gerçekliğin görünüşü olarak sunmak, sadece öznel tutumların putlaştırılması anlamına gelebilir. Örneğin ben, güneş sisteminin yasalarının ne olduğunu incelediğimde, Sartre'in öngördüğü gibi, herhangi bir negatif varlığı öne sürmüş değilim. Sorunun anlamı, basitçe bilgiye ihtiyaç duymamdır. Yanıt olumlu ya da olumsuz biçimde verilebilir, ama her durumda aynı olumlu gerçeklik belirtilir. Sadece sofist bir yaklaşım, varolmayanın "varoluşu"nu öne sürebilir. Günümüz filozoflarını büyüleyen hiçlik, gerileyen kapitalist toplumun bir mitidir. Eskiden hiçlikle yüzleşen, Stavrogin ve Svidrigailov gibi bireyler iken (kuşkusuz, toplumsal bakımdan tipik bireyler) bugün bütün bir sistem bu hayali bakış açısına ulaşmıştır. Heidegger ve Sartre için yaşamın kendisi, varlık durumunun hiçliğe dönüşmesidir.

Varoluşçuluk, sürekli biçimde hiçbir şeyin insan tarafından bilinemeyeceğini ilan eder. Genel olarak bilimi hedef almaz, bilimin pratik veya teknik kullanımına karşı şüpheli sorular yükseltmez. Sadece şu temel soruyu yanıtlama hakkına sahip bir bilimin varlığını kabul etmez: Bireyin hayatla ilişkisi. Bu sözüm ona, varoluşçuluğun eski felsefeye

üstünlüğü olarak sunulur. "Varoluşçu felsefe", der Jaspers, "tekrardan insanın ne olduğu sorusunu bildiğine inanırsa hızla yok olur." İlkesel düzeydeki bu radikal bilmezlik, varoluşçuluğun karşı konulmaz etkisinin temel nedenlerinden birisidir. Kendileri hiçbir gelecek perspektifine sahip olmayan adamlar, genel olarak hayatın sunacak hiçbir gelecek perspektifine sahip olmadığını söyleyen bir doktrinde teselli buluyorlar.

Burada varoluşçuluk, modern bir akım olarak irrasyonalizme (akıldışı-cılık -çn.) doğru akıyor. Fenomenolojik ve ontolojik yöntem, doğrudur, sıradan irrasyonalist akımlara kesin karşıtlık içindeymiş gibi görünür. Bu öncekiler "kesin biçimde bilimsel" değil miydi, ve mantıkçıların en fanatikleri Bolzano ve Brentano'nun destekçisi olan Husserl değil miydi? Ama bu yöntemin yüzeysel bir incelemesi bile, irrasyonalizmin ustaları Dilthey ve Bergson ile bağlarını açığa çıkarır. Ve Heidegger, Kierkegaard'ın çabalarını yenilediği zamani bu bağ daha da yakın hale geldi.

Bu bağlantı, her iki yöntemin rastlantısal biçimde çakışmasının ötesindedir. Fenomenoloji varoluşçuluğun yöntemine daha fazla dönüştürüldüğü oranda, alta yatan bireyin ve varlığın akıldışılığı temel nesne haline gelir, böylece zamanın akıldışıacı akımlarıyla akrabalığı daha da yakın hale gelir. Varlık anlamsızdır, sebepsizdir, gereksizdir. Varlık, tanım olarak "rastlantı kökeninden gelir", der Sartre. Eğer hiçlik, varoluşçuluğun sihriyle "varolur" ise, varoluş negatif bir nitelik kazanır. İnsanın eksi-

ği varoluştur. İnsan, der Heidegger, “sadece kendi ‘varoluşundan’ yani kendi potansiyellerinden hareketle”, “olduğu” kişi olup olmadığını bilebilir. İnsanın varlığı özgün müdür değil midir? Modern felsefenin önde gelen akımlarında bu sorunun anti-toplumsal bir niteliği olduğunu görmüştük. Tanıdık yöntemi kullanarak Heidegger insanın hergünkü yaşamını fenomenolojik analize tabi tutar. İnsanın yaşamı, bir birlikte-varoluştur ve aynı zamanda bir dünyada-varoluştur. Bu varlık da kendi fetişine sahiptir; adıyla, “bir”. Almandada öznesiz cümleler insanla başlar (“biri”): “Biri yazar”, “biri yapar”. Mitler imalatçısı Heidegger bu kelimeyi ontolojik bir varlığa dönüştürür, böylece ona felsefi anlamda toplumun ve toplumsal yaşamın işlevi olarak görünen şeyi ifade eder; yani, insanı kendisinden uzaklaştırır, onu yapay hale getirir, onu kendisi olmaktan alıkoyar. “Biri”nin günlük yaşamdaki ifadesi, gevezelik, merak, anlamsızlık, “düşmek”tir. Birisinin kendi öz varoluşunun yolunu takip edebilmesi için, onun ölüm yoluna girmesi gerekir, kendi ölümünün; insan öyle bir tarzda yaşmalıdır ki, ölümü ona dışarıdan gelerek onu kıran kaba bir gerçeklik gibi değil de, kendisininmiş gibi gelmelidir. Güncel varoluş başarıyla taçlanmasını ancak böyle bir kişisel vefatla bulabilir. Ontolojinin, bir nesnellik maskesi ardına izlenmiş bütün bütün keyfiliği ve subjektivizmi, ir kez daha burada gün ışığına çıkar. 1920’lerde yaşayan bir vatandaşın itirafları olarak, Heidegger’in düşünce tarzı ilgiden azade değildir. Sein

und Zeit, en az Celine’in romanı Gece’nin Sonuna Yolculuk kadar sürükleyici bir kitaptır. Ama bu ilki, tıpkı ikincisi gibi, sadece bir sınıfın o gün nasıl hissettiğini otaya koyan belgelerdir, nihai doğrunun “ontolojik” sergilenmesi değil. Sadece bu kitap, günümüz entelektüellerinin duygusal dünyasına çok uygun olduğu için, geliştirdiği sözde tartışma teşhir edilmemiştir. Soyut ölümün anlamsız hayatın karıtı olarak konulması, bugün pek çok insan için zımnen kabul gören bir aksiyomdur. Ama ölümüne yönelik bu tutumun, “varlığın” ontolojik karakteri değil de, bir geçiş dönemi olgusu olduğunu fark etmek için çöküş başlamadan önceki eski zamanların düşünce tarzına şöyle bir göz atmak yeterli gelecektir. Spinoza şöyle demişti: “Özgür insan kendi ölümünden başka her şeyi düşünür; onun akli ölümde değil, hayata dair düşünmektedir.”

Jaspers ve Sartre bu meselede Heidegger’e göre daha az radikaldir, ne var ki onların düşüncesi de zaman ve sınıf tarafından daha az koşullandırılmış değildir. Sartre, özel ya da kişisel ölümü varoluşçuluğun bir kategorisi olarak düz biçimde reddeder. Jaspers’ta “bir” hayaleti o denli radikal mistikleştirilmiş biçimde yer almaz, ama sadece, hayatı yöneten isimsiz güçlerin toplamı olarak yer bulur (ki bu da, esasen, toplumsal yaşamın bir kez daha bir fetişte nesnelleştirilmesidir.)

O, insan bir kere özünü bulup kendi özel varoluşunu yaşamaya başlarken, onu özel hayatının patikalarına katı biçimde atamakla kendisini memnun eder. Cenevre’de bugün-

lerde Jaspers, politik veya sosyal etkinlikten iyi ya da özsel hiçbir şeyin gelmeyeceği tezini geliştirdi: insanın kurtuluşu, herkes kendisini tutkulu biçimde sadece kendi varoluşuna adarsa ve diğer insanlarla ikna türü faaliyetlerde bulunursa mümkündür.

Burada felsefe dağlarının emekleri sadece zavallı bir filisten fare üretmiştir. Tanınmış Alman antifaşist yazarı, (kitabı 1935'te yayımlanan) Ernst Bloch, Heidegger'in ölüm teorisi (ki Jaspers'in kişisel ahlak teorisi buna yalnızca su katılarak imal edilmiştir) hakkında şunları söylemiştir: Sonsuz ölümü amaç olarak almak, insanın var olan toplumsal durumunu o kadar önemsizleştirir ki, bu koşullar pek ala kapitalist de kalabilir. Ölümün mutlak kader ve yegane güzergah olarak öne sürülmesi, bugünün karşıdevrimi için bir anlam ifade etmektedir, tıpkı geçmişte öbür dünyanın tesellisinin bir anlam ifade etmesi gibi. Bu yetkin gözlem, varoluşçuluğun popülaritesinin neden sadece züppeler arasında değil, gerici çevreler arasında da büyümekte olduğuna da ışık tutmaktadır.

3. Fetişleşmiş Bir Dünyada Özgürlük ve Özgürlük Fetişi

Kendimi seçerek evrenseli inşa ediyorum.

Sartre: Varoluşçuluk bir Hümanizmdir

Varoluşçuluk, sadece ölümün değil, aynı zamanda mutlak özgürlüğün de felsefesidir. Bu Sartre'ın varoluşçuluk biçimlerinin popüler olmasının en önemli sebebidir; ve – belki bir paradoks gibi görünse de – varoluşçuluğun güncel etkisinin gerici yönü

de burada gizlenmiştir. Heidegger, gördüğümüz üzere, varlık'ın önemli ve gerçek hale gelmesine giden yolu sadece ölüme yönelmiş bir yaşamda görmüştü; Sartre'ın zekice yorumu Heidegger'in yorumunun aldatıcı kanıtlarına son verir. Sartre ve Heidegger arasındaki bu çelişki, sadece Fransız ve Alman entelektüellerinin hayatın temel sorunlarına dair farklı tutumlarını ortaya koymakla kalmaz, ama aynı zamanda değişen zamanlara işaret eder. Heidegger'in temel kitabı 1927'de ortaya çıktı, yeni bir dünya krizinin arefesinde, faşist fırtınadan önceki basık boğucu atmosferde; ve Bloch'un tarif ettiği etki, entelektüellerin genel durumuydu. Sartre'ın kitabının ne zaman yazıldığını bilmiyoruz, baskı tarihi 1943 görünüyor – bu, faşizmden kurtuluşun ufukta belirdiği ve faşizmin 10 yıldır süren iktidarı yüzünden özgürlük özleminin bütün Avrupa'da, özellikle de demokratik geleneklere göre yetiştirildikleri ülkelerde, aydınların en derin duygusu olduğu bir tarihtir. İç deneyim – herşeyden öte, Batı ülkelerinde – genel olarak özgürlüktü, soyut bir özgürlük, analiz ya da ayırım yapmaksızın, kısacası bir mit olarak özgürlüktü. Şekilsizliğinden ötürü, bayrağının altında faşizmin bütün düşmanlarını, bakış açısı ne olursa olsun, faşizmin kökenlerinden veya amaçlarından nefret eden herkesi birleştirebiliyordu. Bütün bu insanlar için önemli olan tek şey vardı, faşizme “Hayır” demek. Bu “Hayır” ne kadar az özelleşmiş olursa, o kadar güncel duyguyu yansıtıyordu. Bu soyut “Hayır” ve ona eklenen soyut özgürlük, çoğu

insan için direniş “mitinin” kesin tarifiydi. Sartre’ın özgürlük tanımının en soyutu olduğunu göreceğiz. Bu, zamanın ruhunun neden varoluşçuluğu yücelttiğini ve onu günün uygun felsefesi saydığını anlamamızı sağlıyor.

Daha sonra, faşizm çöktü, ve demokrasinin, özgür yaşamın kurulması ve güçlendirilmesi, bütün ülkelerde kamuoyunun birinci gündemi haline geldi. Her ciddi tartışma, politikadan ideolojiye (Weltanschauung) kadar, insanlığın faşist yıkıntı üzerinde inşa etmekte olduğu demokrasi ve özgürlüğün ne olması gerektiği sorunu üzerinde düğümlendi.

Varoluşçuluk bu değişen koşullar altında popülaritesini korudu, gerçekten, ilk kez – kuşkusuz Heidegger’in değil Sartre’ın formülasyonu ile – dünyayı fethetmiş gibiydi. Burada belirleyici bir etken, varoluşçuluğun özgürlüğe felsefesinde merkezi bir yer vermesi gerçeğiydi. Ama bugün artık özgürlük bir mit değil. Özgürlük mücadeleleri her geçen gün somut, daha da somut hale geldi. Özgürlük ve demokrasinin yorumlanması üzerine şiddetli anlaşmazlıklar, değişik okulların destekçilerini uzlaşmaz kamplara böldü. Böylesi koşullar altında, nasıl olur da, o katı, soyut özgürlük kavrayışıyla varoluşçuluk, dünya çapında bir eğilim haline gelebilir? Ya da daha somut sorarsak, varoluşçuluk bir özgürlük felsefesi olarak kim ve nasıl inanç taşımaktadır? Bu temel soruyu yanıtlayabilmek için, Sartre’ın özgürlük kavramını daha yakından ele almamız gerekecektir.

Ona göre, özgürlük insan varoluşunun temel bir gerçeğidir. Biz, der Sartre, “seçen özgürlüğü” temsil ederiz, “ama biz özgür olmayı seçemeyiz. Biz özgürlüğe mahkumuz.” Biz özgürlüğün içine fırlatılmışız. (Heidegger’in Geworfenheit’ı)

Ne var ki, seçmemek de en az seçmek kadar bir seçimdir, eylemden kaçınmak da eylemdir. Her yerde Sartre özgürlüğün bu rolünü vurgular; günlük yaşamın en basit gerçek-

Varoluşçuluk, sürekli biçimde hiçbir şeyin insan tarafından bilinemeyeceğini ilan eder. Genel olarak bilimi hedef almaz, bilimin pratik veya teknik kullanımına karşı şüpheli sorular yükseltmez. Sadece şu temel soruyu yanıtlama hakkına sahip bir bilimin varlığını kabul etmez: **Bireyin hayatla ilişkisi.**

lerinden, metafiziğin nihai sorunlarına kadar.

Bir grup gezisinde yer aldığım, yorulduğumda, sırtımdaki yük ağır geldiğinde, ve saire, özgür seçim gerçeğiyle yüz yüze gelirim, grup arkadaşlarımla devam mı edeceğim, yoksa yükümü kenara bırakıp yol kenarında mı oturacağım? Bu sorudan hareketle, insan varoluşunun nihai, en soyut sorunlarına gelinir; insanın özgür kararlarını ve özgür tercihlerini somutlaştırdığı plan ve

projelere (projet, projeter, Sartre'ın özgürlük teorisinin en önemli kavramlarıdır) ki orada en üst idealin, son "projenin" içeriği yatmaktadır: Tanrı. Sartre'ın sözleriyle: "İnsan gerçekliğinin temel planını en iyi açıklayan olgu, insanın Tanrı haline gelmeyi planlayan varlık olduğudur. ... İnsan olmak, Tanrı olmaya çalışmaya denktir." Bu Tanrı idealinin felsefi içeriği ise eski felsefenin causa sui (kendi kendisinin amacı -çn.) olarak ifade ettiği varlık aşamasına ulaşılmasıdır.

Sartre'ın özgürlük kavramı aşırı derecede geniş ve belirsizdir, kendine özgü kriterlerden yoksundur. Tercih, özgürlüğün özü, onda birisinin kendi kendisini tercih etmesi anlamındadır. Buraya gizlenmiş daimi tehlike ise şudur ki; kendimizden başka birisi haline gelebiliriz. Burada hiçbir ahlaki pusula ya da çita yoktur. Örneğin, korkaklık da en az cesaret kadar özgür tercihten kaynaklanır. "*Korkum özgürdür ve özgürlüğümü ortaya koyar; bütün özgürlüğümü korkumun içine döktüm ve kendimi şu ve şu koşullar altında korkak birisi olarak tercih ettim; başka koşullar altında ise aynı ölçüde cesur olabilir ve özgürlüğümü cesaretin içine koyabilirim. Özgürlük söz konusu olduğunda hiçbir idealin bir üstünlüğü yoktur.*"

Sartre'a göre bütün insan varoluşu tanım gereği özgür olduğu için, onun özgürlük tanımı Heidegger'inkinden dahi daha belirsizdir. Heidegger özgür ve özgür olmayan arasında ayırım yapabiliyordu. Onun için, özgür insan, kendi ölümü doğrultusunda programlı olarak yaşayabildir; öz-

gür olmayan ve yapay olan ise, kendi ölümünü unutarak, birey olarak değil de sürü içinde yaşayandır. Sartre, gördüğümüz gibi, bu kriteri reddeder. O aynı zamanda Scheler'in tasarladığı ahlaki değerler hiyerarşisini de reddeder. Keza, özgür tercihin insanın geçmişiyle herhangi bir bağlantısının olabileceğini de kabul etmez, yani kişiliğin sürekliliği ve tutarlılığı ilkesini öne sürer. Son olarak o, özgür ve özgür olmayan eylemler arasındaki Kantçı biçimsel ayrımı da yadsır.

Doğrudur, kendi kararsızlığından da ürküntüye kapılmış gibi görünür. Popüler broşüründe şöyle der; "*Herkes için iyi olmayan hiçbir şey bizim için iyi olamaz*" ve başka bir yerde; "*Kendi özgürlüğümü isterken, başkalarının özgürlüğünü de istemek benim görevimdir. Başkalarının özgürlüğünü hedeflemeden, kendi özgürlüğümü de hedef olarak koyamam.*" Bu kulağa hoş geliyor. Ama Sartre'da bu, sadece varoluşçuluğa yapılmış eklektik bir ilavedir, Aydınlanmadan ve Kantçı felsefeden alınmıştır. Kant, öznelliği genelleştirerek nesnel bir ahlak elde etmeyi başaramadı. Genç Hegel, sert bir eleştirisinde, bu başarısızlığı gösterir. Ne var ki, Kant'ın genelleştirmesi, hala onun toplumsal felsefesinin birinci ilkeleriyle samimi bir bağıntı içindedir; Sartre'da ise, bu genelleştirme geleneksel felsefi düşünceyle eklektik bir uzlaşmadan ibarettir, durduğu ontolojik pozisyonla çelişmektedir.

Temel eserinde o, bu uzlaşmalara gitmez. Temel düşüncesine sadık kalarak, ontolojik tekbencilik (so-

lipsizm –çn.) çizgisinde, özgür eylemin içeriği ve amacı sadece öznenin bakış açısından anlamlı ve açıklanabilir görülmüştür. Burada Sartre, halen, popüler broşüründeki görüşe zıt bir görüş ortaya koymaktadır: *“Başkasının özgürlüğüne saygı, boş lakırdıdan ibarettir: eğer bu özgürlüğü şereflendirmeyi planlayabilsydik dahi, böylesi bir tutum, saygı duymakla o denli meşgul olduğumuz özgürlüğün bir ihlali anlamına gelirdi.”* Aynı yerde bu anlayışı çok somut bir örnekle resmeder: *“Çevremdeki insanlar arasında hoşgörü ortamı yarattığımda, onları zorla hoşgörülü bir dünyaya savurmuş olurum. Böyle yapmakla, prensipte, onların cesur bir direniş için, azim için, kendilerini sınamaları için özgür kapasitelerini ellerinden almış olurum, oysa hoşgürsüzü bir dünyada bunları geliştirme imkanına sahip olacaklardı.”*

Özgür olmayan eylem yoktur, şeklindeki bu sinik görüş, aslında özgür eylem yoktur görüşüyle yakından bağlantılıdır. Heidegger bile, özgür eylemden bahsedebilmek için insanın bir şeylere zorlanabilme kabiliyetinin de olması gerektiğini bilirken, Sartre bunu bilmiyor. Deterministler gibi, Sartre da insan olgusunu tek bir düzeye indiriyor. Ancak, determinizm en azından bir sistemdir, kısmen doğrulanabilir, ne var ki, Sartre’ın özgür eylemleri bağlantısız, rastlantısal bir kümelenmedir.

Sartre’daki meşru etken nedir? Hiç kuşkusuz, bu, bireyin tercihine yapılan vurgudur, ki bunun önemi, hem burjuva determinizmi hem de

kaba Marksizm tarafından küçüm-senmiştir. Bütün toplumsal aktivite, bireylerin eylemlerinden oluşur ve ekonomik temel bu kararlarda nedenli etkili olursa olsun, onun etkisi, Engels’in sıkça vurguladığı gibi “uzun erimde” hissedilir. Bunun anlamı, bireyin özgür tercihleri için her zaman somut bir alanın var olduğudur, bu tarihin kendi genel ve zorunlu gelişme eğilimleri olduğu gerçeğiyle çelişmez. Siyasi partilerin varlığı bile, bu alanın gerçekliğini ispatlar. Gelişmenin ana hatları öngörülebilir; ama, Engels’in vurguladığı gibi, evrim yasalarından yola çıkarak verili bir durumda Peter veya Paul’un bireysel olarak bu yolu mu diğerini mi seçeceğini, şu partiye mi diğerine mi oy vereceğini öngörmeye çalışmak boş bilgiçlik olur. Evrimin zorunluluğu her zaman iç ve dış rastlantıların araçları tarafından etkilenir. Önemlerini göstermek, yerlerini ve rollerini incelemek bilime bir hizmet olurdu; tabii aynı zamanda bütünsel diyalektik süreçteki metodolojik anlamları bu öncekinden de daha kesin biçimde incelenmelidir. Bu anlamda, ahlaki sorunların, özgürlük ve bireysel seçim meselelerinin toplumsal gelişmenin toplam diyalektik bilgisi içinde küçüm-senmemesi gereken bir rolü vardır.

Sartre ise, şüphesiz, tam tersini yapıyor. Daha önce gördüğümüz üzere, on yıllarca moda olan bir görüşü savunarak, zorunlu gelişmeyi ve hatta gelişmenin kendisini yadsıyor. Bireylerin durumunda dahi, karar koşullarını geçmişten soyutluyor. Bireyin toplumla herhangi bir özgün bağıntısını yadsıyor. O bireyin dün-

yasını çevresindeki insanlarınkinden çok farklı bir biçimde ele alıyor. Böylece elde edilen özgürlük kavramı kadercidir ve mekanik bir tarzda zorlanmıştır; böylece bütün anlamını yitirir. Ona biraz daha yakından bakacak olursak, aslında onun özgürlüğün güncel ahlaki kavramıyla hiçbir alakasının olmadığını görürüz. Aslında Engels'in özel bir durumda öne sürdüğü şu fikirden daha fazlasını söylemiş olmaz: içinde bireysel bilincin rol oynayamadığı hiçbir insan etkinliği yoktur.

Bu özgürlük kavramı, Bentelektüellerin her zaman aşırı bireyciliğe eğilim göstermiş bir kesimine, demokrasinin yayılmasını ve inşasını reddetmeleri için ideolojik destek ve meşruluk sağlamıştır.

Açık ki, Sartre, bu özgürlük kavramının zorluğunun ayırdındadır. Ama o yöntemine sadık kalır ve kendisini bir aşırı zorlanmış ve anlamsız kavramı diğeriyle dengelemeye vakfeder; özgürlük sorumluluğa karşı, ki bu sonuncusu Sartre için en az özgürlük kavramı kadar evrensel ve koşulsuz geçerlidir. “Eğer onursuzluk çekmek ya da ölmek yerine orduya katılıyorsam, bu bütün savaşın sorumluluğunu üstlendiğim anlamına gelir.”

Burada yine, görelî bir gerçek-etkenin, biçimsel-mantıksal aşırı zorlanması, ele alınan kavramın teorik ve pratik imhasına varır. Sorumlulu-

ğun bu denli katı bir formülasyonu, tam sorumsuzluk ile özdeşdir. Bunu görmek için siyasetçi ya da Marksist olmaya da gerek yoktur. “Derinliklerin psikolojisinin” bir ustası, Dostoyevski, sıklıkla, ahlaki ilkelerin ve ahlaki kararların aşırı katı zorlanmasının insan eylemleri üzerinde genel olarak hiçbir etkisi olmadığını söylemiştir. Olaylar onları süpürür gider, ve onları esas alan insanlar hiçbir ilkeye sahip olmadıkları durumdan dahi daha zayıf ahlaki rehberliğe sahip olurlar. Katı ve acımasız, intihar noktasına kadar varan sorumluluk duygusunun gölgesinde, havai bir siniklikle cürümleri birbiri ardına işlemek kolaydır.

Sartre bütün bunlardan birşeyler görür, ama herhangi bir sonuç çıkartmaksızın. Böylece o, hayal meyal kavradığı sorunun etrafına fetişler ve mitler örür ve şu saçma cümleyle sonuçlandırır: “İzdirap içindeki herkes” (angoisse [ızdırıp -çn.] Kierkegard'ın kabulünden bu yana varoluşçuluğun belirleyici bir kategorisi olagelmiştir) “fark eder ki, onun hayat koşulu, tam tecrite götüren bir sorumluluğun içine fırlatılmış olmaktır: bu insan artık pişmanlık, vicdan azabı veya kendini haklı çıkarma nedir bilmez.” Tıpkı yüce olanın saçma olandan sadece bir adım uzakta olması gibi, bu tür bir kesin ahlaki yücelik de anlamsızlık ve sinizme bir adım uzaklıktadır.

Sartre'cı özgürlük kavramının iflası üzerine bu denli keskince detaylara girmemiz gerekliydi, çünkü bu doktrin belli çevrelerdeki yaygın etkisinin anahtarı kesinlikle tam da budur. Özgürlük ve sorumluluk kavram-

larının böylesi bir soyut, zorlama, manasız ve akıldışı biçimde içeriklendirilmesi, bireyin ontolojik tamlığını savunma adına toplumsal bakış açılarına ve kamu hayatına dair bu kibirli tepeden bakma – bütün bunlar hiçlik mitinin etrafını uygun biçimde sarmalamaktadır, özellikle de züppelerin ihtiyaçları için; çünkü onların zalimce katı ilkelerin, eylemde sinik gevşeklik ve ahlaki nihilizmle karışımından özellikle etkilenmesi gerekir. Ayrıca buna ek olarak, bu özgürlük kavramı, entelektüellerin her zaman aşırı bireyciliğe eğilim göstermiş bir kesimine, demokrasinin yayılmasını ve inşasını reddetmeleri için ideolojik destek ve meşruluk sağlamıştır. Kendilerine demokrat diyen yazarlar arasında, kara borsayı, sabotajcı ve dolandırıcı kapitalistlerin haklarını savunanlar çıkmıştır, tümü de bireysel özgürlük adına konuşmuşlardır, hatta bazıları bu ilkeyi gericilik ve faşizme özgürlük istemeye kadar vardırırmıştır. Sorumluluk, yeni hak edenlerin toprağının kaydedilmesinin engellenmesini ve bunların iadesini talep edenlerin kullandığı slogan olmuştur. Sartre’ın soyut ve zorlama özgürlük ve sorumluluk kavramları, tam da bu güçlerin kullanabileceği şeylerdi.

Sartre’ın açıklamaları bize, onun tam olarak bu grupların ideologu olmak istediği izlenimini vermiyor; Fransız destekçileri arasında gerçek ve samimi demokratlar olduğuna da şüphe yoktur. Ama geniş ölçekli modalar sözkonusu olduğunda, yazarlarının içsel niyetlerinin ne olduğunun çok az önemi vardır. Toplumun farklı akımlarının kendi ideolojik gereksi-

nimleri vardır ve Moliere’den alacak olursak, “je prends mon bien où je le trouve.” (Malımı bulduğum yerde alırım –çn.) Böylece, sadece züppelik değil, gericilik de çorbasını varoluşçuluğun ateşinde pişirmeyi başarıyor. Burada şunu söylemek için bir neden daha görüyoruz ki, varoluşçuluğun edinilmesi, Prometheus’un kutsal ateşi tanrılardan çalması eylemi değil, birisinin kendi sigarasını yakmak için yoldan geçen birisinden yanan sigara alması kadar sıradan bir eylemdir.

Bu bir rastlantı değildir, aksine, fenomenolojik yöntemin ve ondan çıkarak gelişen ontolojinin doğasından kaynaklanır. Bu yöntem, onun havarilerinin inanmak isteyeceği denli orijinal değildir. Çünkü “paranteze alınmış” gerçeklikten, varsayılan özgün nesnel gerçekliğe dönüşüm ne denli keyfi olursa olsun, bu dönüşümün yegane olanağı felsefi köklere sahiptir, her ne kadar bu nokta ontolojistler tarafından hiç açıkça formüle edilmese de. Bu temel, esasen on dokuzuncu yüzyılda hakim olan bilgi teorisinin temelidir; yani Kantçı teorinin. Kant’ın açık formülasyonu, ciddi bir filozofa uygun ikna ediciliğe sahipti: varoluş nesnelliğinin içeriğinin zenginleşmesi anlamına gelmez, bundan dolayı biçimsel zenginleşme anlamına da gelmez; düşünülen doların içeriği, gerçek doların içeriğiyle tamamen aynıdır. Nesnenin varlığı ne yenilik ne de zenginleşme anlamına gelir, ister kavramın içeriği açısından alınsın, isterse de yapısı açısından. Dolayısıyla, açık ki, ontolojistler düşünülen nesneyi “paranteze alıp” sonra da “parantez-

leri” temizlediklerinde, üstü örtülü biçimde, bu Kantçı anlayışı kabul ediyorlar.

Kant’ın görüşü oldukça açık görünüyor; onunla ilgili yanlış olan tek şey, doğru olmaması. Kantçı idealizm, düşünülen ve gerçek nesnenin yapı ve içeriğinin özdeşliği fikrini mekanik materyalizmden bilinçsizce ödünç aldı. Ne var ki, nesnel gerçekliğin sahici diyalektiği; varoluşun, düşünülen nesnenin içeriğini, içerik ve yapıya dair kavramsal olarak yeni unsurlarla, her adımda zenginleştirdiğini gösteriyor. Bu sonuca varmamızın bir nedeni; her gerçek nesnenin fiili sonsuzludur, ki bu nedenle, en tamamlanmış düşünce bile gerçekte sadece bir yakınsamadır; yani ontolojinin nesnesi, fenomenolojinin sadece bilinçten ibaret nesnesinden, yalnızca prensip açısından bile, içerikçe daha zengindir, ve dolayısıyla, daha zengin, daha karmaşık yapıdadır. Bu sonuca varmamızın diğer nedeni ise, gerçek nesnelere genişlemesine ve yoğunlaşmasına sonsuz derecede iç bağımlılığıdır (Verflochtenheit) ki bu nesnelere ilişkilerinin karşılıklı eylemi, nesnenin işlevlerini değiştirir ve sonra onların nesnelliklerine etki eder. Bu bağlamda salt varoluş, kaba gerçeklik, belli koşullar altında karakterlerden birisi haline gelir; içerik ve yapıyla ilgili olarak nesnellik kavramını değiştirir.

Para teorisini düşünelim ve Kant’ın örneğinden hareket edelim. Parayı bir dolaşım aracı olarak ele aldığımız sürece, düşünülen paranın gerçek para ile özdeş olduğunu hala varsayabiliriz (ki burada dahi yanlış oluruz). Ancak ödeme aracı olarak para kavramına geldiğimizde, bu varoluşu vurgular; bu durumda düşünülen dolar ile gerçeği arasında kavramsal bir fark ortaya çıkar, ki bu fark yeni bir kategori meydana getirir. Sadece gerçek dolar, birisinin mülkiyetinde olduğu zaman, bir ödeme aracı olabilir. Kendi başına para yeterli değildir, ona sahip olmamız da gereklidir.

Modern ontoloji bu değerlendirmelerin üzerinden atlar, bunu yaptığının da farkındadır. Tecrit olmuş bireyin tecrit eden sezgisi – bu bağtımda ilgisinin katılığı içinde sabitlenmiş nesneye mi, yoksa düşüncenin değişkenliğine mi yöneldiği önemsizdir – her nesneyi kendi varoluşunun, işlevlerinin, ilişkilerinin, etkileşimlerinin vb. karmaşık ve yaşayan bünyesinden çıkartır, onu gerçek, canlı, hareketli bütünlüğünden çözer. Fenomenolojinin ve ontolojinin bu alanda “orijinal başarısı”, sadece, gerçekliği, bu şekilde elde ettiği nesnellikle (objectivity) dogmatikçe özdeşleştirmesidir. Onlar için, nesnellik ve nesnel gerçeklik bir ve aynı anlamdadır.

